

2003ko ekainaren 14a
LXVI. urtea
1.901 zenbakia
2,90 euro

Europako Batasunak lur jota utziko du

ARGIA

**nekazaritza
familiarra**

Felix Linares

UDALAK INKOGNITAZ JOSITA

barretxeren plana
boteretsuago

Sanz

beste lau urtetarako

«Zineman
artisauak
nahiago ditut
artistak
baino»

EUSKAL SELEKZIOAREN EGUNA

2003

ekainaren 1 a
Senperen

DENEN INDARRAREKIN
SELEKZIOA EGIN

Goizean

pilota plazan

ikurriñaren igoera

EKITALDI NAGUSIA

herri kirolak

eskubaloï partida

(trinketeko salan)

Eguerditan

errugbi zelaian

bazkari herrikoia

(zikiroa)

nesken errugbi partida

EUSKADIKO XV a

EUSKADI I

pilota partidak

(trinketea)

Arratsean

NIKO ETXART

eta

HAPA HAPA

asteko gaia

- **Hauteskunde ondorengoak aztergai**
P. ZUBIRIA/ M. ASURMENDI/ N. IRAZUSTABARRENA /
X. LETONA **4**

pertsonaia

- **Felix Linares: "Zineman artisauak nahiago ditut artistak baino!"**. ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE **11**

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA** **16**
• **Inuitak leihotik begira. GARI BERALALUZE** **18**
• **Berdeak. IÑAKI BARCENA** **19**
• **Luparekin: Gaizki gira! MATTIN IRIGOIEN** **20**
• **Txandan: Turismoak jokamoldeak aldatu. AMATIÑO** **21**
• **Hiruko txikian: Gaizkile. JOXE MARI OSTOLAZA** **21**
• **Oihartzunak** **22**

erdiko kaiera

- **Deabru Beltzak: Suzko danborren mundu bira. AINARA GURRUTXAGA** **23**
• **Museoak ala bunkerrak? IÑAKI GURIDI** **26**
• **Ezpalak: IZASKUN JAUREGI** **28**
• **Argitalpenak: Luis Mari Mujikari galdezka. PILAR IPARRAGIRRE** **30**
• **Gartxot: ASISKO URMENETA, MARKO ARMSPACH, JOKIN LARREA** **32**
• **Denbora-pasak** **34**
• **Ihesi: Zigoitia. IÑIGO TXINTXURRETA** **36**
• **Makina bat kontu: GARBIÑE UBEDA, JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA** **40**
• **Ikuskizunen agenda: MAYI TOLOSA** **42**

gaiak

- **Eskola jaiak: Araba euskaraz, Nafarroako euskal eskola publikoen jaia eta Eskola txikien jaia. MARIA GONZALEZ** **43**

termometroa

- **Europako batasunak lur jota utziko du nekazari-tza familiarra. DANIEL UDALAITZ** **49**
• **Zer egin behar dute begiraleek haurrek euskaraz egin dezaten? NAGORE IRAZUSTABARRENA** **52**
• **Bero-beroan** **54**
• **Net hurbil: "Zazpi minutu falta dira" dio erloju atomikoak. PELLO ZUBIRIA** **56**

azkena

- **Nire udaletxetik. BERNARDO ATXAGA** **58**

Berotze ariketak

EAJ-EA koalizioa eta UPN dira hauteskunde hauetako garaile nagusiak; biek ere oposizioaren beldur gutxi izango dute euren aginte guneetan. Ibarretxeren plana izan daiteke hurrengo helmuga, edo Espainiako datozen urteko hauteskunde orokorrak akaso. Horra hor argitu beharko den zalantzetako bat. **4**

Felix Linares

"Artistak ere pentsatzen hasten direnean akabo!"

Linares bilbotarra Herri Irratian 1966an hasi zen lanean. Oraindik ere irratian jarraitzen du (Radio Euskadin), eta nola ez telebistan ere bai, "La noche de..." saio arrakastatsurekin. **11**

LUPAREKIN

20

Gaizki gira!

Mattin Irigoien

DEABRU BELTZAK

Suzko danborren mundu bira

Deabru Beltzak antzerki taldeak hasia du dagoeneko mundu mailako bira. Abendu bitartean, Frantzia, Quebecen, Caracasen... izango da "Les Tambours de Feu" taularatzen. Garbitxu, taldeko zuzendariak kontatu digu nola iritsi diren honaino eta bira hori zertan den. **23**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Sustapena: Kike Amonarriz. Argitalpenak: Bego Zuza. Harpidetzak: Xabier Pagola. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Añña Sorraluze. Administrazioa: Marijo Alertza, Mari Karmen Loiarde. Argazkiak: Alberto Elosegi. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15, 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943.371545. Fax: 943.373403 (erredakzioa), 943.361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559476000. Fax: 559476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948.222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 110 euro. Ipar Euskal Herria: 133 euro. Espainia: 110 euro. Beste atzerriak: 140 euro. Airez: 219 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaia Taldeko partaidea da.

Ibarretxe eta Sanz gero eta indartsuago

BADAUKAGU HERRI AGINTEEN argazki berria Hego Euskal Herrian. Orain artekoak Lizarra-Garazi eta ETaren tregoa garaiko indar harremanak islatzen zituen bezala, tregoa hautsi ondorengo eta Ibarretxeren planaren aro berrikoa erakutsiko digu hemendik aurrera. Udal eta diputazioetako kargu banaketa iazko maiatzeko hauteskundeek utzitako argazkiari egokituta, EAEn EAJ-EA koalizioak sakondu egin du bere nagusigoa, eta Nafarroan UPNk lehengo indarrari eutsi dio, Espainian PPK Prestigeren hondamendiari eta Irakeko gerraren kontrako protestei gain hartu dien moduan.

Hego Euskal Herriko erakundeak urte luzez bi alderdi abertzale eta bi

PELLO
ZUBIRIA

Sanz eta Ibarretxeren alderdiek lasai asko gobernatu ahal izango dute Nafarroako Gobernuan, udal, eta diputazioetan. Araban ezik. EAJ, EA eta Ezker Batua Ibarretxeren planarekiko prestaketa lanetan hasi dira jada emaitza hauekin. Hori guztia, HBrik gabeko udal eta diputazioetan.

alderdi konstituzionalistaren arteko indar banaketaren arabera antolatu izan dira. Orain trantsizio berezi bat hasten da, historikoki Herri Batasunak bete duen lekua hutsik geratuta. Ezker abertzalearen gehiengo legez kanpo utzita, boto banaketa berrian EAJ eta EA indartu dira lehen indarra zuten lekuetan, askotan gehiengo osoa erdietsiz.

Parte hartzearen handitzea -aspaldiko urteetan ez bezala- orain kontzientzia abertzalearen mobilizazioaren erakusgarri da, eta azken hilabeteotan Madrildik gogortu den eraso antinazionalistari erantzunez EAJ eta EAK bere indarra handitzen ikusi dute lurralde eta herri guztietan. Eta ilegalizazioari erantzuteko balio-

Aldaketa nagusia EH-HB Eusko Legebiltzarra ez beste instituzio guztietatik kanpo geratzea izan da.

gabeko botoa landu duen AuBk ere askok espero baino hobeto atxiki die bere posizioei. Ezker Batuak etekina atera dio "Madrado efektua" deitu izan denari -instituzioetan muturra sartu eta protagonismoa lortu izanari- eta Aralar alderdi berriak Nafarroan erakutsi du ezker abertzalearen indarraren erdia berea zela.

Botoei begiratuta, alderdi gehienek aurkitu dituzte kontsolatzeko motiboak: ez da aldaketa ikaragarrikerik gertatu oro har, eta legez kanpo geratu den ezker abertzaleak ere iazko maiatzeko botoak kontatu ahal izan ditu baliogabeen kopuruan. Aginte guneetan, aldiz, Nafarroan ez bezala EAEn panorama oso aldatua dago

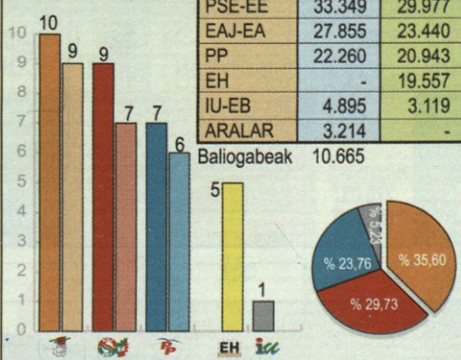
Aginte guneetan Nafarroan ez bezala EAEn panorama oso aldatua dago dagoeneko.

EAJ-EA koalizioa Bizkaia eta Gipuzkoan kasik oposiziorik gabe gelditu da

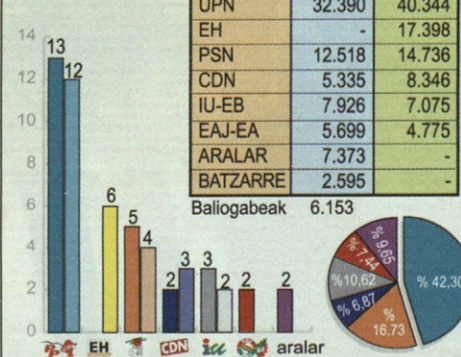
dagoeneko. EAJ-EA koalizioak Bizkaia eta Gipuzkoan kasik oposiziorik gabe agindu ahal izango du datozen urteetan, Donostia bezalako salbuespenak salbuespen, eta bere nagusitasuna sendotu hiru lurraldeotan. Sozialistek beren eragina galdu dute, Nerbioi ezkerrean bertan abertzaleak gailendu baitzaizkie, eta halakorik ez geneukan gure memorian.

Aldaketa nagusia EH-HB Eusko Legebiltzarra ez beste instituzio guztietatik kanpo geratzea izan da. Legez kanpo geratzeak behartzen duen trantsizioari zein egoeratan ekin ahal izango zion zen hauteskundeotako inkognita handi bat. Baliarik gabeko botoek erakusten dutenez, mobilizazio ahalmen handia eta askok espero baino boto emaila gehiagoren fidelitasuna dauzka oraindik. Boikot ahaleginean saia-

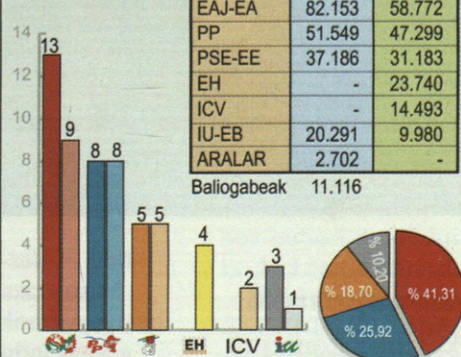
Donostia

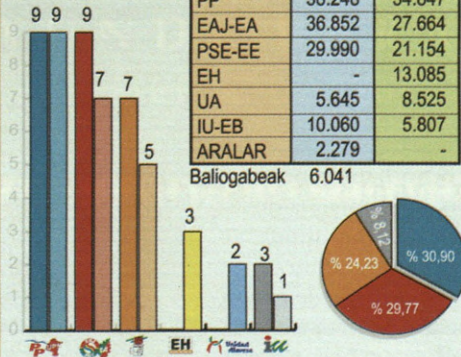
Iruñea

Bilbo

Gasteiz

Lau alkateak indartsu euren

Odon Elorza Donostiako alkateak berriz ere argi erakutsi du donostiarren artean duen tirakada. Azken urteetan Gipuzkoako diputazioarekin harreman ona mantendu izan du eta pentsatzekoa da aurrerantzean ere hori gertatuko dela. Gasteizko Alfonso Alonso PPko alkateak ere ondo eutsi dio PPk izandako beherakadari. Sozialistak izango ditu aliatu, aurreko legealdian bezala. PSE-EE eta hirukoaren arteko elkarlana ere posible litzateke udal askotan, baina ez dirudi datorren martxora begira ari den Zapaterok oso gustuko izango duenik PSE EAJ eta Earekin besotik helduta ikustea. Ondo baino hobeto eutsi dioten beste alkateak Iñaki Azkuna jeltzalea eta Yolanda Barcina izan dira. Aznar zerrendan zerman PPk burumakur atera behar izan du Bilbotik. Ez da UPNko Barcinaren kasua, honek Iruñeko udalaren kudeaketan izandako gora-behera guztien gainetik aurrera egin du, askok pentsatzen zutena baino emaila hobeagoarekin gainera.

Foru Hauteskundeen emaitzak Hego Euskal Herrian

	 EAJ-EA	 PP-UPN	 EH	 PSE-EE-PSN	 IU-EB	 CDN	 UA	ARALAR	Abstentzioa	Baliogabeak
2003 Errolda 2.151.735	534.113 (%33,66)	348.186 (%21,94)	-	307.810 (%19,40)	118.196 (%7,45)	23.367 (%1,47)	6.373 (%0,4)	58.849 (%3,77)	% 28,26	% 9,64
1999 Errolda 2.242.936	418.482 (%27,05)	346.047 (%22,3)	276.037 (%17,8)	273.632 (%17,6)	74.396 (%4,8)	20.780 (%1,3)	9.438 (%0,6)	-	% 34,3	% 0,91

Arabak eta Nafarroan atxiki dio bere indarrari PPk. Gipuzkoan eta Bizkaian Mayor Orejaren estrategiak porrot egin duen bezala, Arabak honetan ere bere ezberdintasuna erakutsi du

Udal hauteskundeetako bere emaitzarik onenak lortu dituen IU-EBk (Madrazoren ahotik) abertzaleen eta PSE-EEren arteko zubi lana egitea proposatu du.

tzeko tentaldia gaudituz zutenek asmatu zuten, alde horretatik. Baina boto baliogabeena bi aldiz errepikatu ezinezko esperimendua denez, kasik egitura guztiak legez kanpo dituela eta zazpi hautetsirekin soilik ekin beharko dio beharrezko trantsizioari ezker abertzale majoritarioak. Beharrezko trantsizio horretarako jadanik datu bat geratu da nabarmen: Nafarroarako estrategia berezia proposatu beharko duela.

Gurutzbide luze eta gogorra EH-HBko militanteek egin beharko dutena ondoko hilabeteetan.

EAJ-EA koalizioa geratu da instituzioetan abertzaleen ordezkartza ia osoarekin, eta azken hilabeteotako gertakizunen onuradun nagusi gertatu da. Oposizioerik gabe leku askotan, Bizkaia eta Gipuzkoan nagusitasun osoarekin, maniobratzeko tarte oso zabala eskuratu dute. Ibarretxe lehenakariak ere udazkenerako bere proiektuak mamitzen joateko indar handia eskuratu du emaitza hauekin. Baina noren laguntzarekin?

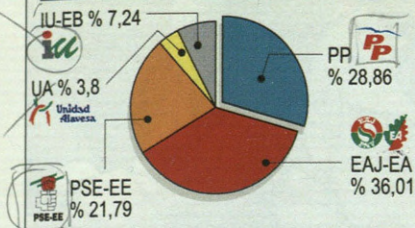
Udal hauteskundeetako bere emaitzarik onenak lortu dituen EBk - Madrazoren ahotik- abertzaleen eta PSEren arteko zubilana egitea proposatu du. EAJ-EA PSErekiko elkarlanerako eremuren bat antolatzen saiatuko ote dira, EBekin nahiz gabe? Ala PPrekiko adostasuna lehenetsiko dute sozialistek, azken denboretako elkarlanean sakonduz? Araban eta Nerbioi ibar ezkerrean gertatuko diren mugimenduek emanen dute pista.

Arabak -edo Gasteizen zehazkiago- eta Nafarroan atxiki dio bere indarrari PPk, azken honetan UPNk dituen berezitasun guztiek. Gipuzkoa eta Bizkaian Mayor Orejaren estrategiak porrot egin duen bezala, Arabak honetan ere bere ezberdintasuna erakutsi du. Eta Nafarroan, ikusten da Itoitz, Gazteluko Plaza, euskararen kontrako erasoak eta beste hainbat eskandalu ez direla aski Sanz eta Barcina ahultzeko, eta Erriberan bertan indartzen segitu dute.

Honetan behintzat Espainiaren antza izan dugu. Ez Prestige itsasontziak eragindako katastrofeak eta ez Irakeko gerrak, ez dituzte askorik aldatu hor ezkerrean eta eskuinaren artean zeuden indar banaketak. Auzoan gertatu zaigu aldaketa nabarmen bat, Aragoen, non Ebroko urak kanpora eramatearen inguruan sortutako polemikak eraman baititu sozialistak agintera. Galizian, aldiz, Nafarroan bezalatsu joan dira gauzak, eta Iruñeko moduan Muxian. ■

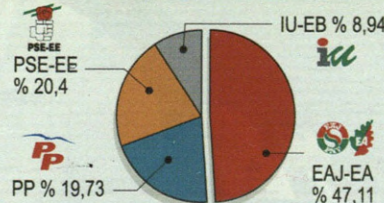
Araba

Botoak	2003	1999
PP	47.339	16
EAJ-EA	59.060	19
PSE-EE	35.733	12
EH	-	0
UA	6.373	1
IU-EB	11.886	3
ARALAR	3.588	0

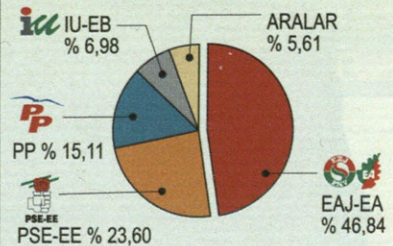
Bizkaia

Botoak	2003	1999
EAJ-EA	296.078	27
PP	123.991	10
PSE-EE	128.724	11
EH	0	0
IU-EB	56.205	3
ICV	0	0
ARALAR	13.876	0

Gipuzkoa

Botoak	2003	1999
EAJ-EA	156.278	27
EH	-	-
PSE-EE	78.735	12
PP	50.424	8
IU-EB	23.298	3
ARALAR	18.708	1

EAJ-EA garailea izaki PSE-EEri erabakitze ordura iritsi zaio

EAJ-EAren nagusitasuna

EAEako Batzar Nagusietan EAJ-EAk irabazi du. Bizkaia eta Gipuzkoako ahaldu nagusiak J. L. Bilbao eta J. J. G. Txabarri izaki. Araban, koalizioaren A. Iturritxa hautagai bozkatuena izan arren, PPko R. Rabanerak berretsi lezake kargua PSE-EEren sostenguari esker.

EAEKO BATZAR NAGUSIETAN izandako emaitzak 1999ko foru hauteskundeetako eta 2001eko Euskal Legebiltzarreko emaitzekin alderatuz irakur daitezke. Aldez aurretik, ordea, parte-hartzearen portzentajeak kontuan hartu behar dira. 2003ko hauean, batez beste, herri-tarren %70k bozkatu du, 1999etan bezalatsu. Eusko Legebiltzarrerako %80k bozkatu zuen, aldiz.

MIKEL
ASURMENDI

EAJ-EAk 357.947 boz lortu zituen duela lau urte eta 511.386 boz lortu ditu orain. Koalizioak 153.439 bozetan ondu ditu bere emaitzak. 2001ko bozetan 599.746 lortu zituen, ordea. Azken hauteskundeetatik oraingo hauek 88.360 boz galdu ditu. Gauza bera gertatu zaie ere bere arerio zuzenari, PP eta PSE-EEri. PPk 295.321 boz lortu ditu orain eta 220.633 aurrekoetan. 74.658 irabazi ditu. Eusko Legebiltzarrerako, berriz, 323.918 lortu zituen. Hartara, 28.597 galdu ditu. PSE-EEK 212.249 boz lortu zituen aurreko bozetan eta 243.192 oraingoan. 30.943 boz irabazi du. Haatik, 250.919 lortu zituen Eusko Legebiltzarrerako. Beraz, 7.727 galdu ditu.

Batzar Nagusietarako bozak kontuan harturik EAJ-EA da indartuen atera dena. Legebiltzarreko emaitzei dagokienez, koalizio abertzar-

JABIER LERTXUNDI BARAÑANO

(Ekonomia Zientzietan Doktorea)

Ideia berrien sortzailea Enpresen sustatzailea Finantzen bitartekoa

Frantzia kalea, 19 zka., 1. solairua, 3. bulegoa, 01002 Vitoria-Gasteiz
Tel. eta faxa: 945 252592

Posta elektronikoa: lertxun@telefonica.net

lea da boz gehien galdu duena. Abstentzioaren gaineko irakurketak argi litzake emaitza hauek.

Ezker abertzalea eta abstentzioa

1999ko hauteskundeetan EHk 228.847 boz lortu zituen. Orain, AuBk 121.128 boz lortu ditu. 2001ko Eusko Legebiltzarreko bozetan 142.784 lortu zituen. AuB bere ordezkia bezala harturik, 107.719 boz galdu ditu ezker abertzaleak. Eusko Legebiltzarreko hauteskundeetatik oraingoetara 21.656 boz galdu dituelarik. Alta, boz portzentajearen aldea (%10 gutxiago) kontuan harturik, sostengu berbera jaso duela esan daiteke. Aralarrek, 36.172 boz jaso ditu EAEn. AuBren eta Aralarren bozek 157.300 kopurua osatzen dute. Duela lau urtetako emaitzarekin alderatuz, 71.547 boz galdu ditu ezker abertzaleak. 1998ko Eusko Legebiltzarreko bozetan 224.001 lortu zituen EHk. Ezker abertzalearen emaitza hoberenak bere historian. 2001eko 142.784 bozekin alderatuak 81.217 boz galdu zituen. EAJ-EAra joan bide ziren laurogei mila boz "famatu" haiek. Orain baina, boz horiek guztiak ez dira koaliziora joan. Abstentziora joan ote dira? EAJ-EAk Eusko Legebiltzarreko bozekikoan 88.360 boz galdu baititu.

EHk 29 batzarkide zituen EAEn: 9 Bizkaian, 6 Araban eta 14 Gipuzkoan. Batasunaren legez kanporatzearen ondoren, ezker abertzaleak

Ezker abertzaleak batzarkide bakarra

EHk 29 batzarkide zituen EAEn: 9 Bizkaian, 6 Araban eta 14 Gipuzkoan. Batasunaren legez kanporatzearen ondoren, ezker abertzaleak batzarkide bakarra du: Jose Etxeberria, Gipuzkoan. AuBren bozak kontuan hartuko balira, ezker abertzaleak 15 batzarkide gehiago lortuko lituzke. Areago, Aralarrek beste batzarkide bat gehiago izango luke Gipuzkoan.

batzarkide bakarra du: Jose Etxeberria, Gipuzkoan. AuBren bozak kontuan hartuko balira, ezker abertzaleak 15 batzarkide gehiago lortuko lituzke. Areago, Aralarrek beste batzarkide bat gehiago izango luke Gipuzkoan.

IU-EB boz irabazle bakarra

Ezker Batuak 53.583 lortu zituen duela lau urte eta 91.389 orain. 37.806 boz irabazi ditu. Bera da 2001eko hauteskundeekikoan bozak irabazi dituen alderdi bakarra. Orduan 78.448 lortu zituen eta parte-hartzea %10 gutxiago izanda ere, 12.941 boz irabazi ditu. 3 batzarkide zituen orain arte: 1 Bizkaian eta 2 Araban. Orain 10 ditu: 4 Bizkaian, 3 Araban eta 3 Gipuzkoan.

AuBren bozak kontuan hartu gabe, honela banatu dira EAEko eserlekuak alderdi nagusien artean: EAJ-EAk 56 zituen eta 73 ditu: 27 Bizkaian, 27 Gipuzkoan eta 19 Araban. PSE-EEk, berriz, 29 zituen eta 35 ditu: Araban 12, Bizkaian 11 eta 12 Gipuzkoan. PPK 34 zituen eta 34 ditu: 16 Araban, 10 Bizkaian eta 8 Gipuzkoan. PP da batzarkiderik irabazi ez duen bakarra. Gainera, UAk bi batzarkide zituen eta bakarra du, 3.075 boz galdu dituelarik.

Batasunaren ilegalizazioak onurak ekarri dizkie IU-EBri, EAJ-EA koalizioari eta PSE-EEri. Arabako Foru Aldundia da jokoan dagoena. Udaletxeen osaketek zerikusi handia izan lezake negoziazio posible batean. Galderak gailentzen dira, ordea: Egingarria al da Araban EAJ-EAren eta PSE-EEren arteko akordio bat? Nola jokatu du koalizio abertzaleak AuBren bozekin? Zein eragin izanen dute emaitza hauek Ibarretxeren planean? Eusko Legebiltzarreko hauteskundeak aurtan burutuko al dira? ■

Ezker Batuak 53.583 lortu zituen duela lau urte eta 91.389 orain. 37.806 boz irabazi ditu. Bera da 2001eko hauteskundeekikoan bozak irabazi dituen alderdi bakarra

UPNk ez du gehiengo osoa lortu Legebiltzarrean, baina denak adierazten du gobernua CDNrekin osatuko duela, eta patxadaz gobernatuko dutela. Matematikoki posible litzateke UPN oposiziora bidaltzea, baina PSNk emaitza eskasak lortu ditu gobernua bere inguruan egituratzeko eta Sanzek askok pentsatutakoa baino hobeagoa.

Egurra lepo beretik

Boto asko baina ordezkaritza txikia Nafarroako abertzaleentzat

UPN GOBERNUAN IZANGO da eta CDNk sostengatuko du. Lasai aritzeko moduan dira erdia baino bi eserleku gehiago baitituzte bi alderdien artean. PSNko Juan Jose Lizarbek jarraitzen du oposizio guztia bildu eta gobernua eratzeke ahaleginean, baina dauden aukerak ikusita nahiko modu etsian. Lepo beretik dator, beraz, Nafarroako Gobernu berria eta berdintsu esan liteke bideratuko dituen politikei buruz.

Espero baino emaitza dexente eskasagoak lortu ditu PSNk gobernu alternatiba eratzeke, areago kontuan hartuta parte-hartzea ia sei puntu handiagoa izango dela. Alde horretatik UPN ere berdintsu mantendu da botoetan, baina aldeko abagune batean 99koa baino emaitza kaska-

rragotzat hartuko litzatekeena, estatu mailan PPri iragartzen zitzaion beherakada kontuan hartuta garaipena bihurtzen da, batez ere CDNrekin batera aurreko legealdian baino lasaiago gobernatu ahal izango duelako. Iruñeko udalean Yolanda Barcinaren kudeaketak -Gazteluko Plaza dela eta batez ere- zigorren bat izan zezakeela pentsatzen zuten askok, baina ezta gutxiago ere, gora egin du boto eta zinegotzitan.

Nafarroako beste zalantza handietako bat Aralarren emaitzak ziren eta honek lau parlamentariorekin indarrez egin du bere sarrera Legebiltzarrean, Aralar nagusiki Nafarroako alderdia dela erakutsiz. Aralarrek EHk 1999an (47.190 botu) lortutako emaitzaren erdia ia bereganatu du,

EAEn ez bezala, eta gutxiagatik bada ere, Nafarroan AuB eta Aralarren arteko lehia bigarre-naren alde aterata eta honek EHk 1999an lortutako boto kopuruaren erdia bereganatu du.

XABIER
LETONA

Nafarroako Legebiltzarreko Hauteskundeen emaitzak

	1983		1987		1991		1995		1999		2003	
PP-UPN	62.072	% 23,50	69.311	% 24,84	96.005	% 35,42	93.163	% 31,95	125.414	% 42,42	121.726	% 41,34
PSN	94.737	% 35,87	78.338	% 28,08	91.645	% 33,81	62.021	% 21,28	61.383	% 20,76	62.480	% 22,09
EH-HB	28.055	% 10,62	38.111	% 13,66	30.762	% 11,35	27.404	% 9,40	47.190	% 15,96	-	-
IU-EB	-	-	3.786	% 1,36	11.167	% 4,12	27.773	% 9,53	20.833	% 7,05	22.247	% 7,72
CDN	-	-	-	-	-	-	55.153	% 18,93	20.780	% 7,03	25.727	% 7,30
EAJ	18.161	% 6,88	2.651	% 0,95	3.071	% 1,13	-	-	16.393	% 5,54	22.111	% 7,53
EA	-	-	19.821	% 7,10	15.170	% 5,60	13.567	% 4,66	-	-	-	-
BATZARRE*	-	-	5.879	% 2,11	6.543	% 2,41	6.509	% 2,23	-	-	-	-
EE	6.292	% 2,38	9.614	% 3,45	5.824	% 2,15	-	-	-	-	-	-
ARALAR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22.865	% 7,85
ABST.	110.650	% 29,14	107.052	% 27,22	138.149	% 33,30	138.231	% 30,9	139.862	% 33,22	106.604	% 27,76

* 1999an Batzarrek EHrekin bat egin du

eta Aralar, Batzarre eta AuBren artean 51.000tik gora boto lortu dituzte. AuBren botoak baliogarriak izan balira hiru eserleku lortuko zituen Foru Legebiltzarrean. Batzarrek, ordea, 1995ean baino ia 1.400 boto gehiago lortu badu ere, ez du ordezkari izateko beharrezkoa den botoen %3 lortu. Dena den, Batzarrek Nafarroan bere ordezkari ondo finkatuta duela erakusten du. Aralar eta Batzarre batera aurkeztu izan balira eta orain lortu dutena lortuz, Nafarroako hirugarren indar politikoa lirateke. Denak ere oso kontuan hartzeko datuak, Nafarroan politika ezkertiarra eta aberzalea egin nahi dutenentzat.

Gora egin duen beste indarra EA-EAJ koalizioa da, botoetan ez horrenbeste (2.000 boto)

Gobernatze aldetik ez da aldaketa handirik Nafarroan eta pentsatzekoa da UPNk bere politika eskuintiarra eta euskararen aurkakoa biziberritua bideratu ahal izango duela.

baina bai ordezkari (bi zinegotzi eta parlamentario bat). Abertzaletasunak, oro har, ia 75.000 boto lortu ditu Nafarroan, AuBren baliogabeak barne, Legebiltzarrerako inoiz lortu duen boto kopururik handiena, nahiz eta eserlekutan hiru eserleku galdu dituen 1999arekiko.

Gobernatze aldetik ez da aldaketa handirik Nafarroan eta pentsatzekoa da UPNk bere politika eskuintiarra eta euskararen aurkakoa biziberritua bideratu ahal izango duela. Matematikoki eta beste perspektiba politiko batean, posible zatekeen Iruñeko alkatea CDNkoa izatea eta Nafarroako Gobernuko lehendakaria PSNko Juan Jose Lizarbe. Oraingoz, ordea, halakoetan pentsatzea politika fikzioaren eremuko delako dirudi. ■

Espainian ez da ia ezer aldatu

Galipotak eta gerrak ez dituzte Espainiako emaitzak irauli

NAGORE IRAZUSTABARRENA

ESPAINIAN PSOEk lortu zuen joan den igandean boto kopuru gehien. Alderdi Popularrak baino 300.000 bozka gehiago lortu zituzten sozialistek Espainiako Estatu osoan. Ez dirudi, ordea, Prestigekin eta Irakeko gerrarekin sortutako giroari errenta handirik atera diotarik oposizioko alderdiek, PSOEek eta IUk gora egin arren. PPren jaitsiera ez da gainerako alderdiek espero zuten adinakoa izan eta aurretik bere esku zituen ia erki-dego eta hiri nagusi guztietan garaile dira berriz ere popularrak.

Madrilgo Erkidego Autonomoa galdu dute popularrak. PP izan da bertan gutxi-gatik nagusi, 55 eserleku lortuz, PSOEk baino 8 gehiago. Baina IUren 9 eserleku eker Simancas sozialista izango da erkidegoko presidente berria. Espainiako hiri-buruan, aldiz, Alberto Ruiz Gallardón popularraren eta Trinidad Jiménez sozialistaren arteko lehia lehenak irabazi du garbi, gehiengo absolutua lortuz.

Gainerako erkidegoetan 99ko hauteskun-

deetako emaitzak ez dira gehiegi aldatu, sozialistek Aragoien nabarmen gora egin dutela eta Balearretan PPK irabazi duela salbu. Hiri nagusietan, aldiz, Juan Alberto Belloch PSOEko hautagaiak Zaragozako alkatetza PPri kentzea lortu du.

Prestigieren hondamendiaren ondoren PPK zertxobait behera egin du Galizian, PSOEek eta BNGk gora egin duten bitartean eta, hala ere, ez da nahikoa izan popularrak gehiengo kentzeko. Coruñan nazionalistek sozialistekin aginduko dute, baina gainerako probintzia galiziarretan ez da aldaketarik izango. Deigarria da, esaterako, Muxian PPK berriro ere gehiengo absolutua esku-ratu izana.

Katalunian sozialistek, PPK eta CiUk behera egin dute eta ERCK historiako emaitzarik onenak lortu ditu. Hala ere PSCK Bartzelonako alkatetzari eutsi dio.

Azkenean, galipota ez da hautesontzietaraino iritsi, ez behintzat hondartzetara iritsi zen indar berberarekin. Eta duela aste batzuk kaleak hartu zituen "No a la guerra" oihua apal entzun da hauteskunde emaitzetan. Ez da ia ezer aldatu. ■

PPren jaitsiera ez da gainerako alderdiek espero zuten adinakoa izan.

• P E R T S O N A I A •

Felix Linares

Saguzarraren begirada

Zinema barruan bizi den banpiroa da Felix Linares. Argiari fobia dio, eta filmeko "gazapok" eta xehetasunik txikienak zurgatzen ditu hortz zorrotzez. Astean lau aldiz irensten ditu zeluloidezko metroak eta metroak. Horrelako betekadak hartu arren, ez omen du zinemarako harra ase. Aldiro joaten omen da bizitzako filma ikustera doanaren ilusioarekin. Pantailatik ikusten du mundua eta horregatik, ez du alferrika-

ko bidaiarik egiten. Rio de Janeirora joan zenean konturatu zen hortaz: "Jada han izana nintzen. Zineman ikusia nuen, musikarekin gainera!" Bizitza delegazioz bizi du, besteren abenturen bidez. Hori bai, oporretan Bakiora joan eta irakurri, musean jokatu eta ondo afaltzeko esperientzia nahiago du zuzenean gozatu!

Bikoiztu ezina den ahotsez eta hainbeste audientzia biltzen duen hizkuntzan aritu zaigu.

ESTITXU EIZAGIRRE

IXIAR EIZAGIRRE

Argazkiak: Iñigo Azkona

«Zinemaman artisau artistak baino»

Orain, zure ahotsa entzun eta zeu ikusten zaitugu sarri. Umetan nolakoa zinen?

Seme bakarra naiz, eta horrek markatu egiten du pixka bat. Itxiagoak izaten gara, eta geureko xamarrek. Nik ez nizkion nire komikiak inori uzten!

Kalean pasatzen genuen arratsalde osoa eta nire arazoa hasten zen besteez futbolean jokatu nahi zutenean. Nik ez bainekien tutik ere. La Casillan (Bilbon) jokatzeko genuen futbolean, eta justu parean zegoen Abando zinema. Han filmak zeuden, mundu liluragarriak, eta ahal nuen guztietan joaten nintzen. Zentzu horretan ume berezia nintzen, egun osoa pasatzen nuen komikiak irakurri eta zinema munduan sartuta. Paga osoa gastatzen nuen zinemari. Estreinaldikoen sarrera zortzi pezeta kostatzen zen. Nik pezeta bat gastatzen nuen umeentzako emanaldietan, eta hiru Abandoko sesio bikoitzaren truke. Beraz, hiru film ikusten nituen asteburutan, egunean.

NO-DOaz zer oroitzapen duzu?

Azken unean sartzen nintzen zinemara, NO-DOa ez ikusteagatik. Ez zegoen hura jasaterik! Umetan hartutako ohitura hori dela eta, oraindik ere justu filma hastera doan unean sartzen naiz.

Curriculuma

- **JAIO:** Bilbon, 1947an.
- **KAZETARIA ETA ZINEMA KRITIKARIA.**

Ibilbidea

- 1966an Herri Irratian hasi zen.
- 1980tik 1984ra TVEko "Telenorte"n aritu zen.
- 1984az geroztik, Radio Euskadin ari da. Hainbat programa egin du, baina ezagunenak oraindik martxan dirauten "Pompas de papel" (1987tik) eta "Euskal grafitti" dira.
- 1986an ETBn hasi zen, eta geroztik hainbat programa egin du, horien artean "El ladrillo" (1986), "Va de cine" eta "La noche de..." (1995etik).
- Huelvako zinemaldiko epaimahai kide izan zen 2001ean.

Herri Irratia ezagutu zenuen lehendabizi. Nolakoa zen garai hartako irratigintza?

40-50 urtetan irratia zen etxeetako erregina. Ni sartu nintzenean telebista hasia zitzaion lekua kentzen. Oraindik formula zaharrak egiten ziren, auditorioetan jendaurreko programak... Baina ikusten zen aldatu beharra zegoela. Ni "kabinako esatari" hasi nintzen. Alegia, dena idatzita ematen ziguten eta guk irakurri. Garai hartan FM martxan jartzen ari ziren. Ondorioz, irradi merkeagoa egiten hasi ziren, esataria bihurtu zen teknikari ere, musikak sekulako indarra hartu zuen 60ko hamarkadan...

Ni sartu nintzen garaian oraindik kontuan hartzen zen ahotsa. Horregatik hartu ninduten. Orain gehiago begiratzen da bakoitzaren sormen gaitasuna, programak egiteko ikuspegia, hizketarako grazia... Hasi nintzenean ez nituen gaitasun horiek. Oso barnerakoia nintzen, hizketarako ez neukan batere trebeziarik... Baina konturatu nintzen ahotsak bakarrik ez ninduela salbatuko. Eta irratian hezi egin nintzen. Zinemako kritikoa izateak zeure buruarekiko kritiko izaten laguntzen du. Nire ahuleziak deskubritzen saiatu naiz, eta horiek txukunduz aurrera ateratzen.

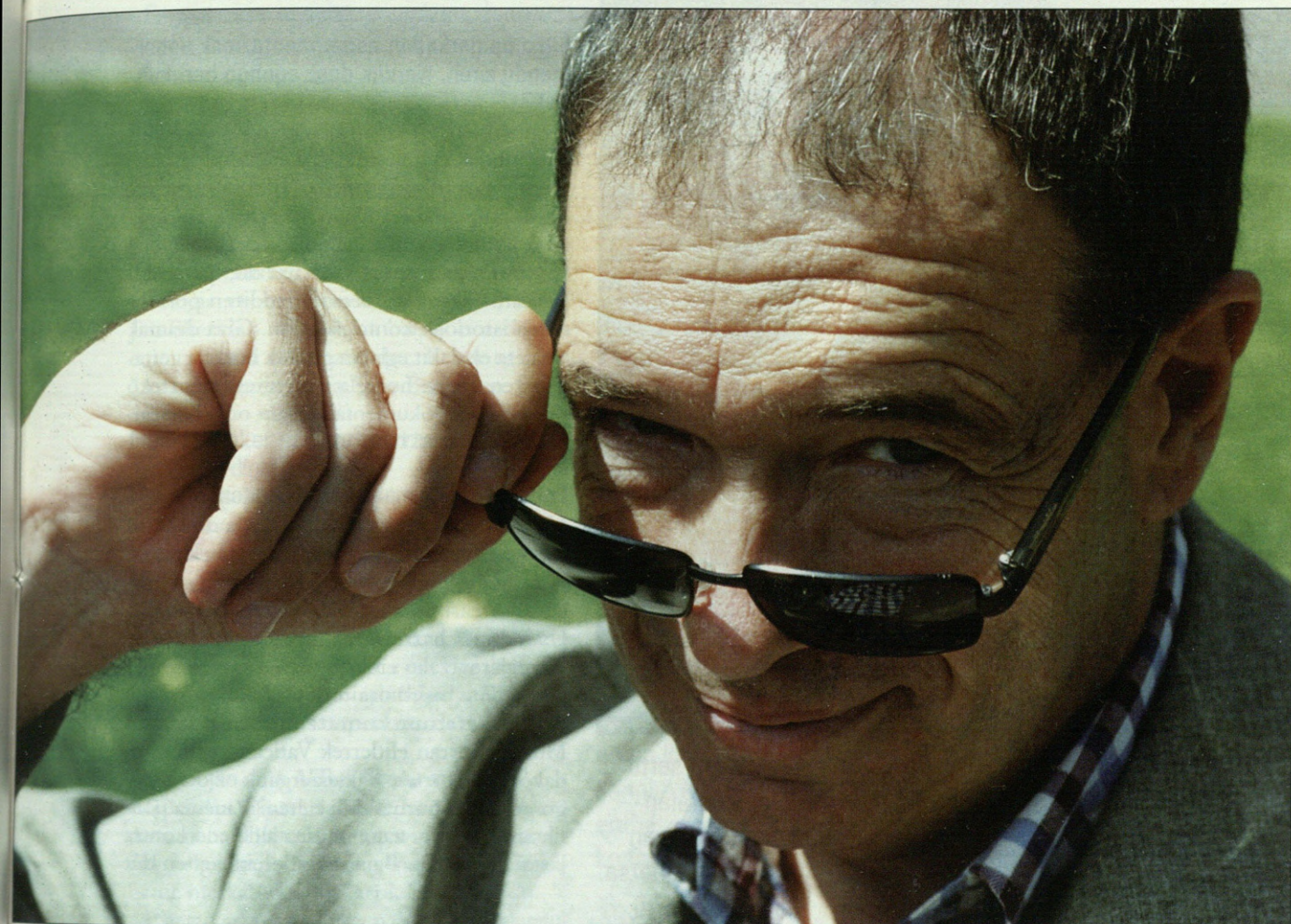
Nola egin daiteke denen gustuko programa?

Ez dago denen gustua egiterik. Nire lema beti izan da "izan zaitez zerorri". Hippy xamarra dirudi, baina horrela da. Irizpide propioak izanez gero, lortu daiteke gustuko ez dutenek ere egindako lana errespetatzea. Jendeak estimatzen du prestutasuna.

Zuk zer entzule duzu gogoan hizketan ari zarenean?

30-40 urte inguruko jendea, berdin gizon ala emakumea, eta "mailen teoria" erabiltzen dut. Gutxienez dozena erdi maila ezberdinetan hitz egin behar da. Azken mailakoek esandako dena ulertu behar dute. Ezin zaie eskatu ulertzeko ahalegin berezirik. Baina aldi berean, lehen mailakoek plus bat aurkitu behar dute, noizean behin komentario jasoagoren bat. Bestela, interresa galdu eta alde egiten dute. Zenbat eta maila

ak nahiago ditut

gehiago harrapatu, orduan eta audientzia handiagoa lortzen da. Hizkuntza erraza baina kontzeptu konplexuak erabiltzea da kontua.

"La noche de..." programaren aurkezpenak ondoren eskaintzen den filmak berak baino %20 ikusle gehiago ditu.

1995eko irailaz geroztik, asteartero egin dugu programa, sekula hutsik egin gabe, ez Gabonetan, ez udan... Horrela fideltasuna lortu dugu.

Autentikotasuna ere badu programak. Nabari da zinema gustatu egiten zaigula, eta hori transmititzen saiatzen gara. Ez dago lezio zurrunik ematerik, ikuslea aspertu egiten da-eta. Baina informazioa eta entretenimendua nahasten saiatzen gara. Jendeak izan dezan zer-bait ikasi izanaren sentsazioa. Arazo bat dugu

«Oraindik bada zer esperimentatua.

Eta kontatzeko moduak aldatzea da benetako berrikuntza, ez efektu espezialak sartzea. Baina Hollywoodeko industria handiak inoiz ez du ezer berririk ekarri eta ez du ekarriko»

zinema zaleok: uste dugu jendeak jada dena badakiela. Eta ez da horrela.

Nabari da ez zarela batere mitomanoa. Zergatik? Txikitatik konturatu nintzen gustuko nituen filmetan "directed by..." jartzen zuela. Eta zuzendari horiek beti ziren John Ford, Alfred Hitchcock... Beti izan naiz zuzendari zalegoa, aktore zalea baino. Baina denborarekin konturatu naiz zuzendariak ere alproja koadrila galanta direna. Zein dira zuzendari handiak? Jende desatsegina, zaila, tiranikoa, maniati-koa... Ezin da jende hori miretsi.

Kieslowski zuzendaria ezagutzeko aukera izan nuen Donostiako Zinemaldian. Tamalez, hila-bete gutxira hil zen. Ideologiaz Kieslowskiren kontrakoa naiz, baina bere zinematik txunditu egiten nau. Ez kontatzen zuenak, kontatzeko

bere moduak baizik. Elkarrizketatu nuen, eta erretiratzeko asmoa zuela esan zidan. Zergatik? Buruan zuen filmaren %30 bakarrik lortzen zuelako pantailan islatzea.

Zuk maiteago dituzu zinemako artisauak artistak baino. Zergatik?

Artisauak ibilbide koherenteagoa daramate. Maisulan bat egiten dute, eta hurrena film txar bat. Neurri polita da hori. John Ford artisauen artean sartzen dut. Zine pertsonala egiten zuen dirua zuenean, eta bestetan estudioetatik kobratzen zuen. Hain goraipatua den bere azken etapan, "Basamortuko Zentauroak" eta "Zazpi emakume" filmen artean hiruzpalau narraskeria egin zituen. Artisauak kobratzen dutenaren truk, ahalik eta filmarik onena egiten saiatzen dira. Zentzu horretan mertzenarioak dira, eta estimatzen ditut mertzenarioak.

Artistak berriz, pentsatzen hasten direnean, akabo! Transzenditzen saiatzen dira eta Kieslowski bezala, zapuztu egiten dira. Kieslowskiren trilogia, "Urdina", "Gorria" eta "Zuria" askoz txarragoa da telebistarako egin zuen dekalogo baino.

«Ni irratan sartu nintzen garaian oraindik kontuan hartzen zen ahotsa. Horregatik sartu nintzen. Orain gehiago begiratzen da bakoitzaren sormen gaitasuna, programak egiteko ikuspegia... Nik, hasi nintzenean, ez nuen horretatik batere. Baina hasieratik konturatu nintzen ahotsak bakarrik ez ninduela salbatuko. Eta irratan hezi egin nintzen»

40ko hamarkadako zineman izar handiak zeuden. Gaur egun zergatik ez?

Eguno izarrak "Gran Hermano" eta "Operacion Triunfo"koak direlako. Ongi iruditzen zait zinemak distira hura galdu izana, gehiegizkoa baitzen. Telebistak publiko eta izarren arteko distantzia moztu du, orain zuzenean oihu egiten zaie kontzertuetan... Ondorioz, izarrek mito izateari utzi diote.

60ko hamarkadan esperimentazioak nabarmendu ziren. Nondik doaz egungo berrikuntzak?

Oraindik ere zineman batzutan esperimentu narratiboak egiten dira. Azken aldiko esperimentu narratiborik onena "Bloody Sunday" da, dokumental eta fikzio nahasketa. Ikaragarriak kontatzen ditu, eta nola kontatu gainera! Kazetaritza erreportaia itxura du, baina aldi berean fikziotik átereak diruditen pertsonaien istorioak kontatzen ditu. Giza dramak dira eta ez dakit egitan gauzak horrela gertatu ziren, baina horrela izan zirela sinesteko prest nago. Dokumentalak hain ongi berregiten du gertakari hura!

Ez omen da zinema politikorik egiten.

Molde zaharreko zinema politikoa desagertu da. 60ko hamarkadan Costa-Gavras-ek egiten zuen hura. Jendea eserlekutik altxa eta filme-ko aktoreari putakumeka hasten zitzaiona... Uste dut beharrezkoak direla, baita higiene mentalarentzako ere!

Costa-Gavrasek orain gutxi "Amen" filma egin du eta hor kontatzen ditu Bigarren Mundu Gerran Hitlerrek Vaticanorekin izandako harremanak. Baina zergatik ez du egungo politikari buruzkorik egiten? Zinema politikari beldurra zaio, ikuslea alde edo kontra jartzen duelako. Baina nik bereizi egiten dut

Bertsoa

DOINUA:
BIZKAIKO ABERATSAK

Lan bat bilakatzeko
denentzat, denena,
"izan zaitez zerorri"
omen duzu lema.
Nola egin zerorri
izatearena,
kontaiguzu nor zeran,
kontaiguzu dena,
finean bizitza da
filmerik onena.

Aitor Mendiluze

Jose Manuel Sanchez Tiradoren

pazientzia. Arrapaladan eta mingaina trabatuz hitz egiten nuen gaztetan. 16 urterekin, irakasle bati nire ahotsa gus-tatu zitzaion eta "Radio Bilbao"ko esataria zen bere lagunaren-gana bidali ninduen: Jose Manuel Sanchez Tiradorengana. Pentsa zein egoskorra nintzen, hamazazpi aldiz joan nintzen irratira topatu nuen arte! Sekula ezin izango diot eskertu nire-kin hartu zuen pazientzia santua. Astero bitan elkartzen ginen, eta pixkanaka irakatsi zidan ahoskatzen, ozen irakurtzen... Horrela hamabost hilabetez!

zinema politikoan zein den zuzendariaren ideologia, eta bere kontatzeko modua, artea. Jim Sheridan zuzendaria bai, hori arriskatu egiten da eta eskertzen dut. Berak egin du "Aitaren izenean", eta "The Boxer" ere bai.

Film amerikar eta europarren artean egun bada ezberdintasunik?

Bai. Europar zinemagileek ez dute hainbeste diru. Beraz, xumeagoa da, derrigor. Gainera, kulturalki ikuspegi ezberdina dute. Europarrak ez dira amerikarrak bezain manikeoak, ez dute "zintzo" eta "gaizto" eskema sinpleenean funtzionatzen. Ongi-gaizkia oreka hobeto dar-mate. Europar aktore, gidoi eta errerealizazioa-ren arteko oreka hobeto zaintzen da. Amerikan efektu espezialekin konpontzen da dena.

Zergatik jan dute AEBek filmen merkatua?

AEBetako bigarren industriarik indartsuena da filmena. Hala ere, Hollywood ez da mun-duko ekoizlerik handiena, India baizik. Baina barne merkaturako bakarrik lan egiten du. AEBetan arrakasta lortzen duen filmak eteki-nak ateratzen ditu, baina beste film asko Europan saltzen duenari esker ateratzen da

«Gutxienez dozena erdi maila ezberdinetan hitz egin behar da. Azken mailakoek esandako dena ulertu behar dute. Baina aldi berean, lehen mailakoek plus bat aurkitu behar dute, noizean behin komentario jasoagoren bat. Hizkuntza erraza baina kontzeptu konplexuak erabiltzea da kontua»

aurrera. Woody Allenek, esaterako, Europako leihatilarik gabe ezingo luke jarraitu.

Nork agintzen du Hollywooden?

Produktoreek. Garai batean produktoreak zinemarekin konprometituago zeuden, baina orain inola ere ez. Konpainia handiak zuzen-tzen dituzte, Coca-Cola zuzendu dezaketen bezalaxe. Teknokratak dira, sormenaz eta zinemaz tutik ez dakitenak. Tristeena da, zinemagile gehienek horien inguruan funtzionatzen dutela.

Produktore mafiosoak, demagun, 300.000 milioi dolar dituela. Hori gastutan banatzen du, eta zer irabaziko duen kalkuluak atera. Orduan zera erabakitzen du: "martiztarrei buruzko film bat egingo dugu. Nork zuzen-du lezake?". Denen artean bat aukeratzen du, eta deitu egiten dio: "Roland Emmerich, zatoz hona...." Nolako filma egitea nahi duen enkargua ematen dio, eta horrela egi-ten da.

Hollywoodeko industria handiak sekula ez du berrikuntzarik egin, eta sekula ez du ezer berririk ekarriko. Amerikar zinemagile inde-pendenteak dira zineman aurreratu dutenak.

Zein da gehienetan ikusi duzun filma?

"2001 Odissea espazioan". 25 aldiz ikusi dut, eta beti zineman. Behin bakarrik ikusi dut bideoan. Lehen aldiz ikusi nuenean ez nuen ezer ulertu, eta horregatik itzuli nintzen hurrengo egunean. Ikusi dudana aldiro zerbait berria deskubritu dut.

Telebistako irudiak ahots ezezagunaren xarma kendu al dizut?

Ez. Oraindik bada aurpegiz ez eta ahotsez ezagutzen nauenik. Ilusioa egiten dit, irratiko entzuleak diren seinale baita. Behin bankura joan eta leihatilan buru-makur lanean ari zenari esan nion: "nortasun agiria erakutsi behar al dizut?" "Ahots horrekin, ez", esan zidan. ■

**gure
arteak
euskaraz**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Deputazio Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

ZIENTZIA: MILAKA EUSKAL HERRITAR «LAUSOTZE SINDROMEAK» JOTA; HONATX BAT:

SK E

A close-up, artistic photograph of a person's face, focusing on the eye and cheek area. The image is rendered in a monochromatic blue color scheme, with varying shades from deep navy to light sky blue. The texture of the skin is visible, and the lighting creates soft shadows and highlights. The person's eye is partially visible, looking towards the right side of the frame.

 euskadi**irratia**

Gari Berasalzuze

EDITOREA

Inuitak leihotik begira

Munduko hizkuntzen aniztasunari eusteko beharra nabarmentzen duen liburu esanguratsua da Claude Hagège-ren "Halte à la mort des langues" (Éditions Odile Jacob, 2000). Orintsu eza-gutu dugu eta, egia esan, zer pentsatua eman digu liburuak. Lehen zatian, hizkuntzen eta bizitzaren arteko harremana du hizpide egileak. Bere esanetan, hizkuntzen bizitza eta animaliena zein landareena aldera omen daitezke, Darwinen eredia jarraituz. Izan ere, arlo bakoitzean, indartsuenak soilik irauten omen du bizirik, eta mundu biologikoan gailentzen den hautatze naturala, hizkuntzen kasuan ekonomia eta soziologia kontuek bideratzen omen dute. Dena dela, bizidun biologikoak ez bezala, hizkuntzak ez dira erabat desagertzen azken hiztunarekin batera. Hitza desagertzen da, baina ez hizkuntza (eredua, egitura, sistema...). Honela, mendeetan zehar "isilik" egondako hizkuntza berpiztu daiteke gramatikari helduta. Esanguratsua da, esaterako, hebraieraren kasua. Hainbat mendez "hitza" galduta eta isilik izan arren, gaur egun estatu baten hizkuntza ofiziala baita.

Groenlandiako Angmassalik inguruko inuitak, heriotza hurbil sentitzen dutenean goitizena hartzen dute, heriotzak nekezago aurki ditza. Jakina da hizkuntza bakoitzak mundu ikuskera zehatz bat islatzen duela. Azken batean, mundua begiratzeko leiho ezberdina da hizkuntza bakoitza. Hein handi batean, eta hau asko zehaztu beharreko esaldia izan arren, hitz egiten dugun hizkuntzaren arabera esan daiteke nolakoak garen. Horregatik da larria gaur egun munduan dauden 5.000 inguru hizkuntzetatik urtean 25 desagertzea, eta gainera kopurua urtez urte handituz doala jakitea. Urtero, arrazoi politikoei eta ekonomikoek isiltasunera daramatzate dozenaka mundu ikuskera, mundua begiratzeko dozena bat hizkuntza soilik geratzea egundoko hondamendi kulturala litza-tekeela ohartu gabe.

Gurean, zoritxarrez, asko dakigu honetaz guztiaz. Euskal lurralde guztietan etenik eta lotsarik gabe urratzen dira hizkuntza eskubideak, agintari gehienen oniritzia eta isiltasuna lagun dutela. Kanpoko hedabideek euskaldunon eta euskararen aurka hartu duten jarrera, halaber, arrastoa uzten ari da gurean ez ezik, baita guretik kanpo ere. Eta horrek isla izan ohi du kulturen ere. Orintsu liburugintzan gertatu den zerbait, esaterako, adibide ederra da. Julio Cortazarren eta Isabel Allenderen

JOSE LACALLE

liburu bana euskaratzeko asmoa du argitaletxe batek, eta idazle horien egile eskubideak kudeatzen dituen Bartzelonako literatura agentzia ezagun batengana jo du. Beste askorenen artean, Pablo Neruda, Gabriel Garcia Marquez, Jorge Amado, Mario Vargas Llosa edota Camilo Jose Celaren eskubideak ere kudeatzen ditu agentzia horrek. Erantzuna, benetan, antologi-koa da. Cortazarren eta Allenderen liburu horien eskubideak libre daudela euskararako, ez dituela beste inork erosi, baina ez dituztela salduko. Izan ere, bai euskaldunek, bai katalanek eta bai galegoek ba omen dakite gaztelaraz eta, beraz, absurdua omen da itzulpena egitea euskarara, katalanera edota galegora. Eta idazle horien egile eskubideak beraiek kudeatzen dituzten bitartean, ez omen dituzte itzulpenak hizkuntza horietara egiteko eskubideak salduko. Argitaletxearen erantzuna: "Eta gaztelaririk ez dakiten Lapurdi, Behe Nafarroa eta Zuberoako euskaldunek zergatik ezin dute Julio Cortazar edota Isabel Allende euskaraz irakurri?". Eta agentziaren erantzuna argitaletxearen ordezkariari, lotsarik gabe, mahai berean, aurpegira: "Irakurle horiek gaztelaririk oso hurbil dagoen hizkuntza erromanikoa ezagutzen dute, frantsesa, eta beti izanen da askoz itzulpen hurbilagoa eta zehatzagoa frantsesera egindakoa. Egile horien itzulpen onak daude frantsesez, eta horiek irakurri beharko dituzte. Ez du zentzurik gaztelara edota frantsesa ezagutzen duten eremu batean euskaraz bezalako hizkuntza batera itzultzeak, egitura guztia aldatu behar baitaio testuari".

Denbora galtzea da hauekin eztabaidan ari-tzea. Ez dute ulertzen egile eskubideak kudea-ditzaketela, baina ez hizkuntza eskubideak. Eta jarrera horrekin etengabe ari dira urratzen mila-ka eta milaka herritarren hizkuntza eskubideak. Norbaitek besterik gabe erabaki duelako ezingo al ditugu bada euskaraz irakurri idazle horiek? Hizkuntzak desagertzea bideratzen dituzte. Munduari begiratzeko gure leihoa ez zaie ero-soa, eta guztia haien leihotik ikus dezagun nahi dute. Salaketa larria da, baina esan dezagun: hil nahi gaituzte eta etengabe ari dira horretan

horretan, askoren isiltasuna aterpe dutela. Goitzenak hartu beharko ditugu, ihes egingo diogu heriotzari, nekezago isil gaitzaten. Europako inuitak izanen gara. Azken batean, gure aurka erin duten guztiaren uza ari gara bil-tzen. Egia da. Goldatzeko garaia da. Baina gurean erin duten pozoia azaleratzeko. Gure lurrari egin diotena era-kusteko. ■

Hizkuntzak

desagertzea

bideratzen

dituzte.

Munduari

begiratzeko

gure leihoa ez

zaie eroso,

eta guztia

haienetik ikus

dezagun nahi

dute. Salaketa

larria da, baina

esan dezagun:

hil nahi gaituzte

eta etengabe ari

dira horretan

Iñaki Barrena

EHUKO IRAKASLEA

Berdeak

Oregia, horixe da ekologismoaren kolorea. Hori, Alemaniako 80ko hamarkadaren hauteskunde zerrenda koloreaniztatetik heredentzia dugu eta handik ere datozkigu ekologistak eta partidu berdeen arteko loturak eta nahaste-borrasteak.

Argi gera bedi mundu honetan elkarte, ekimen zein talde ekologista ugari daudela, kontserbazionismotik ekologia sakonera arte, baina partidu berdeak beste gauza bat dira, gobernu edo beste instituzio politikoetan aritzeko. Beraz hauek alderdiak eta besteak gizarte mugimenduak, bakoitza bere leku eta jardueran.

Sasoi elektoralean garenez berdea da partidu guztiek aireatu behar duten margoa, iritzi publikoak kezka handia baitauka ingurumen arazoekekin, bertokoak edota globalak. Publikoa horri begira badago noski, hortik botoak atera daitezke.

Ezker Batua da bakarra, "Berdeak" partiduarekin aliaturik agertzen dena nahiz eta partidu txiki hori aspalditik hauteskunde erakusleihen baino gehiagorik ez izan. Zeozer birtuala kanpainen birjaiotzen dena.

Berdeak Iparraldean beste kontu bat dira eta Europako beste alderdi berdeen antzera botoen % 5 eta 10aren arteko kopurua lortzen dute.

Berde hauek aparte utzita, alderdi guztien gogoia da berde baino berdeago agertzea eta hor dabilta ukondoka ea nor den berdeena. Bizkaiko Foru Aldundirako EAJren kartelean ikus daiteke partidu honek daukan mezu ekologikoa. Semaforoaren koloreetan leloak paratuz, argi berdea eta bizikletaren ikurra erabiltzen dute "Bilboko Hegoaldeko Saihesbidea" saltzeko. Ezin nuen sinistu nola atera dai-

INGO AZKONA

tekeen txirringa bat mugikortasun motorizatua bultzatzeko. Lagun batek argitu zidan kontua. SuperSur hortatik kamioiak eta kotxeak joanik, Bilbon toki gehiago bizikletentzat. Ikusteko dauzkagu oraindik politikarien aldetik trikimailu eta iruzurrak. Jeltzaleen arteko "primariak" irabazi eta gero Aldundirako kandidatuak prentsan esan zuen lehenengo gauzaz ere oroitzen naiz: "Ez dut gura porlanez beteriko Bizkaia, baizik eta herritarren nahien eta beharren arabera". Excusatio non petita...

Berdeak ere Bilboko PPkoak. "Zer egingo dute politikariek zaramarekin" lelopean Alde Zaharreko Ekoetxera hurbildu ziren joan den astean beste partiduen ordezkariekin batera, ezker abertzalekoak barne eta EAJ-EAkoen falta nabarian, eta han salatu zuten Zabalgariaren proiektuan "Ingurumen Konplexu Politiko-Enpresariala" ukiezina eta ahalguztiduna dagoela. Halaxe esan ziguten eta gu sinistu ezinean ginen. Nor ari zen berbetan PPko zinegotzi bat ala ezkertiar porrokatu bat? Batek erantzun zion moduan, sare kontrolagaitz horrek ez du bakarrik zaramen alorrean jarduten baizik eta azpiegitura, energia, garraio eta bestelako negozioetan ere. Berdeak, nola ez, gero eta gehiago Iberdrola eta Sener, Eroski eta BBVA, BBK eta MCC, berdea baita gehien saltzen duen kolorea. Baina azaleko berdearen azpitik hazka egiten badugu diruaren gris metalikoa baino ez dugu topatzen. Sosaren margo hotza.

Berdearen tonu guztiak ditugu gure lur honetan. Euskal politikagintzan eta merkatuan ere bai. Horregatik eta badaezpada ere, nahiago dut azalaren berdearen azpitik gorria topatzea. Sandiaren antzera. ■

« Sasoi elektoralean
garenez berdea
da partidu guztiek
aireatu behar
duten margoa,
iritzi publikoak
kezka handia
baitauka
ingurumen
arazoekekin »

bilintx

ramos

mattin

urretxindorra

bilintx bertso-hop

arriaga

xalbador

xalem

herriak

Donostia, Tolosa, Bergara, Irun, Gasteiz, Baiona, Iruñea, Bilbo
www.megadenda.com

Gaizki gira!

Aitzineko aldietan euskararen aldeko atxikimendu berrituaz eta likidoan busti ordeztu lurrin mainuen askies-teaz den distantziak aritu naiz. Hil ala biziko gauzetan jarduten dugu istorio hauetan, eta 14eko lubakietan zitekeenaren gisara, zartatzetik zartatzera goaz... bilkura gelatik bilkura gelara, aktibismo baten keak fronte imediatotik distantzia hartzera ez gaituelarik biziki uzten. Gainera militantziaren zamarekin daramagun ilusio mitiko haren apurak xehatzeko balin bada, hobe segur distantziarik ez hartzea, eta jarraitzea, lepoan hartuta...

Azken hiru urteetan bi aldiz izana naiz Euskal Kultur Erakundeko urteko Biltzar Nagusia. "Meza" nagusi horrek bi aldietan utzi didan ahoko gustu txarraz ariko naiz, begi bistan gelditzen baita denak dantzarazten dituen orkestraren partizioa "kultur" erreferentzialtasun frantsesa, kolonialista eta folklorizantean mugitzen dela, eta ez nehondik ere euskaltasun beregain baten ikuspuntu batetik (Sarasuak bere goldean zizelkatu hitzak arrahartzeko).

Lehen txokea, aurtun itzulpengintza sistemarik ez izatea, duela bi urtekoan bazelarik. Abandonoa.

Gero, aldareko argazkia zait memoriaren

DANI BLANCO

sabaian itzaturik geldituko gehien bat, ironiarako bide frango idokitzen badu ere, zinez lotsaraztekoa baita hainbeste ar, zenbait ontsa gizen, lerroan emanak kultur ekileak (gomita baina partaideak ere) baino doi bat gorago. Artean badira EKEko buruzagiak aktibitateen berri eman behar dutenak, tokiko auzapeza ongietorriaren egile, eta "soberakin" egiten zaizkidan hiru ordezkariak: Departamendukoa (Brisson), Eskualdekoka (Maitia) eta Estatuaren izenean (hauek gutiz ez askiz ordezkarietan etorriak) Prefet gehi Super Suprefet (bi ttantto hamarrek). Lapurdiko Getarian ginen, eta nola hartu gaituen gela oso moldakaitza baita gisa horretako biltzar nasai batetarako, tribuna arras hertsia suertatu da harrizko zutabe batzuen artean kokaturik... berdin zen, denak sartu ziren tinki-tinkia gain hartan. Han izan behar dudarik gabe, biltzarra (eta gure ipurziloa) beren hatzaz markatzeko! Finantzazten dituzten egitura guzietan arabera presentzia segurtatzen ote dute? Ez dakit, ez naiz han. Baina gehiago durduzaten nau Barne Ministerioaren ordezkariak izatea Estatuaren izenean. Kultur Ministerioaren ordezkari bat bederen bazitekeen gelan, ez haatik gain hartan. Euskal Kultur Erakundearen sortzea Barne ministro baten bidaiak (Joxe Pierre sozialistak) bazuen ahalbideratu, oraindik ere Estatuaren barne segurtasun arazo baten gisara tratatzen den gauza bat dela ikus dezakegu. Nonbait, hau bera ohore bat bezala ikusten ahal genuke, gure subertsio-ahala eta zentralismo jakobinoaren aitzinean sortzen dugun lanjerra horrelako ordezkari potoloa mugiarazteko gai dela ororen buru... baina barnago jorratuz, ohartzen gira guk, guharen nortasunetik abiatuz gure kultur garapen propio bat, zeina hizkuntzaren berreskurapenetik pasatzen baita, egin nahi bagenu ere, dugun erantzuna biltzarreko lehen argazkitik beretik dela "kasu, hemen afera sentsiblea da, gu ez gira kulturatik mintzo, eta zuen solasa onartzen dugu, zuen ekina laguntzen

dugu, gure kultura politikoaren baitan kokatzen den heinean..."

Noizbait, bilkura bukatu behar zelarik, elkarrekin oharrak, euskalgintzako kexuak, Batera plataformaren sirena-hotsak, EKEkoen azalpen baikorrak eta beste politikoen ele guziak entzunak izan zirelarik, Dartout Prefektak mikroa hartu zuen, nola apezak azken hitza bere duen, eta mintzatu. Honelako zerbait jalgidigu bere hortz zurien artetik: "Lehen arras gaizki portatu ginen eskualde hizkuntzekin, bretoiera, euskara... lurrera tu egitea bezala debekatuz eskoletan. Gaur, ez da hain gaizki, laguntzen zaituztegu, lagunduko zaituztegu. Bizkitartean, milaka hizkuntza desagertzeko zorian dira munduan barna... mintzatzaile eskasez! Ulertzen dut erreakzio pasionatuak sor daitezkeela, bli-bli eta bla-bla..."

Mintzatzaile eskasez! Horra errana. Mintzari profesional orok bezala, hastapenean parekoaren argudioak onartzen ditu eta gero bere bere pentsamolde edo eztena botatzen, pasatu beharrezko mezua. Euskara galduko da -bage-nekien- mintzatzaile eskasez, eta ez beste kausez, jakizue Frantses Estatuak Barne Ministerioaren ahotik erranik eta Iparraldeko kultur ekile, euskalgintzako partaide eta kausa horretarik hurbilen diren hautetsien aitzinean, hori da goiz honetako azken hitza, beraz gogoan atxikitzekoa!

Egia erran beste administrazio bateko ordezkaria bazen gelan, Eusko Jaurlaritzako Iparraldeko enbaxadore J. M. Munoa. Mintzatzeaz geroz, zerbait interesgarria erranen zuelakoan ginauden. Ez ziguna euskararen aldera Eusko Jaurlaritzak urtero egiten duen eforta (indarra) Guggenheim bati parekatu! Ikusten duzue pentsamoldearen aldetik nolako desmasia dakarren horrek? Euskara = Guggenheim = kontsumitzen eta ez bizitzen den gauza bat = plus bat = harrokeria bat = norberaren kanpotik den gauza bat...

Egiaz, mota horretako adiskideekin ez da etsai beharrik izaten.

Azken egunetan entzuten da irakaskuntza eredu elebidunean ezingo dela gairik euskara hutsez eraman burutik buru. Gibelatze ikargaria izanen dugu hau gertatzen bada. Ikastolak ez ditu hain segur hunkiko, baina beste sistema elebidunen interes niminoa porroskatuko bai. Zeren seinale da hori? Sare elebiduna sortu zen ikastolen kontra egiteko. Erran nahi ote du ez dutela horren beharrik gehiago, ikastolak ghettoan direla (mintzatzaileak eskas, mintzatzaile eskasak barne) eta kontra-sua hil behar dela ez dezan bederen sua haz...

Kulturan diruztatuz kausitu dutenaz gero, gainerakoan eraso dezakete trankil! ■

TXANDAN
Amatino

Turismoak jokamoldeak aldatu

Turismoa ez da euskal ekonomiaren zutaberik adierazgarriena, BPGren %4 baino gutxiago baita. Hala ere, azken urteotan bi datu objektibo gertatu dira. Lehenik, 2002 urteko turista-kopurua inoizko handiena izan zen, euskal turismoaren errekor guztiak hautsi ziren alegia. Bigarrenik, iaz izan genituen bisitarien kopuruak 1992 urtekoa bikoiztu zuen.

Datu objektibo hauen atzealdean zenbait aldaketa subjektibo gertatzen ari da. Batetik, euskal hiritargoa jabetu da Euskal Autonomi Erkidegoa turismo-helmuga izan daitekeenaz. Iru-dipen hau ez da berria Donostia edo Zarautzen baina estreina-koa, aldiz, Bilbon edo Gasteizen.

Bestetik, nekazal turismoaren arrakasta dela-eta, kanpotarrak baserriak ezkutuenetara iristen ari dira. Honezkerok badira baserriak non erretiratua zegoen aitona zaharra kanpotarrei behiak erakusten eta ipuin zaharrak kontatzen jarri duten.

Bisitari-uholde hau ez da ustekabea gertatuko. Ia-ia ohar-tzeke, gero eta atseginago bihurtzeko "arriskua" dugu, maitagarriago eta irekiago. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Gaizkile

Berriak. Martxan dago operazioa. Eta operatiboak ere, sortzeaz daude. Osasunaren izenean, industria sortuko dute. Aholkularitza, prebentzioa, tratamenduak. Kultura. Tabakoa maite dugunok, sasira. Zigarroak ezkutuan ibiltzen genituen garaia. Etxeko komona, ama konturatu ez zedin leihoa irekita, genuen bazkalosteko lekuri gogokoena. Zurrupada bakoitzeko, beso aire astintzearen gimnasia. Kanean berriz, zigarro piztua esku ezkerrean ahurraren erregarri. Eta eskolan, gure ezkutuko jarduna maisuen salatarien aitzaki. Ez ziren gutxi izan prostituzioa bezain zaharra den salatari ofizioan, orduan hasitakoak. Eta ugariak, guk bildu belarrondokoak eta jaso zigorrak. Ezagutu ditut kirolan ere, erretzaileak salatuz taldean beren lekua egiten saiatutakoak, bestalde emaitza kaskarrekin merezi zuten tokian ematen zituenak. Izan ere salatariak oso bide motxa egin izan dute beti. Eta orain iragartzen zaiguna, omen datorkiguna antzekoa dugu. Baimena eskatzearekin aski izango duguna pentsatuz, eguneko bigarrena piztera noa bakarrik nagoela profita-tuz, antiterrorismoaren estrategietan sartuko ez gaituztenaren esperantzaz. Bestela, zigarroak ezkutuan mendira. ■

NABARRA

Aitor Zuberogetia

“Urteak igaro dira eta euskal eta erdal prentsen arteko erlazioa ez da argitu eta horren ondorioak pairatu egiten ditugu, definizio eta kontzeptuaren arteko nahaste hori pairatu egiten dugu. Jende askok euskal prentsa kontsumitzen duela pentsatzen du, baina ez du euskal prentsa kontsumitzen, erdal prentsa elebidun abertzalea edo Euskal Herriko prentsa baizik. Euskal prentsa definizioz euskaraz egindakoa da eta hori argi utzi behar ko litzateke. (...) Euskal komunikazio esparruaren premia gizarteratu behar da. Eta ildo horretatik kontu bat: duela ehun urteko zifra berberetan gabil-tza, orduan ez geneukan euskararen ofizialtasunik, ezta euskara batu estandarrik, ez zegoen euskal hezkuntza sistemarik eta, hala ere, Eskualduna astekaria 30eko hamarkadan Iparraldean baino ez zen saltzen kasik eta 8.000 bezero zituen. Garai berean, mugaz bestalde ia Gipuzkoan baino saltzen ez zen

Argia astekariak 7.000 saltzen zituen. 15.000 ale ematen du horrek eta euskal prentsaren bandera-ontzi nagusia zen Euskaldunon Egunkariak 14.000 ale saltzen zituen zarratu zutenean, mende bat igarota apenas egon da hazkunde kuantitatiborik”.

Egunero

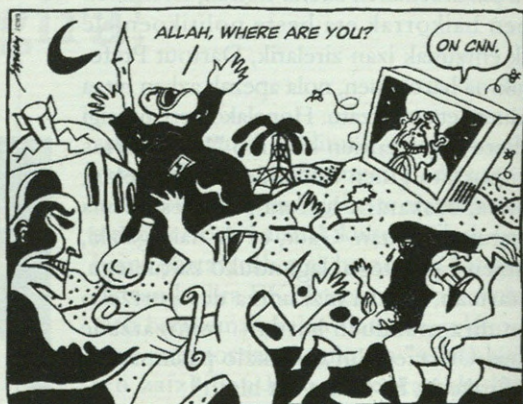
Gora intelektualak!

Luis Maria Bandres

Beren burua holakotzat duten batzuk, eta bide batez medio askotan halakotzat hartuak diren batzuk ez direla horietakoak esan daiteke. (...)

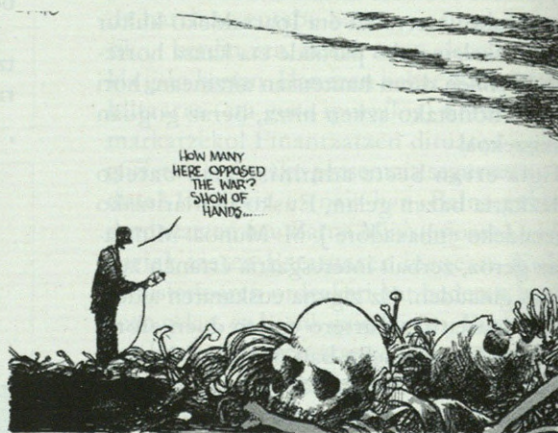
Pertsona horiek alde zurreko merezimenduz ala merezimendurik gabe, beren burua saldu baino ez dute egiten. Gure kasu honetan oilar horiek politikaren esparruan sartuz, ez dira beren espezialitateari buruz arduratzen, dela literatura, dela filosofia edo etika, baizik eta politika baino ez dute egiten, ondo ordaindutako politika, hain zuzen ■

◆ Serguei, Frantziako “Le Monde” egunkarian

Musulmana: Ala, non zaude?
Ala: CNN-n.

◆ Scott Stantis, AEBetako “The Birmingham News” egunkarian

Kazetaria: Zenbat zineten gerraren aurka? Altxa eskuak...

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa

gizarte ekintza

**ARTELANEN
SEGURTASUNA**
Museoak
ala bunkerrak?

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*
❑ *Ikuskizunen agenda*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Ihesi*
❑ *Makina bat kontu*

Osasuna
Tabakoarekiko
menpekotasuna. Inkesta
berri baten datuak

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Deabru beltzak

Suzko danborren mundu bira

Garbitxuri elkarrizketa

Deabru Beltzak taldeak "Les Tambours de Feu" ("Suzko danborrak") kale ikuskizuna atzerriko hainbat jaialditan aurkeztuko du, hasi berri duen biran. Quebecoko "Juste Pour Rire" jaialdi prestigiotsuan parte hartuko duen lehen euskal taldea izango da. Horregatik egin dugu hitzordua Garbitxu, taldeko zuzendariekin. Pozik agertu da. Eta ez da harritzekoa.

Deabru beltzak Deabru beltzak

AINARA GURRUTXAGA

Espero zenuten "Les Tambours de Feu" rekin Euskal Herritik at halako arrakasta izatea?

Ez. Orain esku artean duguna imajina ezina zen guretzat. Bagenekien gauza berri bat sortzera gindoazela eta, estatu mailan mugitu ahal izango genuela, baina inoiz ez genuen pentsatu ikuskizun honek munduari begira jarriko gintuenik. Bizitzen ari garena, bilatutako helburua baino, amets bat da guretzat.

Bulegoko lanak ere ugalduko zitzaizkizuen...

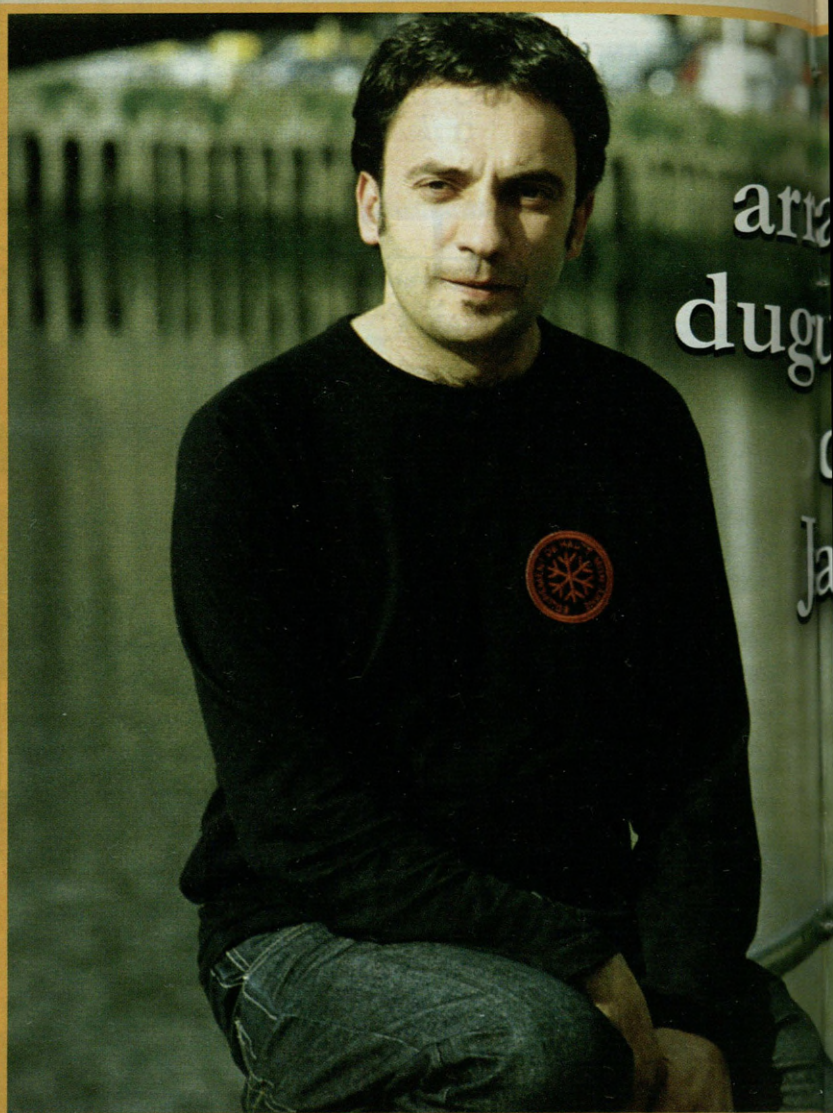
Jakingo bazenu zenbat paper bete behar diren! Behin baino gehiagotan galdetu diot nire buruari hainbeste lan hartzeak merezi ote duen. Azarotik daramagu Montrealeko "Juste Pour Rire" jaialdiko paperak betetzen, eta oraindik ere astean bizpahiru ordu eskaini behar izaten dizkiogu eginbehar horri.

"Juste Pour Rire" jaialdian milioitik gora ikusle izan ziren iaz. Ez al dizue beldur pittin bat ematen halako jaialdi erraldoian parte hartzeak?

Beldurra ez, baina urduritasun apur bat bai. Montrealekoa ondo egin nahi dugu eta horretarako sei egun hartuko ditugu jaialdira ondo prestatuta joateko. Dena den, hark baino errespetu gehiago ematen didate hitzartuta ditugun beste emanaldi batzuek. Esaterako, Frantziako Lyonen bi urtetik behin egiten den "Biennale Theatre Jeune Publique" jaialdia guk zabalduko dugu. Libourneko "Festival Fest'Art" jaialdian ere izango gara. Caracaseko jaialdi batera ere bagoaz. Bertan parte hartuko duten taldeek kalitate handia dute eta euren ondoan aritzea izugarria da. Ondo egin beharra daukagu.

Sortzetik izan al da arrakastatsua zuen kale ikuskizun hau?

Ez. Leioan estreinatu genuenean, adibidez, nahiko gustu txarrarekin gelditu ginen. Horrexegatik aurreko errepikatu egingo dugu emanaldia bertako kale antzerki jaialdian. Estreinaldiaren ondorengo etenaldi txiki bat egitea erabaki genuen, bai gogoeta egiteko eta baita kritikak jasotzeko ere. Antzezlanaren hasieran oso flojo ikusten nuela aitortu behar dizut. Indarra bazuela nabari nuen, baina hori azaleratzeko lan asko egin behar genuela ere banekien. Hala, etenaldiaren ondoren, Lekeitioko, Zarauzko eta Donos-

Zurrunbiloaren ostean

«Abenduan erabaki-ko dugu ea egindakoa osasunarentzat kaltegarria izan den. Europan 100.000 kilometrotik gora egingo ditugu furgonetaz. Inoiz euskal antzerki talde batek egin duen bira handiena da. Gehiegizkoa bada, bi talde egingo ditugu "Les Tambours de Feu" antzezteko»

tiako jaialdian gorantz egin zuen ikuskizunak. Katalunia aldera egin eta Tarregako jaialdian jada lanaren fruituak ikusi genituen.

Banatzaile berria ere kontratatu duzue, ezta?

Bai. Parisekoa da, eta bertatik antolatzen du gure egutegia. 2006. urtera arte sinatu dugu kontratua berarekin. Ziur aski 2004. urtera arte ez genuela emanaldi kopuruaren hazkunderik nabaritu esan zigun, baina dagoeneko 42 lortu dizkigu, pentsa! Ikuskizun bat ondo doanean 120 eta 140 emanaldi bitarte antolatzen omen ditu urteko. Egia esan gauza horiek pittin bat beldurtzen gaituzte, azken batean, lotura gisako bat sortzen dizulako, konpromisoak bete behar horrekin.

Oraingoz, beraz, kanpoan lan egingo duzue batez ere.

Bai. Jendeak pentsa dezake nolabait Euskal Herria baztertzen dugula, baina ez da horrela. Tontoak ginatke aukera hau pasatzen utziko bagenu. Munduan zehar lan egiteak prestigioa ematen du, jendea ezagutzeko

«Kanpoan akasta lortu gunean piztu dugu arreta jaurlaritzan»

Antzerki talde gaztea

"Euskal gazteentzat ikuskizun bat sortzeko helburuarekin" sortu zen Deabru Beltzak talde bilbotarra 1996an. Kukubiltxo, Maskarada eta Panta Rhei taldeetan jardundako hainbat lagunek Fermin Muguruza musikariarekin batera kontzertu berezi bat prestatzea erabaki zuten, txotxongiloen bidez. "Kontzertu Beltza" izeneko ikuskizun hura izan zen antzerki taldearen lehen lana. Haur eta gazteei zuzendutako kale antzerkia eta txotxongiloak lantzea izan du xede taldeak sorreratik. Zazpi urte hauetan hainbat kale ikuskizun muntatu dute, gehienak unean unerako prestatuak. Horien artean Zugarramurdiko Akelarrea, Bilboko Aste Nagusiko ekitaldia, Olentzeroa edoeta Sestaoko Sardinaren Ehorzketa. Bi dira orain arte sortu dituzten ikuskizun iraunkorrak: "Les Tambours de Feu" kale ikuskizuna eta "A,e,i,o,u" haurrentzako txotxongilo antzez-lana. Azaroan haurrentzako lan berria estreinatuko dute.

aukera eta era berean gure produktua, euskal produktua ezagutarazteko beta.

Akelarrean oinarritzen da "Les Tambours de Feu", zergatik erabaki zenuten gai horri eustea? Harreman estua dugu guk Zugarramurdirekin eta urtero antolatzen den Akelarrearekin. Sortzez gure lagun batzuk antolatzen zuten, baina azken lau urteetan gu arduratu gara. Handik sortu zen ikuskizun hau egitearen ideia, ikusten baikenuen Akelarrerako egingutako lan hark beste aukera batzuk izan zitzaizkeela. Hori guztia gure espezialitatearekin nahastu genuen, pirotekniaekin.

Nola hasi zineten taldean piroteknia erabiltzen?

Nik aritua nintzen lehenagotik, baina azken urteetan taldean gehiago sakondu dugu arlo hori. Ohartu ginen piroteknia modu ezberdin batean ere erabil daitekeela, jolas egin daitekeela suarekin. Eta horixe egi-

ten dugu "Les Tambour de Feu" ikuskizunean eta efektu nahiko berezia lortzen dugu. Dantza birtual bat sortu dugu aktoreen eta suaren artean.

Dantza horretan perkusioak parte hartzen du. Horixe izan zen latzena. Taldeko hiru soilik dira perkusio jole profesionalak. Beraz, aktoreok perkusioa jotzen ikasi behar izan dugu, eta alderantziz, beste hainbeste. Sei hilabetez aritu ginen entseguetan.

Kale antzerkiak jaialdien beharra al du?

Tira, ez du zertan, baina egia da antzerki jaialdiak erakuslehoak direla, zure produktua ezagutarazteko tresna oso garrantzitsuak. Lleida-ko Tarregako jaialdia oso garrantzitsua izan da guretzat, baita Lekeitiokoa eta Donostiakoa ere. Lan asko lortu dugu jaialdi hauei esker. Egia da baita ere "Les Tambours de Feu" ikuskizuna nahiz eta berezertaina izan, Euskal Herrirako ikuskizun handia dela. Alde batetik jende asko mugitzen dugulako kalean, eta bestetik piroteknia asko garestitzen duelako ikuskizuna bera. Horregatik, jaialdietan aurkeztu behar izan dugu antzez-lana. Dena dela, beti esan dugu Euskal Herrian ere lan egin nahi dugula baina hemen kale antzerkia baztertua dago. Gu baztertuak sentitu gara maiz.

Nork baztertu zaituzte?

"Les Tambours de Feu" ez du administrazioaren laguntzarik jaso. Kale antzerkia ez omen da antzerkia, kale animazioa ei da. Egia esan orain kanpoan arrakasta izan dugunean piztu dugu arreta Eusko Jaurlaritzan. Goratu ere egin gaituzte. Baina gu baztertua sentitu izan gara, eta badugu zer esanik eta esango dugu. Denborarekin beste ikuskizun bat sortzen badugu gogor saiatuko gara laguntzak lortzen. Ez bagaitu gure Gobernuak laguntzen, nork lagunduko gaitu? Baina tira, orain oso pozik gaude gure bitartez Eusko Jaurlaritza eta Quebecoko Gobernuak harremanetan jarri direlako.

Haurrentzako "A,e,i,o,u" txotxongilo ikuskizunarekin ere 200 emanalditik gora egin dituzue. Ni txotxongiloen mundutik nator, Kukubiltxo taldetik, eta panpinen bizioa ezin da hala-ko batean baztertu. Kale antzerkia urteko sasoi batzuetan soilik egin daiteke gainera eta, hortaz, aretoko ikuskizun bat sortzea erabaki genuen. Oroitzen dut Jaurlaritzan antzez-lan honen proiektua aurkeztu genuenean "etorkizunik gabeko lana" zela entzun behar izan genuela. Horrek min handia egin zigun. Baina begira orain, emanaldi mordoa egiten gabilta hiru hizkuntzetan: euskaraz, gaztelaniaz eta katalanez. Frantsesezko moldaera prestatzen ari gara orain. ■

Artelaneen segurtasuna

Museoak ala bunkerrak?

IÑAKI GURIDI

Argazkiak: Alberto Elozegi

«ALFA 33 ZENTRALARI DEIKA... Entzuten?». Polizia film batetik ateratakoa dirudien esaldia, Bilboko Guggenheim museoan entzundakoa da. Gaur egungo gizartean, artea kultur espresio izateaz gain, diru balio handiko zerbait da. Horregatik agian, gure inguruko museo eta erakusketa areto gehienak segurtasun neurritz josirik daude.

"Ez dago buts egiten ez duen sistemarik". Horrelaxe azaldu zuen J. Ignacio Bidarte Guggenheimeko zuzendariak Bizkaiko Batzar Nagusien aurrean, urtarilean jazotako ezustekoa. Bi lagun museoan sartu ziren, eta inor ohartu gabe "Maitasun Ziriflipa" izenarekin bataiatutako koadro bat jarri zuten paretan. Arte modernoaren balio eskasa salatu nahi omen

Gure inguruko museo eta erakusketa aretoetan, artelanak babesteko segurtasun sistema eskasiarik ez dago. Ez dute, ordea, segurtasuna erabat bermatzen. Azken hilabeteetan jazotako hainbat gertakarik agerian utzi dute artea babestea ez dela egiteko erraza.

zuten. Guggenheim Bilbao Museoak, ordutik, gogortu egin ditu segurtasun neurriak.

Gure inguruko museo eta erakusketa aretoetan kontrola nahikoa estua da. Artelana ez kaltetzeko xedearekin, bisitariek ezin izaten dute euritako, motxila eta objektu handirik barrura sartu. 35 zentimetro baino luzeagoak diren zerak kanpoan uzteko eskatzen dute. Baina sarreretan ezin da guztia detektatu. Horregatik, museo eta erakusketa aretoen barruan ere, badira bitartekoak.

Zaindari ugari

Batetik, hezur-haragizko zaindariak daude. Kasu denetan, azpi-kontrataturako enpresek betetzen dute zerbitzua eta aretoak izan dezakeen neurriaren arabera, bat edo gehiago egon daitezke. Bilboko Guggenheime esaterako, urtarilean jazo zena ikusita, zaindarien sarriago egiten dituzte errondak.

Guggenheimekin batera, Gasteizko Artium da Euskal Herriko museoen artean modernoena. Urtebete pasatxo da ireki zutela. Eguneke 24 orduetan, hiru zaindari daude. Hauei, areto bakoitzean dauden begiraleak gehitu behar zaizkie. Ordu gutxiren barruan, jendaurrean dauden obra guztien errepasoa egiten dute zaindarien. Gainera, lan bakoitzaren argazkia daramate gainean eta mementoan frogatzen dute eraldaketarik egon den.

Puntako teknologia

Langile hauetaz gain, museoek gaur egun sistema elektroniko aurreratuak dituzte lan denak eta bisitari denak, behar den bezala daudela eta dabiltzala kontrolatzeko.

Rafael Zulaika, Donostiako San Telmo Udal Museoko zuzendariaren aburuz, *"biak, teknologia eta giza presentzia aktiboa erabiltzea da segurtasuna bermatzeko eraginkorrena"*.

Artiumen, esaterako, kamera zirkuitu itxia dago, bai museoaren sarreretan bai barneko txoko guztietan. Kamera bakarrak, areto berdinen ikuspuntu desberdinak eskaintzen ditu, kontrola zehatzagoa izan dadin. Honetaz gain, presentzia detektatzaileak ere badaude, areto bakoitzean norbait sartu den edo irten den aditzera ematen dutenak. Kamera eta alarma sistema guztiak kabina zentral batetik behatzen dira.

Gustavo Abascal, Artiumeko segurtasun arduradunaren hitzetan, *"artelanen segurtasuna bermatzea ez da erraza. Uneoro daude jendearen aurrean eta horrek berekin dauka arriskua"*.

Artelanik txikiak, eskuetan erraz har litekeenak babesteko anklaje mekanismo bat dago. Piezari ukitu arraro bat eginez gero, alarmak salto egiten du.

Museoek, gainera, sarri eguneratzen dituzte segurtasun neurriak. Donostiako San Telmo Udal Museoan esaterako, 90eko hamarkadaren hasieran jarri zituzten indarrean intrusioaren aurkako alarma sistemak. Ordura arte, zaindariak soilik izaten ziren gau eta egun. Kamera bidezko kontrola dute, grabaketa sistema, presentzia sentsoreak... Urtero aurrekontuaren zati bat sistema horiek osatzeko eta berritzeko bideratzen dute.

Beste arte erakusleku batzuetan, segurtasun sistemak ez dira hain zorrotzak. Iruñeko Gotorlekuan kasua da hori. Guztira lau eraikinetan banatuta dago eta aldi berean zazpi erakusketa jartzeko aukera eskaintzen du. Areto bakoitzean, zaindari bat egoten da. Gelak oro har txikiak direla kontuan izanik, nahikoa omen da pertsona bakarra. Ez daukate bideobigilantzia mekanismorik. Areto batzuetan, jendearen sartu-irtena kontrolatzen duten sentsoreak dituzte, alarma eta guzti, jakina. Hori bai, eraikinaren izaerak,

Segurtasun huts asko

Azkenaldian jazo diren kasu guztietan, bitxiena da agian Bilboko Guggenheim museoan "Amodiozko Ziriflipa" jarri izana.

Manchesterreko Witworth galerian, jarri ez, kendu egin zituzten bertako hainbat koadro. Ez gainera, nolanahikoak. Picassoren, Gauguinen eta Van Gogh-en hiru koadro, apirilaren 26an lapurtu zituzten. 1878 eta 1903 urteen artean egindako lanak ziren, autore ezagunak eta balio handikoak. Aretoko langileak, antza denez, ez ziren ohartu ere egin igande eguerdian, lapurretaren bihamonean, jendeari ateak zabaltzera joan ziren arte.

Misterioa laster argitu zen ordea. Lapurrek ez zuten koadroak beste nonbaiten saldu eta aberasteko asmorik. Komun publiko batzuetan utzi zituzten eta bizpahiru egunen buruan agertu ziren. Gero jakin da, ekintza honekin lapurrek argi eta garbi salatu nahi zutena museoetako segurtasun falta zela.

Vienako Arte Ederretako Museo Historikotik lapurtu duten artelanak ere harrotu du hautsa. "Salero" lana da, XIV. mendean Benvenuto Cellini italiarrak urrez eta esmaltez egindako mahai apaingarria.

Austriako agintariek, egoeraren larria ikusita, museo guztietako zuzendariak deitu zituzten segurtasunaren inguruko goi bilera batera.

**Orokorrean,
segurtasun
sistemak
arrazoizkoak dira,
baina paretetatik
etengabe
norberaren
mugimenduak
jarraitzen ari den
kamerak, edo
presentzia
sentsoreek, edo
zelatan dagoen
zaindariak,
museora
gerturatzen dena
ernega dezake**

babeserako eraikina izateak, paretak sendo eta zabalek, ate trinkoek, aretoen eta ondorioz artelanen segurtasuna bermatzen dute. Dena den, Javier Manzano, Iruñeko udaleko kultur teknikariak dioenez, *"eraikinak egokitzapenak behar ditu eta segurtasun sistemak ere berrikusi beharra dago"*. Azken legegintzaldian, Gotorlekuan arte garaikideko museoa egiteko proiektua aztertu dute, eta horregatik ez da inbertsiorik egin bertan. Azkenean, proiektua atzera bota dute eta hastear dagoen legegintzaldian egokitzapen horiek egitea espero dute.

Non dago muga?

Dena den, Javier Manzanos ez da segurtasun sistema zorrotzgiak jartzearen aldekoa. *"Artelana behar bezala ikusi eta gozatzeko, jendea gerturatzea beharrezkoa ikusten dut"*.

Orokorrean sistemak arrazoizkoak izaten dira, baina paretetatik etengabe norberaren mugimenduak jarraitzen ari den kamerak, edo presentzia sentsoreek, edo etengabe zelatan dagoen zaindariak, museora gerturatzen dena ernega dezake. Bestetik, artelana bera babesteko jartzen diren tresnek, bai bitrina, bai kutxa, eta haiekiko mantendu behar den distantziak, eragotzi egin dezake artelana bere osotasunean hautematea.

Juan Ignacio Bidarte, Guggenheimeko zuzendariak berak esana da, gehiegizko ardurak bisitaria ezeroso sentiarazi dezakeela. Izan ere, obra babestearekin batera, segurtasun zorrotzak, museoeko bisitariengandik artea urrundu egin dezakete.

Zaila da, beste kontu askotan bezala, segurtasun neurrien alorrean ere erdi bidea aurkitzea. ■

Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

Nafarroako monumentuen katalogoa

NAFARROAN ZEHAR dauden 115 monumentuen katalogoa plazaratu du Nafarroako Gobernuak Kultura Zuzendaritzak. Jose Javier Azanza historiagileak burututako lanak monumentuen ezaugarriak, egileen izaera artistikoa eta zein gertakari edo pertsona gogoratu edo omentzeko eginak dauden arakatu du. Korrante ezberdinetako artisten lanak daude katalogoan, Ramón Arcaya, Jose Antonio Eslava edo Jorge Oteizarenak, besteak beste. "El monumento conmemorativo de Navarra. La identidad de un Reino" Panorama bilduman kaleratu da.

Finalak iritsi dira

ASIER OTAMENDI, iazko txapelduna, Zigor Enbeita, Oihane Perea, Juan Mari Juaristi, Ruben Sanchez eta Manex Agirre izango dira ekainaren 1ean Gasteizko Printzipal antzokian jokatu den Arabako Bertsolari Txapelketako finalean. Finalisten artean, lehenengo biek zuzenean lortu zuten finalerako txartela. Eta beste guztiek puntuazioz.

Bestalde, Eskolarteko Bertsolari Txapelketak ere aurrera darrai. Gipuzkoakoan eskualdeka lau kanporaketa egin ondoren, ekainaren 6an jokatu da Lazkaon idatzizko eta bat-bateko finala. Bizkaian, egun berean egingo da Bilbon bat-bateko finala. Nafarroan Oihan Olaizola, Xumar Bakero, Saioa Baleztena eta Gari Etxeberria izan dira idatzizko finalean irabazle. Iparraldean, ekainaren 6an jokatu da Aiherran finala. Eta Araban, ekainaren 7an egingo da finala Armentian.

Bi marrazkigileen omenez

BI MARRAZKIGILE gipuzkoarren inguruko erakusketa bana daude ikusgai egunotan Donostiako Koldo Mitxelenan eta Gasteizko Ignacio

Ixiar Rozasek honakoa zioen "Presti" aldizkarian: «Bi idazle mota daudela uste dut: alde batek, ahots bat bilatzen dutenak, hizkuntza poetikoagoa erabiltzen dutenak; eta bestetik, istorio bat kontatu nahi duten idazleak».

Karlos Del Olmok zera esan zuen "Gara"n: «Egile sendoei, Lertxundik edo Atxagak adibidez, itzultzaileei esker idazteko tankera aldatu dela onartzen dute».

Helena Taberna zinegileak "Nabarra" aldizkarian: «Dokumentalei esker, fikzioaren

eta errealtatearen arteko mugak lausotzen ari dira zineman».

Natalia Monge dantzariak honakoa adierazi zuen "Zabalik"en: «Publizitaterik egiten ez bada jendea nola abiatuko da, bada, dantza ikuskizun bat ikustera».

Josemari Carrerek honako galderak egiten zituen "Hika"n: «Antzerkiak egungo gizartearekin eduki behar duen harremana manifestapenetan agertzea ote da? Eskenatokitik eskaintzen diren ekoizpenetan arrisku bera hartzen al da? (...) Zertarako balio du antzerkia egiteak? (...)».

Itziar Lazkanok jokatu du Paquitaren papera Txalo S.L. konpainiak joan den asteburuan Getxon estreinatu zuen "Paquita" monologoan. Ernesto Caballerok idatzi eta zuzendutako lanak ezkongabe baten bizi grisa du ardatz. Hilabete batzuen buruan ikusi ahal izango da euskaraz.

Juan Jose Akerretak jasoko du Vianako Printzea saria. Nafarroako Kultura Kontseiluak bere obraren kalitatea eta ibilbide eman-korra azpimarratu du. Saria ekainean jasoko du.

Jexux Artze txalapartaria omendu zuten lehengo asteburuan Hernanin egin zen 17. Txalaparta Festan.

Joseba Sarrionandiaren "Narrazioak" ipuin liburua eta **Edorta Jimenez**en "Baleen barbaroa" plazaratu ditu Milango Tranchida argitaletxeak italieraz.

Unax Ugaldk "The rulse luper suitcase" ingelesezko filmaren erroldajearen parte hartuko du laster. Aktoreak aurten jasoko du Aisge saria.

MUSEL MARTINEZ

Inprobisatzen

ALBERTO ELOSEGI

Bertsozale Elkartek hainbat aha-
legin egin du bertsolaritza mundu-
ko aditu eta inprobisatzaileei eza-
gutarazteko eta beste herrietan
egiten den ahozko inprobisazioa
ezagutzeko. 1996an etorri ziren
lehen aldiz munduko hainbat leku-
tatik inprobisatzaileak hona.
Bertako bertsolariak ere sarri izan
dira kanpoan. Hil honetan izan
dira Renoko Unibertsitatean
Joxerra Gartzia, Jon Sarasua
edota Andoni Egaña ahozkotasu-
nari buruzko mintegian. Baina aza-
roaren 3tik 8ra egingo diren
"Ahozko inprobisazioa munduan
Kulturarteko Topaketak" izango
dira gaiari eskainitako lehen jardun-
aldiak. Inprobisatzaileen emanki-
zunez gain inprobisazioaren egoe-
ra, dinamika, antropologia eta etor-
kizuna arakatuko dituzte.

Aldekua Kultur Etxean. Lehenengoan Jon Zabalo "Txiki" marrazkilari,
kartelgile eta ilustratzailearen lana bildu dute. Batez ere, 20ko eta 30eko
hamarkadetan "Txiki" k burutu zituen kartelak, karikaturak eta ilustratu-
tako liburuak ikus daitezke uztailearen 12a arte. Bestalde, Gasteizen,
Chummy Chumez umoregilearen omenezko erakusketa paratu dute.
Chumez "La Codorniz" aldizkariako kolaboratzaile nagusietako bat izan

Ezkerrekoa
"Txiki" marrazki-
lariaren ilustra-
zioetako bat da,
erakusketan
ikusgai dagoena.
Eskuinean,
Chummy
Chumezen biñeta
ikus dezakegu.

zen. Erakusketak aldizkariaren epe konkretu bat gogoratzen du txisteen,
eta ilustrazioen bidez. Besteak beste, Gila, Antonio Mingote, Forges edo
Chummy Chumezen firmak daude ikusgai ekainaren 14a arte erakusketan.

Jazzaren lehen funtsa

JAZZAREN INGURUAN Espainian dagoen lehen funtsa osatu du Getxoko
Udal Musika Eskolak. Pio Lindegaarden sendiak eman dizkio Getxoko
Udalari haren dokumentuak. Guztira, 5.000 disko, CD eta kasete eta
2.000 bat artikulu, eskutitz, kartel, eta jaialdietako gonbidapena bildu eta
katalogatu ditu Eskolak. Honela, Lindegaarden nahia bete nahi du sen-
diak, hots: "Jazzaren espirituarekin abalik eta pertsona gehien kutsatzeara".

Ezin izan da. Hil honen 28an
ospatu du Euskadiko Filmategiak
25. urteurrena. Donostiako Gas
Lantegi zaharrean egingo da
Filmategiko egoitza berria, eta
euren asmoa, ospakizunetarako
egoitza berria prest egotea zen.
Baina ezin izan da. Izan ere,
Euskal Ondare Industrialaren eta
Obra Publikoaren Elkartek
2001ean eskatu zion Kultura
Sailari Gas Lantegiko eraikinak
babesteteko aukera azter zezan.
Horrek proiektua geldiarazi zuen.
Joan den urteko urrian
Jaurilaritzak ondare kultural kali-
fikaturia izendatu zuen, eta proiektu-
a berregitaratu egin behar izan
zen. Orain gutxi eman dio
Donostiako Udalak obretako
lizentzia Filmategiari. Beraz,
2004ko amaieran edo 2005eko
hasieran irekiko da egoitza
berria. Horretarako, 4,09 milioi
eurotako aurrekontua aurreikus-
ten da.

Irakurlearen pistak. 2002an
Espainiako Kultura, Hezkuntza
eta Kirol Ministerioak eginiko
inkesta batek datu interesgarriak
eskaintzen ditu. Batetik,
Espainian biztaleen erdiak inoiz
ez duela irakurtzen onartzen du,
eta irakurri ohi dutenen %70a 14
eta 24 urte bitarteko gazteak dira.
Irakurtzen duten gehienek libu-
rua erosi ohi dute eta lagunen,
senideen edo irakasleen aholkue-
z gidaturik erosten dituzte. EAEn
16 urtetik gorakoekin artean
%92ak irakurri ohi du. Horien
artean %18ak egiten du euskaraz.
Eta hauen artean %46ak dio hiz-
kuntza hobeto ezagutzeagatik egi-
ten duela.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Ekidazu, lehoiek ez dakite biolina jotzen

**Kirmen Uribe
Oskorri**

KUKUBILTZO/ ELKAR
88 orrialde + CDa
17,50 euro

“Ekidazu”ren musika banda eta ipuina

Kukubiltxo taldeak hogeita bost urte daramatza haurrentzako antzerkia eginez, eta hori ospatzeko modurik onena Kukubiltxoren lan eder bat eskaintzea zela iritzirik plazaratu dute “Ekidazu, lehoiek ez dakite biolina jotzen” antzezlanean oinarriturik Kirmen Uribek idatzitako ipuina eta ikuskizun horretarako Oskorri taldeak sortu zuen musika bandatik piezarik ederrenak biltzen dituen CDa. Abereta planetako ipar latitudeko 50 eta 51 graduen artean aurkitzen omen da Ekidazu, astoen herrialdea. Eta diotenez, arrantza egiten baino lehenago ikasten dute astoek han musika jotzen. Hala ere,

musikajole apartak izateaz gain, badute ekidazuarrek beste afizio bat, txirrindularitza. Bizikletan ibiltzea baitute gogoko. Eta baita bidaiatzea ere. ■

Ikerketa luze baten emaitzak

Duela hilabete batzuk, Euskalerraren Adiskideen Elkarteko Batzordeen “Metalurgiako Tratua, 1765-1773” aurkezterakoan Gipuzkoako Foru Aldundiko Kultura, Euskara, Gazteria eta Kirol Departamentuak adierazi zuenez, Agorregiko burdinola eta errotari eskainitako hiruko bilduma baten lehendabizikoa zen huraxe. “Agorregiko burdinola eta errotak (Aia, Gipuzkoa) Zaharberritze baten historia” eta “Agorregiko burdinola eta errotak (Aia, Gipuzkoa). Arkeologia experimental” dira hurrengo bi lanak. Goi mailako zientzialariek taldean egindako lana dugu hauxe, eta lan honen bidez ikerketa luze baten emaitzak aurkeztu nahi dizkie adituei zein irakurle guztiei. Hau da, zaharberrikuntzaren alorrean eredu izan daitekeen proiektu baten datuak. ■

Agorregiko burdinola eta errotak (Aia, Gipuzkoa) I, II

Batzuen artean

GIPUZKOAKO FORU
ALDUNDIA
284 eta 193 orrialde
25 euro

Los hijos de Ogaiz

Toti Martínez de Lezea

TARTALO
350 orrialde
20,20 euro

Hamalagarren mendeko Nafarroa

Toti Martínez de Lezea idazlearen “Los hijos de Ogaiz” XIV. mendeko Nafarroan dago kokaturik. 1328. urtean hasten da nobela, Nafarroa eta Frantziako errege zen Karlos Lehena Burusoila oinordekorik gabe hil zenean, nafarrak bere errege propioa aldarrikatzeko interregno horretaz baliatu zirenean. Lizarrako bi familien arteko borroka etengabea oinarri duen narrazio honetan, orduan eman ziren zenbait gertakizun historiko dakartzatza Toti Martínez de Lezeak kontura, hala nola Nafarroako judutegi garrantzitsuenetako baten suntsipena eta bertako bizilagun gehientsuenen heriotza, handik gutxira izandako lehortea luze bezain izugarria, haren ondorioz jasan behar izan zituzten gosea eta baliabide eza edota 1348. urtean eraso zien izurri beltza. ■

Gerriko ikerlan beka irabazitako lana

Hamargarren Gerriko ikerlan beka irabazi zuen “Bisoi europarra (Mustela lutreola, L.), mundutik desagertzeko dagoen karniboroa Goierriin” ikerketak. Iñaki Irizarrek, Idoia Villatek, Jorge Gonzalezek eta Nere Amaia Laskurainek eginga izan da. Egunetik egunera urritzen doan karniboro txiki hau Europako ibai eta erreketan bizi da, eta Euskal Herriko zenbait erreketan ere aurki daiteke oraindik, baina ez da batere ospetsua gure artean, eta horrek asko zailtzen du bere egoerak eskatzen dituen etenik gabeko zaintza, ikerketa, babesa eta era guztietako lanak era egokian justifikatzea. Hutsune hori betetzera dator “Bisoi europarra...” ikerketa, zeinean bisoi europarraren kontserbazioa bermatuko duen estrategia eraginkorra agertzen den. ■

Bisoi europarra (Mustela lutreola, L.)

Batzuen artean

GOIERRIKO EUSKAL
ESKOLA / MAIZPIDE /
LAZKAOKO UDALA
121 orrialde

Zientziaren Historia XX. mendeko lehen erdian

Luis Mari Bandres

GAIAK
280 orrialde
14 euro

Zientziaren Historiaren IV. alea

Zientziaren historia era erraz eta ulergarrian eskaintzeko asmo sendoarekin duela zenbait urte Gaiak argitaletxeak martxan jarritako proiektuaren laugarren alea dugu orain aurkeztzen duten "Zientziaren historia XX. mendeko lehen erdian (Zientziaren Historiografia IV)" liburua. Eta honako gai hauek aztertzen dira bertan, besteak beste: fisikaren krisia eta iraultza mikrokosmosean (fisika kuantikoarekin) eta makrokosmosean (erlatibitatearen teoriarekin); psikologia eta antropologia, Freud, Jung, Malinowski edota Levi-Straussen lanak gogoratuz; eta filosofia, Kant, Hegel, Engels edo Marxek materiaren

kategoriaz eta eboluzioaz izandako eztabaidak azalduz. I

Euskara Nafarroan, gai nagusi

Erasoak eraso, aurrera egiteko asmo tinkoa agertzen du "Jakín" aldizkariak bere azkenengo zenbakiko editorialean, otsailaren 20an "Euskaldunon Egunkaria"ren aurka burututako eraso judizial-politiko gogoratzerakoan -besteak beste, Joan Mari Torrealdai aldizkari zuzendaria atxilotua eta "Jakín" bera ere zuzen-zuzenean ukitua izan ziren hartan-. Bestalde, "Nafarroa eta euskara" aukeratu du "Jakín"en 135. zenbakiak gai nagusitzat, Nafarroako Gobernuaren azken urteotako hizkuntz politikaren jarrera erasotzaileak ekarri duen hizkuntz gatazkaren inguruan bildutako hainbat artikuluren bitartez. I

Jakin

Batzuen artean

JAKIN
168 orrialde / 8,40 euro

LUIS Mª MUJIKA

"Prosa poetikoa eta kronikaren arteko gogoetak dira"

Nola azalduko zenuke "Bideko prosak" bilduman egindako lana?

Gaztelanian Gabriel Mirók "Años y Leguas"en, Unamunok "Por tierras de España y Portugal"en edota Celak "Cristianos, judíos y moros" liburuan jarraitutako ibilbide literarioaren ildotik abiatuz, Euskal Herri osoko bideetan izandako hausnarketak euskarara ekartzea izan da, batik bat, liburu hauetan egin dudana. Prosa poetikoa eta kronikaren arteko gogoetak dira nireak.

Euskaraz ez al zegoen horrelakorik?

Jean Etxepare baxenafartar medikuaren "Berebidez" izan zen aitzindari horretan. Hango lexikoa- ren zailtasunak alboratu eta hizkeraren trataera hurbilagoa egiten saiatu naiz ni.

Laburbilduko al zenituzke zure azkenengo bi lanak?

Bizkaia, Araba eta Iparraldeko lurretan garatzen da nire ibilbide estetiko eta psikologikoa. Bizkaian nire prosak autobiografia zentzua hartzen du, Arratian hasten baitut ibilbidea, gaztetan Areatzakako sakramentuen komentuan egon nintzelako ikasten, eta han idatzi nuen ere "Urdira eta Burni" nire bigarren poema liburua. Araban, berriz, gaztelar kutsuko paisaiaren lagunmin ageri naiz, aspaldiko euskararen hondarrak eta nire arima aldarteak islatzerakoan. Iparraldeko bidaia Biriatur hasten dut, Unamunoren poema bat oroituz. Ondoren Nafarroa Behereko lurretan ikusi, gogoratu eta sentitutakoa dator, eta azkenean Zuberoan esaten diot agur bidaieri, "Atharratzeko Anderia"ren erromantzea eta, orobat, "Bereterretxeren Kantua" Atherei herrixkan sentimentalki kokatuz.

egileari galdezka

Iparraldea, Araba eta Bizkaian zehar

Hiria argitaletxean plazaratu dituen "Bideko prosak: Iparraldea" eta "Bideko prosak:

Araba eta Bizkaia" lane- kin, amaitutzat eman du Luis Mari Mujika Ur- dangarinek 1999an kale- ratu zuen "Bideko pro- sak: Nafarroa" eta 2002- an argitaratutako "Bide- ko prosak: Gipuzkoa" liburuekin batera egin duen Euskal Herriaren hausnarketa estetiko eta psikologikoa. Horrek ez du esan nahi 1986. urtean Irun saria eskura- tu zuen "Poeta baten narrazio nagia" saiake- ran agertzen zuen ibilbi- de literarioa uzteko asmotan denik, ordea, baina hurrengo idazlane- tan Turkia eta Gaztela izango ditu bere gogoe- ten oinarri. Begiak eta bihotza erabiltzen ditu Luis Mari Mujikak bere ibilbideetan aurkitutako paraje, jende, gorabehera eta gertaerak azaltzera- koan. Lapurdiko Biri- atun ematen dio hasiera

Bideko prosak:
III, IV

Luis Mª Mujika

HIRIA
106 orrialde
17 euro

Ipar Euskal Herrian zehar eginiko prosa bidaieri, Zuberoako Santa Grazi herrian bukatzeko. Bizkaian, berriz, zentzu biografi- koagoa dute bere adie- razpenek, gaztaroa ber- tan eman zuelako eta orduko bizi kezak eta jomugak dauzkalako gogoan idazleak. Araba- ko lautadan, berriz, gure mendietatik haratago begiratzen ikasten dute poetaren begiek. ■

ZAUDETE
TRANKIL,
XAUNAK!

AXARI-
BUZTAN!

TXAURI KONA
HARZKO!

TXAURI,
OTSEABURU

HOTSOTS!!
!!

ABADIAKO
ZAKURRAK
DITUZUE!

...
ZAKURRAK
?!?

ETA...

IXO?!?

DAN!

ETA BAI!
SALBATORE
IBANETAKOAREN
EZKILA !!!

DAN!
DAN!
DAN!
DAN!
DAN!

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Izaki biziduna	Izan	Gora egin	Euri zuria	Bizkaiko herria
	Osagile	Nauka	Asiako	Arnas ezak hil	
	Lauso bihurtua				
	IRUDIKO LOREA				
Begi gain iletua	Irudi geometriko			Zakur	Zorua
Anaiak	Bizkaiko herria			Ausart	
		Joan den urtean		Musika nota	
		Infin., akitu		Ipar., doaz	
Euskal atzizkia			Detekta-gailu		
Matraka			Infin., aratu		
			Har ezan!		Oxigenoa
			Jardun		Zer lekutan?
Gizon izena		Igaroa			
Edari al-koholduna		Aluminioa			
		Auzi			Bokala
		Bokala			
Larrua			Labore hautsa		

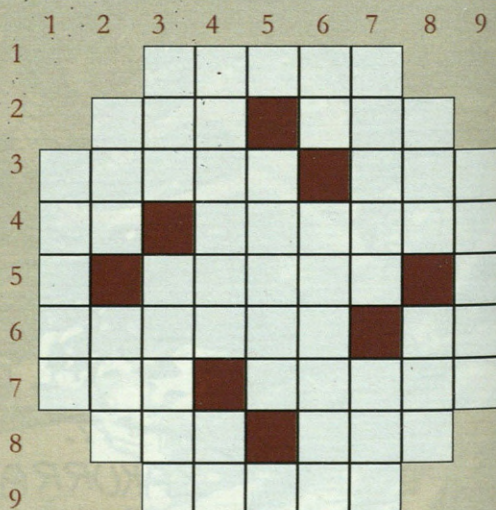
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Zuhaitz mota. 2.- Bizkaieraz, duk. Ezeztza. 3.- ... egina, guztiz hordituta. Ukitu aditzaren infinitiboa. 4.- Interjekzioa. Ebaki sakona. 5.- Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. Hitzarmena. Bat. 6.- Burmuina. 2. eta 4. bokalak. 7.- Nahastura trinko. Arabako udalerrria. 8.- Alderdi karlista. Garai, aldi. 9.- Izatasuna du.

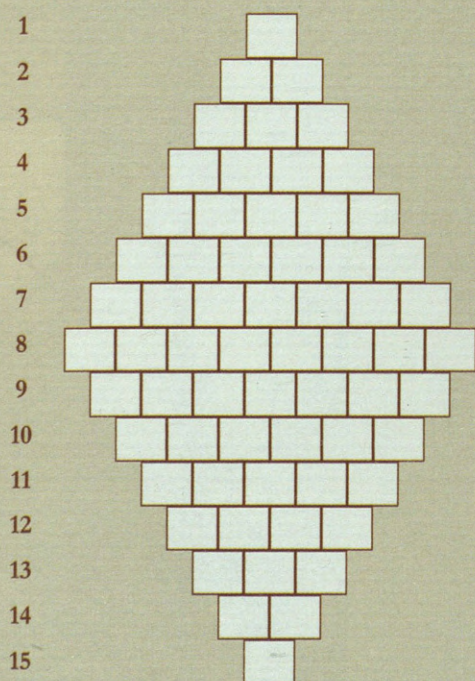
GOITIK BEHERA

1.- Kirol batean lehiakide batek beste bati irabazten uztea. 2.- Ozta. Areago. 3.- Musu. Zabaldu. 4.- Ikatz bihurtu. Lehenengoa eta azkenekoa. 5.- Kontsonantea. Bakoitzari lau. Bokala. 6.- U birritan. Behi zain-tzaileak. 7.- Alokairua. Jardun. 8. Akitu aditzaren infinitiboa. Zoro. 9.- Trebea, abila.

Piramide bikoitza

Goiti eta beheiti letra bat gutxiago edo gehiago du asmatu beharreko hitzak

1. Bokala
2. Bizkaiko herria
3. Modua
4. Nafarroako herria
5. Lasaia
6. Irria
7. Emeak nebekiko
8. Barrunbeak
9. Hitzez adieraziak, esanak
10. Pl., txori mota
11. Pl., 100 m2
12. Kaltzio oxido
13. Suari dariona
14. Nor atzizkia
15. Potasioa

Kike Amonarrizen umorea

Hori bai zortea!

Ez dakit zuek albistea irakurriko zenuten, baina niri behintzat atentzioa eman zidan.

Joan den abenduan, Durangoko morroi bati 500.000 euro egokitu omen zitzaizkion Gabonetako loterian. Oso oker ez banabil Etxeberría deitura zuen eta 40 bat urteko mekanikaria zen.

Halako saria eskuratuta, berak eta emazteak lana utzi eta bidaiatzeari ekin omen zioten. Urtarrilean Australian eta otsailean Hego Amerikan zehar ibili omen ziren.

Martxoaren bigarren astean Durangora itzuli atsedenditxo bat hartzera eta, gure morroiak kiniela egin eta beste 200.000 euro egokitu omen zitzaizkion.

Emaztea nekatuta zegoela eta bera bakarrrik abiatu omen zen India aldera, espiritualtasun berri baten bila. Espiritualtasuna bilatu bai, baina aurkitu zuena, emakume erakargarri bat izan zen, ordea. Hilabetera itzuli omen zen Durangora seko maiteminduta, hinduismoz blai, kopetan orban gorri bat margotuta, emazteari gertatutakoaren berri ematera.

Loiuko aireportura heltzean, emazteak bi musu eman eta kopetan orbana ikusi zionean, egin zuen lehenengo gauza orbana harraskatzea izan zen. Eta ba al dakizue zer? Auto bat egokitu zitzaion!

“Alas” euskaraz

La Puebla de Labarkako euskaltegian, ikasleak galdera hau egin dio irakasleari:

- Andereño, euskaraz nola esaten da "alas"?

- "Alas"? Hegoak!

- Ez! Hori ez!... "Alas 4, alas 5..."

Senarra eta zakurra

Emaztea, zakurrarekin ingurutxo bat ematetik itzuli da etxera. Sartu orduko senarrak:

- Itziar, badirudi zakurra ni baino gehiago maite duzula.

- Baina zer diozu, txoro horrek! Biak berdin-berdin maite zaituztet eta!

Soluzioak

Piramide bikoitza
1. A. 2. Ea. 3. Era. 4. Bera.
5. Barea. 6. Barrea. 7. Arrabak. 8. Barrenak. 9. Erranak. 10. Enarrek. 11. Areak. 12. Kare. 13. Kea. 14. Ak. 15. K.
Hitz gurrutzatuak
Ezker eskutik: 11. Pnuia. 2. Dok. Uka. 3. Total. UKI. 4. OII. Zaurra. 5. N. Ituna. 1. 6. Gaurra. 7. Ore. Alara. 8. EKA. Aro. 9. Itaki. **Goitik behera:** 1. Tongo. 2. Dol. Aro. 3. Pot. Ireki. 4. Ikaztu. Az. 5. N. Luma. A. 6. Uu. Unarrek. 7. Akura. An. 8. Aki. Ero. 9. Ialioa.

A	N	I	R	I	A	L	A	Z	A	A	+
+	O	Z	A	R	A	A	S	A	N	I	A
A	N	A	G	A	I	R	O	I	R	I	+
O	N	O	A	K	A	R	A	R	K	A	+
R	A	D	A	R	A	I	R	E	K	+	+
E	R	E	+	A	Z	I	A	K	B	E	N
+	O	R	+	K	I	U	A	L	+	+	+
A	T	U	A	L	+	+	+	+	+	+	+
E	L	I	G	A	D	N	S	+	+	+	+
+	E	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Ihesi

Zuiako koadrila ezagutuz

IÑIGO TXINTXURRETA

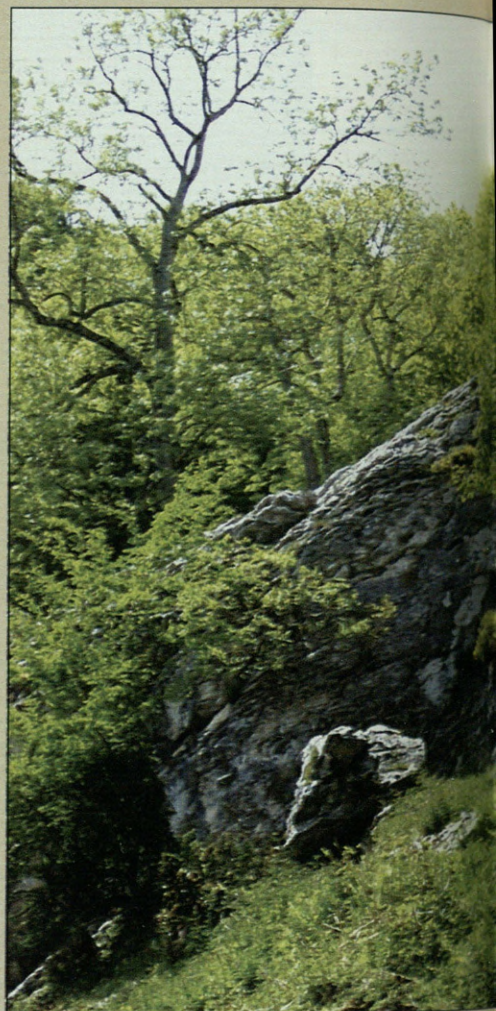
Zigoitia

Gorbeia mendilerroaren barrutik sortzen den Zubialde ibarra Zigoitiako luraren ardatza bilakatzen da, haren inguruan sortu baitira herrixkak, errota eta Gorbeia mendi erraldoiaren magalean kokatzen den udalerrri zabal honen erditik pasatzen baita. Gorbeia eta Arrato mendizerren gogortasunaren artean hedatzen da Zigoitiako lurralde leuna, bere baitan erromanikoaren ondarea, errota, dorretxeak eta atsedenerako egokitutako hainbat eremu gordetzen, lasaitasunaz eta astialdiaz gozatzeko tokirik egokiena bihurtuz. Goialdean lur honen lehenengo biztanleen bizitokia izandako kobazuloek inguruaren misterio eta magia guztia mantentzen dute gaur egun.

Zigoitiako lurrean mantendu diren aztarnarik zaharrenak kobazuloetan aurkitutakoak dira. Haitzuloetako iluntasunetik haranera hedatu zen gizakia Neolitikoan, trikuharrien lekukotasuna utziz. Geroago, lehendabiziko herrixkak kontsidera daitezkeen bizileku gotortuak eraiki ziren Bronzeta eta Burdin garaian, erromatarrek iritsi arte.

Gaur egun udalerria osatzen duten hamazazpi herriak Zigoitiako ermandadean bildu ziren, Zigoitiako junten biltokia Ondategi izanik. Udalerriaren herri guztiak Infantadoko Dukearen jaurerri barruan zeuden, Dukeak berak alkatea eta gobernadorea izendatzen zituelarik.

Gopegiren historiaren datu gutxi daude, baina Akostaren jatorria antzi-

nakoa da, Erdi Aroko dokumentuek jasotzen duten bezala. Bertan, San Vicente de Ocoitzia izenarekin agertzen da. Apodaka aldera San Juan de Maltako Ordenak zenbait jabego izan zuen eta antzinago tenplarioena ere izan zen nonbait. 1590ean Etxebarri herrixka izurriteak gogor kolpatu ondoren, San Roke basiliza eraiki zuten. Zaitegin altxatzen zen gazteluan Nafarroako Antso Azkarak Larraungo forua sinatu zuen 1192an. Udalerrian aurkitzen dugun ondare erromanikoak berezko estiloa finkatu du Koartango bailaratik hasita Gor-

beiako magaletaraino. Uso ezaugarri bereziak ditu eta adibideak udalerrri osoan barreiatuta daude, Zestafe, Ondategi eta Gopegikoak azpimarragarriak izanik.

Zestafen eskualde osoko erromaniko ederrenetariko bat aurkitzen dugu: XIII. mendeko San Nikolas parrokiaren eta teilatuaren hegaleko habeburuetan, atarian eta kofaduretan ikonografia anitzeko dekorazio erromaniko aberatsa ikus dezakegu. Barruan guztiz interesgarria den taila gordetzen du, Andre Mariaren tankerakoa. Elizari dagokionez berriz, XIII. mendekoa da.

Erromanikoaren ibilbidearen bigarren bisita, Gorostizako San Pedro basiliza izango da, gaur egun konponduta agertzen zaiguna. Eskualdeko eraikin erlijiosorik zaharrena da eta hilobi eta erliebe aurre-erromanikoak mantentzen ditu, azken hauek harriesetan sartuta.

Zigoitiako luraren hego mendebaldera joz, Olanoko San Bartolome elizan, ezaugarri erromanikoaz gain, XVI. mendeko erretaula gotikoa aipagarria da. Pintura taulez, erliebez eta balio

**ZIGOITIAko
UDALA**

Udal Plaza, 2
01138 Gopegi
Tel.: 945464041
Fax: 945464052

email: azigoitia.pilar@ayto.alava.net

ZUIAKO KOADRILA

Tel.: 945 430 167
www.cuadrillazuia.com

ARAMAIOKO UDALETXEA	945 445016
ARRAZUA-UBARRUNDIAKO UDALETXEA	945 299516
LEGUTIANOKO UDALETXEA	945 455010
URKABUSTAIZKO UDALETXEA	945 437080
ZIGOITIAKO UDALETXEA	945 464041
ZUIAKO UDALETXEA	945 430005

handiko tailez osatuta dago.

Bestalde, Ondategiko San Lorenzo parrokian garai ezberdinetako estiloak nahasten dira: aurrealde erromanikoa, XVII. mendeko gurutzadura eta aldareburua, erretrala barrokoa eta XIV. mendeko Andre Maria.

Gopegin ere erromanikoa aurkitzen dugu, Jasokundearen Andre Mariaren parrokiako habeburuetan eta atarian. Barrualdean XVI. mendeko gurutzadura eta aldareburua ere badaude.

Azkenik, Eribe, Zaitegi eta Buruagako elizek ere ezaugarri erromanikoak badituzte, Zigoitiako erromanikoaren aberastasuna eta garrantzia agerian utziz.

Erromanikoaz gain, baina arte erlijiosoaren barruan, estilo neoklasikoa Manurgako San Martin elizan begizta dezakegu.

Arkitektura zibilar dagokionez, hainbat dorretxe eta jauregi bisita dezakegu. Eraikin hauek Zigoitiako lurra leinu boteretsuen sorlekua zela adierazten digute, eta interes artistiko eta historiko handia daukate. Honen guztia erakusle bikaina Manurga herria daukagu, heraldika aldetik adibide zoragarriak erakutsiz. Behialean lau dorretxe izateraino iritsi bazen ere, gaur egun horietako batzuk desagertu edo aurrietan daude, Elexaldeko jauregia bezala adibidez. Eliza ondoan

Mairuelegorretako haitzuloa

Arabako mendizaleen artean Muruatik Gorbeiarako igoerak tradizio handia dauka. Muruako harrobietako aparkalekutik Zubialde ibaian gora doan bidea hartuko dugu. Ondo seinalizatutako bide honek berehala hurranduko gaitu Mairuelegorretako haitzuloetaraino. Topatuko dugun bigarren haitzuloa da ikusgarriena, 12 kilometro baino gehiagoko luzera duena eta arabar espeleologoaren eskola izan dena urtetan zehar. Barruan gordetzen diren ur fosilizatuaren altxorrek metalezko atetzarrak babesten ditu. Haitzuloaren sarreran aldiz, Gorbeiarako biztanlerik zaharrenen aztarnak topatu ziren, Neanderthalenak, hain zuzen ere eta kondaira zaharrek diotenez, Mairuelegorretan altxor preziatu bat gordetzen da. Sarrera honetatik bista ederra izango dugu Zubialde ibarra aldetik.

Mairuelegorretatik Gorbeia mendirako igoera jarrai dezakegu edo apur bat jaitsi ondoren, errekatik gora doan bidezidorra hartu. Bizkaiarekin muga egiten duen lepora aterako gara eta hemendik hego ekialderako norabidea hartuko dugu Azeroko leporaino iritsiz. Bidean Araba eta Bizkaia arteko mugariak ikusiko ditugu. Azeroko lepotik begiratoki aparta den Oketa mendia hurbil geratuko zaigu. Bertatik Zigoitiako harana, Legutianoko urtegiak, Arabako lautada eta Gorbeia mendizerrako gailur ederrak begi-bistan izango ditugu. Berriro Azeroko lepora itzuliz pista batek zuzen eramango gaitu harrobietako aparkalekura.

zegoen, baina gaur egun hesi batzuk besterik ez dira geratzen. Iturrizartarren armarrak ere herriko garbilekuko pareta batean txertaturik agertzen zaigu.

Zutik dirauten eraikinen artean, Hurtado Mendozatarren dorretxea da aipagarriena. Gorteetan goikargu izandako pertsonaia ospetsu honen sorlekua XV. eta XVI. mendetako da. Berasteguitarren jauregia mende bukaerakoa da eta bertan Prudencio Maria de Berastegui jaio zen, XIX. mendearen hasierako Arabako diputatu nagusia, hain zuzen ere.

Herriko beste oinetxetan leinu sortzailearen armarrak ikus dezakegu eta Zigoitiako beste herrietan ere jauregi eder hauek aurkitzen ditugu. Gopegin adibidez, Goikoleatarren dorretxea.

Zigoitian aisialdi gune, parke eta atsedan lekuen aukera zabala badaukagu. Bengolarra jolas eremua Gopegin kokatzen da eta bertan igerilekuak, frontoia, futbol zelaia, mahaiak, barbakoak, taberna-jate txak eta beste zerbitzu ugari aurkituko ditugu. Gainera harizti eder baten eszenatokian, lorategiz inguratutik.

Inguruko bazterrak modu berezi eta erakargarri batean ezagutu nahi baditugu, Gopegin eta Larrinoan dauden bi zalditegien zerbitzuak

Informazio Praktikoa

Non lo egin:

Guikuri Nekazaletxea (Murua).

Tel: 945-464084

Non jan:

Artzegi taberna-jatetxea (Gopegi).

Tel: 945-464026

Bengolarra taberna-jatetxea (Gopegi).

Tel: 945-464062

Apodaka jatetxea (Apodaka).

Tel: 945-460000

Aritz sagardotegia (San Pedrako baserriak).

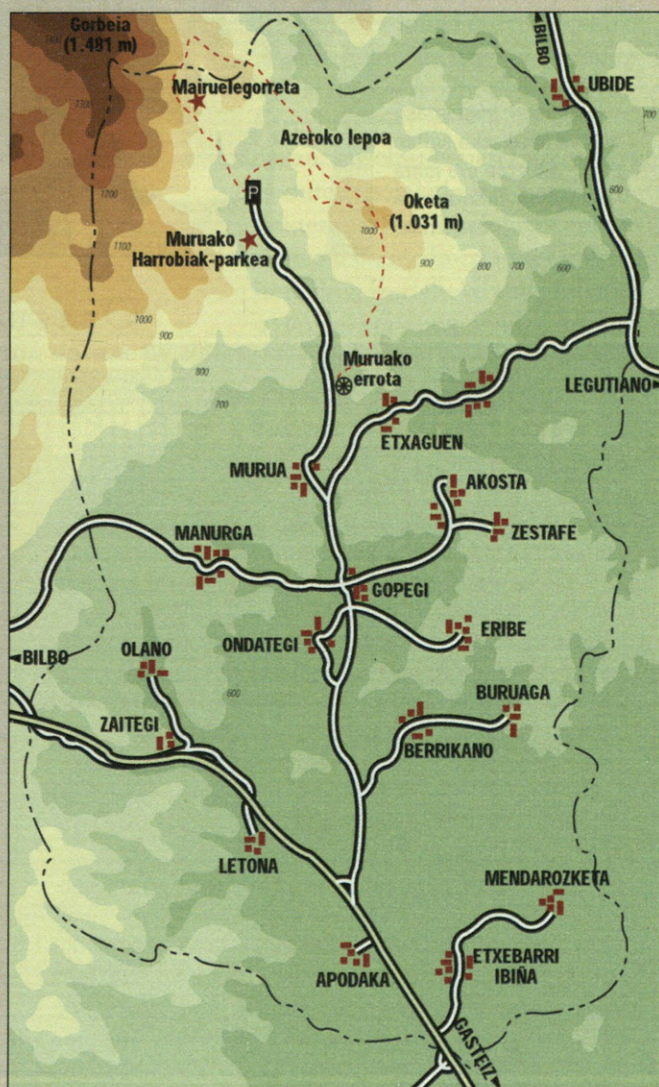
Tel: 945-464073

Etxebarri-Ibina taberna-jatetxea

(Etxebarri-Ibina) Tel: 945-460150

erabil ditzakegu. Bertan, zaldi gainean ibiltzen ikasi ondoren, prestatutako ibilbideak egin ditzakegu. Zaldiak ez dira ezezagunak inguru hauetan, Ondategi eta Gopegi herrien artean eta Sarragoa izeneko landetan ekainaren azken igandean egiten baita zaldi feria. Sarragoa auzoan 20 metrotik goragoko altuera duen haritza topatuko dugu. Berau Zuhaitz Berezia bezala izendatuta dago eta horregatik bereziki babesten dute.

Haritz galanta ikusi ondoren, Gorbeia parkean sartuta, Muruako errota eta Gorbeia urtegitxoak ikusiko ditugu. Ondoren, antzinako harrobietara iritsiko gara. Orain, harrobien orde, guztiz atsegina den parke dotorea aurkituko dugu. Gune honetan bukatzen da errepidea Gorbeian sartzen diren bideei segida emanez. ■

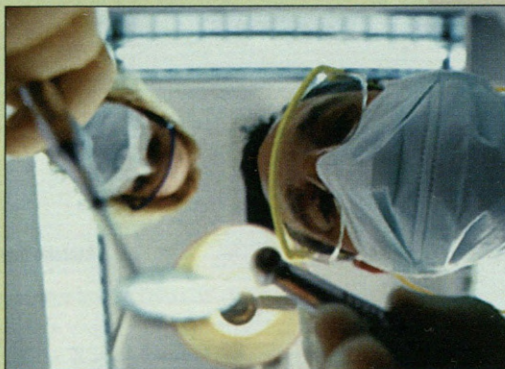
Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

Haginetako zuloak konpontzearen arriskua

MERKURIOA toxikoa dela gauza jakina da aspaldidanik eta pixkanaka-pixkanaka medikuntzak, nekazaritzak eta industria-ko hainbat sektorek beren jardunetatik baztertzeraz jo dute. Baina dentistek erabili egiten dute oraindik. Haginetako zuloak estaltzeko erabiltzen den amalgametan aurkituko dugu batez ere. Orain arte kontrakoa esan izan den arren, merkurioa ez da batere egonkorra ahoan, bapore moduan askatu eta listuarekin bat egin ondoren, errailetan itsasten da, analisi eta ikerketa askok frogatu dutenez. Suedian eta Alemanian, esaterako, erabiltzeko debekua zabaldu da jada.

Dentistek hagineta-
zuloak betetzeko egiten
ditutzen ore mota
batzuetan aurkitzen da
merkurioa.

ORDENAGAILUAK

Bulegotik egongelara

Telebista piztu eta itzaltzea, DVD bat ipintzea, musika entzutea, azken oporraldian egindako argazkien era-kustaldi bat egitea, CD bat grabatzea edota Interneten nabigatzea gure butakatik eta urrutiko aginte bakar baten bidez egin ahal izango da las-ter. Hau guztia ahalbidetzen duen aparatuak Media Center izena du eta kaxa baten itxurako PC txiki bat da funtsean. Oraingoz Amerikako Estatu Batuetan bakarrik dago sal-gai, baina udazken aldera Europako merkatuetara helduko dela estima-tzen da. Fabrikatzaileek teknologia ugari bildu behar izan dituzte mini-ordenagailu honek zerbitzari multi-media lanak egin ditzan eta familia erabilerara egokitu dadin. Egindako kritiken artean, aparatu honek zara-ta gehitxo egiten duela aipatzen da.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Erretzaileen %57k nahiago dute tabakoa sexua baino

GLAXOSMITHKLINE laborategi farmazeutikoen babe-sean egindako ikerketa bat aurkeztu berri da Bartzelonan, "2003an tabakorik gabe bizitzeko" kanpainaren barruan. Eta ikerketa horrek argi eta garbi frogatu du lehendik ere gutariko gehienontzat nahiko frogatua zegoena: erretzeak sortzen duen dependentsia edo menpetasuna gainditzea oso zaila dela. Erretzaileen % 4 bakarrik dira tabakoa beren borondate hutsez uzteko gai direnak, eta inkestatutako gehienek diotenez, errazagoa da beraientzat "puenting" egitea hilabete bat zigarro bat erre gabe pasatzea baino. Aipatu ikerketa horrek agerian jarri du erretzaileen %18 besterik ez direla tabakoa uztea aldaketa osasuntsua litzatekeela uste dutenak. %67k dio tabakoa uzteko motibazio-rik nagusia osasun arrisku serioak edukitzea litzatekeela, eta %60k utziko luke, baldin eta ohitura "txar" horrek beren bizitza afektiboa eragingo balu. Baina badira datu kezagarriagoak ere: gaur egun 1.100 milioi erretzaile daude munduan, eta horietatik erdia inguru zuzenean tabakismoarekin lotutako arazoak direla medio hilko dira

datozen urteotan.

Bestalde, Espainiako Pneumologia Elkarteak dioenari jarraituz, tabakoa uzteko muga adina 45-50 urte bitar-tean dago, eta muga kronologiko horretatik aurrera erretzen jarrai-tzea erruleta errusiar-rean jokatzaren modukoa da, ohitura horrek faktura pasa-tzeko posibilitateak asko igotzen baitira: biriketako minbizia, bizi kalitatearen galera, eta pazientearen heriotza, azken finean.

Inkestetan ageri denez, erretzai-leei errazagoa zaie "puenting" egitea hilabete zigarro bat erre gabe pasatzea baino.

ALBERTO ELOSEGI

landareak

JAKOBA ERREKONDO

zmandio@zerain.com

Berdearen lotsa gorriak

ONGARRIKETARI TAMAINA hartzeaz aritu nintzen lehengo astean, nitrogenoa erruz duten minda, simaur berri eta ongari kimikoetaz juxtu. Nitrogenoak batez ere landareen berdea beltzuz, hostaila, egurra eta abar sustatzen dituela aipatzen nuen. Beltzutako hari berdeari tiratzeko aitzakia emana dit gaur ezezagun batek.

Lorontzietako kartzelatan mimatzen ditugun landareen ongarriketaz galdetu zidaneko irribarretxoaz ifrentzikatutako galdera zela adierazten zidan... Landare ugari aipatu ondoren esparragerari lotu zitzaion. Lore xuri ttikia edota pinporta gorriagatik baino bere adar berde doto-reengatik dira ezagunak esparragerak. Azkenean azaldu

zen galderaren aurkia: inon ez duela ezagutu etxekoak bezain mardul hazten den esparragerarik... Nire galdera, ea non zegoen kakoa. Erantzuna matrailak gorritzearekin eta sorbalden ezinegon pinttarraren ondoren etorri zen: bere pixa nahasten dio ureztatzeko urari! Gernuan botatzen dugun nitrogenoaren indarra!

Trikimailu honek ere badu bere ifrentzua: esparragera sendabelar gisa gernua eragiteko eta gernu bideko infekzioei aurre egiteko erabiltzen da.

ELIKADURA

Produktu biologiko faltsuak

BIO ALLIANCE zerealeen salerosketan jarduten duen enpresa maioristak 15 milioi tona zereal inguru saldu zituen "produktu biologiko" etiketapean 1996 eta 1999 artean.

Baina biologikotik horixe besterik ez zuten: etiketa. Poitierseko Auzitegiak 36 hilabeteko kartzela zigorra, 20.000 euroko isuna eta sektore horretan jarduteko bost urteko debekua ezarri dio Didier del Pino enpresako buru zenari.

Geneak manipulatu behar izan gabe

NATURAK gizakiaren teknologia baino aurrerratuago dagoela erakutsi izan du makina bat aldiz. Azken adibidea Kaledonia Berriko kafe sailetan ikusi ahal izan da. Errentagarritasun eska-sekoak zirela eta, kafe landare sail ugari utzi zituzten bertan behera joan den mendeko 50eko hamarkadan. Eta, hara nola, landare basatiak elkarrekin hibridatuz, gaitz guztiei aurre egiteko gauza den espezie gogor eta iraunkorra sortu da. Ematen duen kafea ere maila gorenekoa omen da.

IKERKETA

Zomorro bakterio-hiltzaileen

bila. Mikrobioei aurre egiteko ahalmen handia izaki, koleopteroek eta batez ere zimitzak interes berezia piztu diete biologoei.

Antza, intsektu hauen baitan aurkitu duten molekula bat (peptido bat) bakterioen mintz zelularra zulatzeko gai da eta horri esker balio handikoa izan liteke gaitz infekzioso larriei eta botiken aurrean erresistentzia handia erakusten duten birusei aurre egiteko. Intsektuen molekula horren inguruko ikerketarik zabalena Estrasburgoko Entomel elkarteko laborategia ari da osatzen eta dagoeneko botika industria boteretsuena ate joka ari zaio.

Gurean euskara aterpe

CAMPING
ARALAR

ARALAR KANPIÑA

Tel./Fax: 948 50 40 11
31870 LEKUNBERRI (NAFARROA)

WEB ORRIALDEA:
<http://www.campingaralar.com>

E-mail:
info@campingaralar.com

Ikuskizunak

MAYI TOLOSA

ANTZERKIA

◆ maiatzak 23-
ekainak 2**DEBA**

Goaz antzerki taldeak antolatuta XVII. Antzerki astea egingo da. Asmoa antzerki amateurrari bere antzezlanak aurkezteko oholtza eskaintzea da. Besteak beste, Gilkitxaro, Goizeko Izarrak, Goaz eta Traboules taldeak izango dira taula gainean. Bonoak 12 eurotan eskura daitezke eta sei emanalditarako baliogarri izango dira.

BERTSOLARITZA

◆ ekainak 1
GASTEIZ

Printzipal antzokia
17:30

Arabako Bertsolari Txapelketako finala heldu da. Bertan, ondoko bertsolariek hartuko dute parte: Asier Otamendi,

ANTZERKIA

◆ maiatzak 29-
ekainak 1
LEIOA**Nahi beste
antzerki**

Leioako Umorezko Kale Antzerki Azokak bere laugarren edizioan ohi baino espazio zabalagoa hartuko du, herria oso osorik eszenatoki bilakatu baita. 45 antzerki konpainia izango dira bertan, haietarik 13 Euskal Herrikoak, baina urrutitik etorritako taldeak ere izango dira. Ekainaren 12a arte, Leioako bulebarrean 400 metro koadro izango dituen karpa batean "Circus" izeneko erakusketa zabalduko du zirkorearen euskal museoaren aldeko elkarteak.

Zigor Enbeita,
Oihane Perea, Juan
Mari Juaristi, Ruben
Sanchez eta Manex
Agirre.

DANTZA

◆ maiatzak 30
BARAKALDO

Barakaldo antzokia
20:00

Euskal Koreografo
Gazteen VII.

Erakustaldiak bi zati izango ditu; lehenengoa Izaskun Santamariaren "A tientas" eta Atxarte Lopez de Munain eta Pilar Andresen "Oskola"k osatzen dute. Bigarrenengoa, dantzaren eremuari antzerkiaren baliabideak gehituko dizkiote Arantxa eta Ainhoa Gagok "Yo, mi, mio, me" lanarekin eta Eva Vidalek "Ningún árbol

donde poner la cabeza al fresco" piezarekin. Hiru dantza emandiekin batera Jose Mari Martinezen argazkiak ikusteko aukera izango da.

ARTEA

◆ ekainaren 29a arte
LIZARRA

Gustavo Maeztu museoa Rafael Albertiren jaio-tzaren urteurrena dugu aurtengoa. Alberti bere poemek egin dute ospetsu, baina margolaria ere bazen. Margolan horiek biltzen ditu "Marra eta kolorea" bildumak. Guztira 70 artelan jasotzen dituen erakusketa honetan, bederatzi bildumatan, gazte garaian hasi eta 90eko hamarkada arte egin zituen obrak biltzen dira.

Informazio gehiago:

www.gureagenda.com

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera edo kazeta@argia.com helbidera.

www.kaixo.com
internet

Eskola jaiak

Udaberriko azken txanpa heldu da. Herri Urrats, Ibilaldia, Ikas Biren festa eta Euskal Eskola Publikoaren jaia igarota, uda aurretik Araba Euskaraz antolatuko dute Oiongo San Bizente ikastolakoek. Ekainaren 8ko eskola jai bakarra ez da izango ordea. Asteasu (Gipuzkoa) eta Iruñeko Takonera parkera ere hurbilduko gara. Asteasun, eskola txikietako irakasle, ikasle zein gurasoak bilduko dira eta Iruñean Sortzen-Ikasbatuazek antolatuko du Nafarroako euskal eskola publikoaren jaia. **MARIA GONZALEZ**

JOSEBA OLAIDE

Arabar Errioxa euskaraz

«ORO BIL BOROBIL» leloa aukeratu du Oiongo San Bizente ikastolak aurtengo Araba Euskarazera gonbidatzeko. Inguruko herrietatik etorritako ikasleei esker egin du aurrera Oiongo ikastolak. Alde horretatik, denak bilduz

gero, etorkizunari irribarrez itxaroten duenaren planta hartu dute oiondarrek.

Oion ez ezik, Araba osora hedatu dira San Bizente ikastolak antolatutako ekitaldiak. Askoren artean, Rupert Ordorikak Logroñon eman-

1978an sortu zen Oiongo ikastola. Guraso talde bat elkartu zen ekimena aurrera ateratzeko asmoz eta ikastola berriak sei haur izan zituen lehenengo urtean. Moreda, Ekora, Labraza, Meano, Kripan eta Logroñotik hurbildu ziren ikasleak Oionera.

Ikastolan euskara ikasi arren, gainerako esparruetan ikasleak gazteleraz aritzen ziren. Batzuk euskaltegia jotzen zuten ahaztutakoa berreskuratzen. Bertako Tiki-Ttaka elkar-teak arazo honi heldu dio duela hamar urtez geroztik.

dako kontzertua erabat deigarria suertatu da. Izan ere, Oionetik oso hurbil dagoen hiria da Errioxako hiriburua eta bertan bizi diren zenbait euskaltzalek San Bizente ikastolara bidaltzen dituzte euren umeak. Beste aldetik, badira euskararen egoerak sentsibilizatutako beste zenbait logroñotar, "aspaldi batean Errioxan ere euskaraz egiten baitzen", Araba Euskarazeko koordinatzaile Asier Otamendik azaldu bezala.

Errioxatik bi autobuskada ikasle

2003ko Araba Euskarazek zenbait proiektu abiaraztea du helburu. 1978. urtean gurasoek eratu zuten ikastolaren eraikina zahar gelditu da eta horixe eraberritzeko asmoa agertu dute antolatzaileek. Bigarren, ikastolak eskaintzen dituen zerbitzuek hala eskatuta, 1997ko Araba Euskaraz ostan eginiko eraikin berria ordaintzen amaitzeko balioko du aurtengo edizioan bildutakoak.

Azkenik, Logroñotik etortzen diren ikasleek herri erakundearen diru-laguntzarik jasotzen ez dutela kontuan izanik, eurentzako doako garraioa bermatu nahi dute San Bizente ikastolakoek. Gainera, datorren urteari begira, Errioxatik bi autobus bideratzea espero dute. Horietariko bat, gutxienez, doakoa izateko itxaropena azaldu dute.

Hirugarren Araba Euskaraz

Aurtengoa Oionen egiten den hirugarren Araba Euskaraz izango da. Aurrenekoa 1984an izan zen. San Bizente ikastolak sei urteko ibilbide laburra baino ez zuen. Hala ere, ikastola eta horren erdia sendotzeko zeharo erabakiorra suertatu zen Araba Euskaraz hura.

1997ko edizioan, aldiz, ibilitakoaren berri

eman zuen Oionek. Ordurako begi bistakoa zen ikastolak egindako berreuskalduntze lana. Alde horretatik, agerian azaldu zen ikastolaren nahia, "Gorabidean" leloa baitzeraman 1997ko Arabako ikastolen jaiak. Garai hartan, txiki gelditu zitzairen San Bizente ikastola. Urte hartako Araba Euskaraz eskertu, eraikin berria egin ahal izan zuten DBH ikasketak Oionen bertan burutu zitzaizkien ikasleek. Orduz geroztik, San Bizentekoak ez ezik, Bianako (Nafarroa) ikasleak ere hartzen ditu gaur egun Oiongo ikastolak.

Are gehiago, aurtengo edizioak argi utzi du San Bizente ikastolak aurrera egin ahala, euskarak ere horrela egiten duela. Lehen Hezkuntzatik hasi eta DBH osoa amaitu arteko ikasketak Oiongo ikastolan egin daitezkeenez, Arabar Errioxako erreferentzia ez ezik, inguruko herrien helmuga ere bihurtu da. Nafarroarekiko mugan egonda, han eskaini ezin dituzten zerbitzuak dituzte Oionen. Adibidez, Bianako ikastolak Lehen Hezkuntza baino ez duenez, hori amaituta, San Bizente ikastolara jotzen dute ikasleek.

Izioqui dugu! Irabazi dugu!

"Izioqui dugu" dio San Millan de la Cogollan (Errioxa) aurkitutako glosa batek. X. mendeko inskripzio horrek Arabar Errioxako berreuskalduntze prozesua islatzen du: "Irabazi dugu!".

Nafarroarekiko mugan dago Oion eta hegoaldean, euskal lurraldea zehazten duen Ebro ibaiak bereizten ditu Araba eta Errioxa. 2.500 bat biztanle ditu Oionek eta Arabar Errioxako herririk handiena da. Gasteiztik 58 kilometrotara egon arren, Araba osoko bosgarren herria

JOSEBA OLALDE

Logroñotik etortzen diren ikasleek herri erakundearen diru-laguntzarik jasotzen ez dutela kontuan izanik, doako garraioa bermatu nahi dute San Bizente ikastolakoek.

da Oion, biztanleriaren arabera.

Arabako eskualde honetan, euskarak ezagutu duen atzerapena nabaria izan zen aurreko mendeetan. Euskarak baina, aspalditik izan du agerpen berezia Arabar Errioxan. 992. urtean idatzitakoak frogatu zuen euskara Errioxaraino hedatzen zela. Honela zioten San Millan de la Cogollako 31 eta 42. glosek: "Izioqui dugu" (Irabazi dugu), "Guec ajutu ez dugu" (Ez dugu inoren laguntzarik izan). Esaldi horiek berreskuratu dituzte Oiongo ikastolakoek, euren berreskalduntze prozesuan zeresan handia baitute. Horrela dio aurtego Araba Euskarazeko abestiak: "Oionen falta ez dadin / euskarazko hitzik / ez gaituzte lagunduko / geu mintzatu ezik".

Gaur egun, gero eta euskal hiztun gehiago dago Oionen. Alde horretatik, aipagarria da Arabar Errioxa euskaraz bizitzeko egiten ari den ahalegina. Oiongo gazteriaren erdia euskaraz mintzatzen dela adierazi dute ikastolakoek. Izan ere, umeen erdiak ikastolan ikasten baitu. 30 urtetik gorakoek, aldiz, erdaraz ikasi dute eta beraz, askok ez dakite euskaraz.

Tiki-Ttaka elkarteak

Ikastolan ikasi ondoren, oiondarren arteko harremanak erdaraz izaten zirela susmatu zuen zenbait euskaltzalek. Euskararen berreskuratze eta normalizazio bidean ari zen herri horrek traba handia aurkitu zuen. Horri aurre egiteko asmoz sortu zen duela hamar bat urte Tiki-Ttaka elkarteak. "Ikastolan ikasitako zenbait gazte, urteak pasa abala euskaltegira jo" behar izaten zutela ikustean, euskararen egoera erabat larria zela konturatu ziren Tiki-Ttakakoak. Izan ere, erdaraz bizi ziren eta euskarara ia ahaztuta zeukaten. Euskararen agerpena indartzeko nahian dabilta Tiki-Ttaka elkar-tekoak.

Euskalduntze prozesua suspertzeko zenbait ekitaldi antolatzen ditu Tiki-Ttakak. Aipagarria da azkenaldi honetan hileroko kultur agen-

San Bizente ikastolak 25 urte

ARABAR ERRIOXAKO umeak batu zituen San Bizente ikastolak 25 urte bete berri ditu. Ibilbide luze horretan, eskualde horretako berreskalduntze prozesuan lagundu ez ezik, inguruko eskualdekoak erakartzen hasi da Oiongo ikastola.

Guraso talde batek bultzatuta, San Bizente ikastola sortu zen Oionen 1978. urtean, sei umeko klase bakarrarekin. Garai hartako hezkuntza ereduaren alternatiba zen ikastola. Horrekin batera, euskara berreskuratze bideari eutsi zion Arabar Errioxak. Oionera jo zuten orduan Moreda, Ekora, Labraza, Meano eta Kripan inguruko herrietako umeek. Hasieratik bertatik, Logroñoko

haur talde bat izan zuen San Bizente ikastolak. Araba Euskarazeko koordinatzaile Asier Otamendik azaldu bezala, "gehienak familia euskaldunak badira ere, euskarak aspaldian Errioxan izan zuen presentziak sentsibilizatutako zenbait gurasok nahi izan zuen euren umeek euskaraz ikas zezaten". Izan ere, inguruko herrietatik Oionera joaten hasi ziren umeek San Bizente ikastola txikiak aurrera egin zezan lagundu zuten.

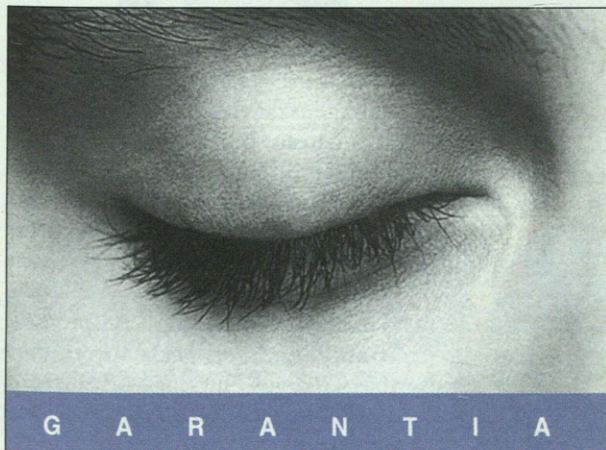
EAEko euskal eskola publikoaren legea onetsi zuen Eusko Legebiltzarrek 1993. urtean. Ikastolei bi bide baino ez zitzaizkien eskaini: publikoa edo pribatu a. Orduetik, sare publikoan integratu ez eta kooperatiba legez jarraitu du Oiongo ikastolak.

da prestatzen duela, nahiz eta eurek "txikitzat" hartu: diapositiba emanaldiak, antzerkiak, txotxongiloak, kontzertuak...

Horretaz gain, Arabar Errioxako (Araba) eta Bianako (Nafarroa) ikastolen eguna udaberrian egin ohi dute azken zortzi urteetan. Egun hori "girotzeko asmoz", martxa zikloturista bat abiatzen dute herriz herri, ikastolekin eta IKA euskaltegiarekin batera.

Apurka-apurka, aspaldiko lurraldea berreskuratzen hasi da euskara. Euskarazko esparruak eurenganatzten ari dira oiondarrek. 2003ko Araba Euskarazeko kantak badio eta, "San Millan-eko testua / ez al da prosa justua? / Haiek egiten zuten eta / guk zergatik ez / izioqui dugu / guec ajutu ez dugu". (Irabazi dugu, ez dugu inoren laguntzarik izan).

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geurenganatzten dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hermon, 4 - DONOSTIA

Eskola txikiak Hernioren magalean

ASTEASUKO PELLO ERROTA herri ikastetxeak hartu du Eskola Txikien Festaren aurtengo edizioa antolatzeko ardura. Hamabosgarren edizioa izango da aurtengoa. Alde horretatik, antolatzaileek azaldu bezala, "*jaiaren helburua ez da dirua biltzea, eskola txikien garrantzia aldarrikatzea baino*". Hortaz, herriak aurrera egin dezan, eskolaren garrantzia azpimarratu nahian, "Eskola txikiak bizirik, herri txikiak bizirik" leloa darama aurtengo jaiak. Eskolen arteko hartu-emanak sendotzeko ere egun aproposa bilakatu da urteroko festa. Izan ere, "*antzeko ezaugarriak*" izan ohi dituzte eskola txikiak.

Jai giroak hartuko du Asteasu igandean. Pello Errota herri ikastetxeak antolatutako festa, umeak izango dira protagonista. Asteasu eta Larraulgoak ez ezik, Euskal Herriko eskola txikietako ikasleek prestatutako emanaldiak izango dira goiz osoan. Ondoren, bazkaria egingo dute. Arratsaldean, pailazoan eta herri kirolen txanda etorriko da. Puzgarriak eta zezen mekanikoa ez dira faltako. "Tristeak kontsolatzeko makina" izenburua duen antzezla izango da seiak aldera. Horren ostean, erromeriarekin amaituko dute jai-eguna.

Pello Errota ikastetxea

Tolosaldeko eskualdean kokatzen da Asteasu, Donostiatik 20 bat kilometrotara. 1.200dik gora biztanle ditu eta ondoan dagoen Larraul, ia 160. Horregatik, 1978. urtean erai-ki zen herri ikastetxeak bi herrietako

Asteasuko Pello Errota eskolan, adin desberdinetako haurrak gela berean pila-tu izan dira. Datorren urtean maila bakoitzeko gela bat lortzea dute asmoa. Argazkian aurtengo inauterietan eskolako txikiak eta ez hain txikiak.

ikasleak hartzen ditu. Pedro Elizegi (1840-1919) Asteasuko bertsolari ospetsuaren omenez Pello Errota izena jarri zioten eskolari, horrela baitzen ezaguna bertsolaritzan jardun zuen Elizegi erroteria.

Asteasuko Kukute ikastolarekin bat egin zuen herri ikastetxeak 82-83. ikasturtean. Horrela, Lehen Hezkuntzatik hasi eta DBH ikasketak amaitu arte herrian bertan ikas dezakete hango gazteek. Eskolaz kanpoko ekintzak ere ez dira falta.

Herri txikietako eskolei sarritan gertatzen zaien bezala, ikasle gutxi edukitzeak maila batzuk talde berean bildu behar izatea dakar. Pello Errota ikastetxeari hori gertatu zitzaion 90eko hamarkadan, ikasle kopuruak beherantz egin baitzuen. Datorren ikasturteari begira, baina, ikasmaila bakoitzeko gela bat abian jarzea bideragarri izan daitekeela uste dute.

Gainontzeko eskola txikien antzera, nekazal girotik datozen ikasle eta irakasleak dira nagusi. Ildo horretatik, euskal elebakarrak izaten dira neurri handi batean. Berezitasun horiek kontuan hartzen ditu eskola txikien taldeak.

1988tik egin den Eskola Txikien Festak izaera hori aldarrikatu nahi du, baita herrietan eskolek duten garrantzia kontuan izan dadin ere. Asteasuko jaiak, Aizarnazabalgo (Gipuzkoa) Basakaitz herri eskolari lekukoa pasako diote. Hurrengo urtean, euren egokituko zaie Eskola Txikien Festa antolatzea.

Hitz batekin Hizkuntza handi Esanak esan Euskara

aurrera doan **herria**

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

HABE

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

Eskola publiko nafarrak Iruñeko Takoneran

JACOB MANTEROLA / ARGAZKI PRESS

Sortzen-Ikasbatuazek Nafarroako euskal eskola publikoaren jaia antolatuko du aurten bosgarren aldiz. Ekainaren 8an izango da urtero legez Iruñeko Takonera parkean.

EUSKAL ESKOLA PUBLIKO berriaren jaia, Nafarroan, bere bosgarren edizioa izango du aurten. Antolatzaileek "jaiaren helburu ludikoa" azpimarratu nahi izan dute. Ildo horretatik, euskal irakaskuntza "era alai" ulertu behar dela adierazi dute Sortzen-Ikasbatuaz-ekoek, "pozik egoteko arrazoi anitz" ez egon arren.

Euskal eskola publiko berriaren arazoak areagotzen ditu Euskal Herriko zatiketa administratiboak. Eredu publikoaren erronkei, Nafarroako hizkuntza politika gehitu behar zaie. Hortaz, 0-3 urte bitarteko umeen doako eskolaratzeak ekarri duen eztabaida hizkuntzaren argitara egokitu behar da Nafarroan. Ildo horretatik, EAEn haurren eskolaratzea eredu publikoaren ikuspegitik interpretatzen bada ere, euskararen garrantziari heldu behar zaio Nafarroan. Irizpide globalik ez duen heinean, eskualde euskaldunetan a priori euskarazko hezkuntza izateko arazorik ez legoke. Zonalde mistoetan, berriz, oso zaila izaten da adin horretako umeentzako ikastetxe euskaldunik topatzea. Esate baterako, Iruñerrian dauden 30 haurtzaindegietatik, bik baino ez dute eus-

karazko eredurik. Horiatariko bat, gainera, pribatua da.

Euskal irakaskuntza aldarrikatzeko jaia ere bada ekainaren 8koa. Sortzen-Ikasbatuazek adierazi bezala, "euskal eskola publiko berriaren ideia gizarteratzea du xedetzat festa". Hori islatzeko, zenbait ekitaldi antolatu dituzte, guraso eta gazteen parte-hartze aktibo eta kolektiboa bultzatzeko. Euskal gizartearen kezak islatu nahian, "Euskaldunon Egunkaria"ko zuzendari Martxelo Otamendik irakurriko du pregoia jaiari hasiera emateko. Ekitaldi berean, Pedro Esarte historialaria omenduko du Sortzen-Ikasbatuazek, Nafarroaren konkistari buruz egindako ikerketa dela eta.

Ikastola publikoak

1993. urteko EAEko eskola publikoaren legeari aurre egiteko asmoz eratu zen Sortzen taldea. Bost urte beranduago, ikastola publikoak biltzen zituen Ikasbatuaz-ek bat egin zuen talde horrekin. Hortaz, "euskal eskola publiko berriaren festa" antolatzeari ekin zion Sortzen-Ikasbatuaz-ek 1998an. Nafarroako ikastolak eta D ereduko ikastetxeak ez ezik, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako zenbait ikastola publiko ere Sortzen-Ikasbatuazeko partaide da. Hori dela eta, "Hego Euskal Herriko euskarazko irakaskuntza nazionala" aldarrikatzen badute ere, "Iparraldekoek egunen batean bat egitea" espero dutela azaldu dute arduradunek.

Ikastolen filosofiari jarraituz, eredu publikoan integratu ziren ikastolek antolatzen dute Sortzen-Ikasbatuaz jaia. Gurasoek gai-

nontzeko eragileen antzera hartzen dute parte jai horretan, "ikastetxearen inguruko komunitatearen zati gisa". Hortaz, denon parte-hartze aktiboa bilatzen da irakaskuntzan, "bezkuntza globala" delako.

Iruñerrian dauden 30 haurtzaindegietatik bik baino ez dute euskarazko eredurik. Horiatariko bat, gainera, pribatua da.

Europako Batasunak lur jota utziko du nekazaritza familiarra

Esne produkzioko prezioak beheratzeak eta Nekazaritza Politika Bateratua (NPB) aurki onestekoa izateak, aurtengo ekainean bertan onetsiko baita eta multinazionalak faboratuko baititu esplotazio familiarren kaltetan, borrokarako prest jarri ditu Euskal Herriko nekazariak eta abeltzainak. Europako beste asko bezala, kezka handiz ikusten baitute beren sektorearen etorkizuna eta, bereziki, beren esplotazio agrarioen desagertze azkarra.

DANIEL UDALAITZ

EUSKAL HERRIKO nekazariak eta abeltzainak, azken bolada honetan, mobilizazioen egutegi progresibo bat daramate, beren sektorea defendatzeko eta Nekazaritza Politika Bateratua (NPB) kontra. Europako Batasunak multinazionalen alde eta nekazaritzako esplotazio familiarren kontra ezarri nahi duen politika horrek esplotazio askoren desagertzea ekar dezake. Azken asteotan, esne-produkzioko prezio hobeak lortzeko

helburuan zentratu dituzte mobilizazioak. Horretarako, prezio duinak aldarrikatu dizkiete sektoreko industriei.

Europako beste hainbat tokitan ere gertatzen ari diren mobilizazio horiek, Euskal Herrian, EHNE, UAGA eta UAGN sindikatuak ari dira bultzatzen. Azken asteotan, mobilizazioak areagotu egin dira, zeren azken urratsak egiten ari baitira Franz Fischler komisarioak aurkeztutako NPBen erreforma burutzeko. Europan eta Euskal Herrian, maia-

tzaren 8an, 9an eta 10ean izan ziren mobilizazioak, eta Europa osoko mobilizazio orokor bat ere izan zen maiatzaren 24an. Hilaren 12an eta 13an, Nekazaritzako Kontseiluaren bilkura informal bat egin zen Grezian, erreforma zehazteko. Aste honetan bertan, maiatzaren 26an eta 27an, beste bilkura bat egin du Nekazaritzako Ministroen Kontseiluak, eta zehaztua utzi dute erreforma. Azkenik, Europako Kontseiluak ekainaren 20an emango bide dio argi berdea erreformari.

Esneagintzako esplotazioen desagertze azkarra

Euskal Herriko nekazaritzako eta abeltzaintzako sektorea agonian da, eta, haren bilakaera negatiboa neurri drastikoekin geldiarazi ezean, Euskal Herriko esneagintzako esplotazio gehienak, azkenean, desagertu egingo dira. Gogorarazi beharra dago azken hamarkadan eta prezio politika horren ondorioz, Euskal Herriko esneagintzako esplotazioen %83 baino gehiago desagertu direla. Produktoreek, bizkitartean, prezioak epe ertainera eta luzera aurreikusi ezinik jarraitzen dute, inolako bermerik ez dutela. Konparazio batera, Nafarroan, Euskal Herriko sindikatuek emandako datuen arabera, behi esneko esplotazioen hirutatik bi desagertu dira joan deneko hamabost urte honetan. Euskal Herriko probintzia horretan orduan ziren 1.500 inguru abeltzietatik, orain apenas irauten duten 478k. Besterik gabe, aurtengo urtariletik martxoaren erdialdera bitartean bertan, esneagintzako beste 22 esplotazio itxi dira. Bizirik dirauten abeltzietan %23 tamaina urriko-

ak dira (50.000 litro baino gutxiagoko produkzioa); ganadutegien %32k, berriz, urtean 300.000 litro baino gehiago produzitzen dute. Iaz, sektoreak, urtean 173 milioi litro esne produzitzen baititu Nafarroan, 8,7 milioi euro galdu zituen, litro esnearen prezioa 4 eta 6 zentimo bitartean beheratzearen ondorioz. Enpresek esne produktoreei ordaintzen dieten prezioak apenas estal ditzakeen produkzio gastuak. Egoera, horrela, ezin iraunezkoa gertatzen zaio nekazaritzako sektoreari, bizirik irauteko ari baita borrokan. Esnearen prezioa, 1994tik hona, %6,9 igo da produktoreentzat. Epe horretan bertan, iguera %18koa izan da kontsumitzaileen zat, eta KPIa %32 hazi da denbora berean. Sektoreko sindikatuek, datu horiek ikusita, galdera hau egiten dute: Non dago litroko ordaintzen dizkiguten 29 zentimoen eta kontsumitzaileek pagatzen dituzten 66 zentimoen arteko aldea? Nork eta zer justifikazioarekin hartzen ditu beretzat?

Multinazionalen neurri-egindako politika

Euskal Herriko nekazaritza sindikatuetako arduradunek diotenez, Europako Parlamentuak egindako

proposamen berriak ez die erantzuten Euskal Herriko nekazarien eta abeltzainen arazoei, ez eta kontsumitzaileenei ere, zeren "multinazional handien neurri-egindako" egin baitu. Haien iri-

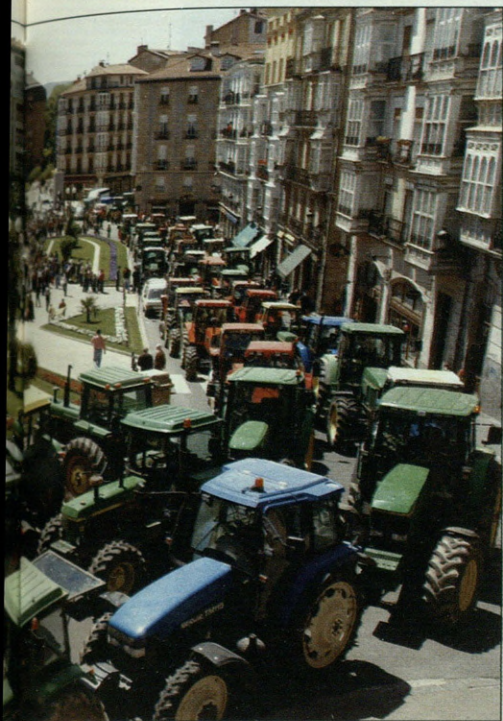
Urtariletik martxoaren erdira arte esneagintzako 22 esplotazio itxi dira.

Euskal Herriko sindikatu agrarioek mobilizazio andana egin dute NPBren erreformaren aurka, kalte ugari ekarriko dituela salatzeko.

tziz, NPBren erreforma Europako Batasunaren nazioarteko interesei bakarrik zor zaie, zerbitzu publikoak liberalizatze eta pribatizatze helburua baitu, gero Munduko Merkataritza Erakundearen (MME) esparruan egingo diren negoziazioetan sartzeko. Ondorioz -gaineratzen dute Euskal Herriko sindikatu agrarioek-, erreforma horrek hondamendira eramango du Euskal Herrian dugun nekazaritzako sistema, "guztiz bateraezina baita guk defendatzen dugun nekazaritza sozialeko ereduarekin, eta aktibo agrarioen galera nabarmena ekarriko baitu". Testuinguru horretan, Euskal Herriko sindikatu agrarioek aditzera eman dutenez, krisi sakonean dago sektore hori. Izan ere, baldin Europan urtean 200.000 esplotazio agrario desagertzen badira, Euskal Herriko kasuan, "egunero desagertzen da nekazaritzako esplotazio bat".

Euskal Herriko sindikatu agrarioen arabera, NPBren oraingo erreformak zona produktiboenetako nekazaritza indartzen du, produzitzeko zailtasun handienak dituzten kalte-tan. Laguntzen banaketa litzateke krisia larriagotuko lukeen neurrietako bat, laguntzak ez liratekeelako produkzioari lotuak izango, baizik eta

historikoki jasotakoaren arabera banatuko lirateke, produzitu edo ez. Horrela, betikotu egingo litzateke gaur egun indarrean dauden laguntzen banaketa bidegabekoa, zeinen ondorioz produktoreen %20k zenbaterako guztiaren %80 jasotzen baitute. Euskal Herriko sindikatu agrarioen aburuz, hori ez da zilegi, laguntzek zona sozialki ahulenetako nekazari familiarrak faboratu behar litzuketelako. Hartara, produkzio eredu iraunkor bat bultzatuko litzateke, oraingo produktibismo erabatekoaren aldean.

Fischler-ek proposatzen dituen tresna berriek -laguntzak banatzea eta modulatzeko edo desagertu arte murriztea- areago indartuko dute nekazaritza eredu intentsiboa, produktibista eta esku gutxietan kontzentratua, eta, horrela, finkatu egingo dute produktore handienei eta fabrikatuei mesede egiten dien bidegabekeria historikoa.

Prezioen beharitzeak larritutako egoera

Euskal Herriko nekazaritzako eta abeltzaintzako sektorea bere larrutik ari da nozitzen esnearen prezioen beharitzea. Sektorearen egoera egunetik egunera kritikoagoa da, eta are gehiago larritutako da baldin esne industriek are gehiago beharitzen badituzte produktoreei ordaintzen dizkieten prezioak. Iaz bertan, prezio-

ak 4 zentimo gutxitu ziren, eta litro esnea, batez beste, 0,29 euroan geratu zen. Orain, esne industriak prezioak berriro jaistearrekin mehatxatu du. Prezio horiek gorabehera, kontsumitzaileek 0,69 euroko prezioa pagatzen dute batez besteko. Alegia, irabazimargina %156koa da. Horrela ondorioztatzen da Espainiako Estatuko Nekazari eta Abeltzainen Koordinakundeak (COAG) egindako azterketa batetik.

Euskal Herriko sindikatueta ordezkariei arabera, litro esnea produzitzearen kostua 0,26 eta 0,27 euro bitartean dago. Beraz, abeltzainek dirua galdu zuten iaz esne produkzioarekin. Zehazki, esnegintzako sektoreari 21 milioi euro baino gehixegoko galera ekarri ziola diote. EHNE sindikatua, azkenaldian, litro esnea gutxienez 0,33 euro pagatzeko eskatu izan du.

Esplotazioak amortizatzeko gastuak eta batez besteko soldadak alde batera utzita, milioi erdi bat litro produzitzen dituen abeltzain batek 9.000 euroko diru sarrera lortzen du urtean. Diru kopuru horrek nekez berma-

dezake sektoreak defendatzen dituen kalitateko parametroak eta gutxieneko errenta mantentzea. Sektoreko sindikatuek diotenez, eskatutako berme prezio berria (litroko erreklamaturako 33 zen-

Maiatzaren 26an eta 27an,
Nekazaritzako Ministroen
Kontseiluak zehaztua utzi du
erreforma. Azkenik, Europako
Kontseiluak ekainaren 20an
emango dio argi berdea

timo horiek) inolako arazorik gabe bereganatu lezake industriak, kontsumitzaileei prezioak goratu gabe. Beraz, sindikatuen iritziz, esne industriek prezioei aplikatu nahi dizkieten beharpenak ez du inolako zentzurik, ezen esne eskaria etengabe ari da hazten merkatuan. Kontsumitzaileek ordaintzen dituzten prezioak, ordea, ez datoz bat abeltzainek kobratzen dituzten prezioekin. ■

Sailaren babesletza

MEMESA
INDUSTRIA
HORNIDURAK

Santa Kutz, 25

☎ 943 71 24 11 - Faxe: 943 71 21 19
20550 ARETXABALETAKO

Etxagibel Notari deuna, 1

☎ 943 71 24 25 - Faxe: 943 71 22 98 - 20500 ARRASATE

Kale Zaharra, 62

☎ 943 71 80 80 - Faxe: 943 71 80 45 - 20560 OÑATI

Zer egin behar dute begiraleek haurrek euskaraz egin dezaten?

Laster hasiko da uda eta hainbat haurri udalekutara joateko garaia iritsiko zaio. Begiraleen buruhaustek ere orduan hasiko dira. Eta euskarazko udalekutan, besteak beste, kezka hau sortuko zaie: zer egin euren ardurapean dagoen taldean euskaraz behar beste egiten ez bada?

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Argazkiak: Alberto Elozegi

UDALAKUETAN denetik bildu ohi da: haur hiztunak, ixilagoak, euskara maila ona dutenak eta hain ona ez dutenak, erabiltzeko ohitura dutenak eta ez dutenak. Hortaz, ohikoa da euskarazko udalekutan ere haur batzuk erdaraz aritzea. Askok errekurtsio gehiago dute erdaraz eta erosoago zaie erdarara jotzea. Klean edota etxean erdara jasotzen badute eta euskara soilik eskolan jasotzen badute, logikoa da udalekutan, eta aisialdian oro har, naturaltasunez gazteleraz hastea.

Euskarazko udalekuen helburuetako bat, ordea, euskararen erabilera bultzatzea da. Eta begiraleek, gainerako esparrutan prestakuntza jaso arren, gai honetan errekurtsio falta nabari ohi dute, sarritan ez dakite nola jokatu haurrek euskaraz egin dezaten. Behar hori ikusita Lasarte-Oriako Ttakun Kultur Elkartean gaia lantzeari ekin zioten. "Asko egin dezakete begiraleek haurren artean euskararen erabilera bultzatzeko" izeneko gida osatu eta begiraleentzat prestakuntza saioak

burutzen hasi ziren. Marga Iturriza haur-hezkuntzako irakaslea tartean behin Lasarteko ludotekara hurbiltzen zen, berak eskolan erabiltzen zituen teknikan aisialdian ere erabilgarriak ote ziren edo nola moldatu behar ziren ikusteko. Lan horretan oinarrituz Iturrizak eta Iñaki Eizmendi Ttakunek Aisia Saileko buruak proiektuaren oinarriak sortu zituzten.

Helburu zehatzak eta begiraleen kokapena

Begiraleek egin beharreko lehen lana, eta funtsezkoa, helburuak finkatzea da. Demagun udalekutako haur taldea B eredutik datorrela eta inguru erdaldunekoa dela. *"Talde horretan ezin duzu jarri helburu bezala udalekuen amaieran euskara butsean funtziona dezatela", dio Eizmendik, "hori alferrik da. Ez duzu zure helburua lortuko, begiraleak erre egingo dira, haurrak aspertu..."*. Hortaz, helburuek zehatzak eta errealak izan behar dute, eta ebaluatu egin behar dira.

Begiraleen kokapenari ere garrantzi berezia ematen diote Ttakunekoek. Begiraleak, taldeko zentroa deñean, ekintza zuzentzen duenean, izango du eraginik gehien. Taldeko beste bat

Ez dut euskaraz egin nahi!

Ttakun Kultur Elkartek argitaratutako gidan, hainbat egoera aurreikusten da eta horiei aurre egiteko adibideak ematen dira. Haurrak euskaraz egin nahi ez duela dioenean, adibidez:

Haurrak:

- ¡Quiero jugar al fútbol!

Begiraleak:

- Futbolean jolastu nahi duzu?

- ¡Sí, quiero jugar al fútbol!

- Errepikatu nirekin: "Futbolean jolastu nahi dut".

- No. A mi no me gusta el euskera.

- Ez zaizu euskara gustatzen? Beno, beno... Baina saiatuko zara nirekin pixka bat hitz egiten, ezta?

- No, no quiero.

- Benga, pixka bat bai. Neuk lagunduko dizut.

- ...

- Errepikatu nirekin batera, "futbolean jolastu nahi dugu", eta ni ere joango naiz zurekin jolastera.

- Bale. Futbolean jolastu nahi dugu!

- Oso ondo. Goazen, bada.

- ¡Pasa el balón!

- Pasa baloia!

- Pasa baloia!

- Tori!

dik, *"gaztelera ez aritzea askoz errazago egiten zaiolako haizrik. Begiraleak orduan lagundu egin behar dio, pixkanaka erakarrri, baliabideak eta giro aproposa eskainiko dizkio, bera gustura egon dadin"*. Kontuan hartu beharrekoa da, gainera, taldean lan egin arren, haur bakoitza ezberdi-

Garbi dute, euskararen erabilera helburu izanik ere, hori ez dela udalekutako helburu bakarra, aisialdiko beste edozein programatan bezala, haurrak ondo pasa behar duela. Eizmendiren hitzetan, *"ez dugu eskatzen begiralea eguneko 24 ordutan horretan egotea. Indarrak neurtu egin behar dira, begiraleak ez nekatzeko eta haurrak ez nazkatzeko"*.

Begiraleek, gainerako esparrutan prestakuntza jaso arren, sarritan ez dakite nola jokatu haurrek euskaraz egin dezaten, gai horretan errekurtso falta nabari ohi dute

gehiago denean ere eragina badu, baina gutxiago. Azkenik taldetik kanpo bada-go, zailagoa gertatuko zaio haurrengan eragitea. *"Haurrak euren kasa futbolean eta erdaraz ari badira, esaterako, jolasetik kanpo dagoen begiraleak 'egin ezazue euskaraz' bota dezake. Baina begiraleak buelta eman bezain pronto berriro erdaraz hasiko dira haurrak. Begiraleak jokoan sartu behar du"*.

Horrez gain, sarritan gerta daiteke haurrak ez jakitea esan nahi duen hori euskaraz nola adierazi. Orduan, begiraleak baliabideak eskaini behar dizkio zer-bait esaten ez dakien edo gaizki esaten duen haurrari. Eta haurrak euskaraz egin nahi ez duela dioenean? *"Hori, azkenean ez da egin nahi ez duelako"*, dio Iñaki Eizmen-

na dela eta hizkuntzarekiko jarrera, gaitasun eta ohitura ezberdinak dituztela. Ttakunekoek mezu positiboak erabili behar direla diote, "ez egin erdaraz, hori gaizki esan duzu, ixilik egon..." eta horrelakoak saihesti behar direla. Gaia lantzeko prestatu duten gidan oinarri hauek denak azaltzeaz gain, udalekutan ematen den hainbat egoera aurreikusi eta adibide praktiko-koen bidez irtenbidea ematen saiatu dira (ikus goiko koadroa).

sailaren babeslea:

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

EUSKARAREN
ALDE!

Bero-beroan

Laborategi frogak Eusko

Legebiltzarrean. Bere bizitzako tentsio unerik handienetakoa bizitzen ari da Eusko Legebiltzarra Espainiako Auzitegi Gorenak Sozialista Abertzaleen Taldea desgitea agindu ondoren. Eskumen gatazka irekia dago jada eta orain arte hirukoak gerri finez kudeatu duen egoera luzatuko dela dirudi. Bitartean, ikusi behar abian doan trenak nor harrapatzen duen; horietako bat Juan Mari Atutxa lehendakaria izan daitekeela irudikatu da, baina honen dimisioak ez luke ezer konponduko, lasaitasun pertsonala izan ezik. Abertzaletasunetik sarritan hitz egiten da gatazka demokratikoaz eta auzi honek hari hau noraino tenkatu daitekeen ikusteko aukera interesgarria eskaintzen du.

Euskarazko egunkari berriari buruzko kezka nagusia.

Hilabete besterik ez da falta, gutxi gora behera, euskarazko egunkari berriarekin gosaldutahala izateko eta, "Berria berri" lelopean, helburu hori lortzeko kanpaina bete-betean ari da Euskal Herri osoan. Kezka ugari izaten da halakoetan, baina guztietan artean bat nabarmentzen da: berriz ixteko arriskuaren aurrean, zer egin behar da halakorik berriz gerta ez dadin? Zer har dezakete kontuan Estatutik? Zuzendaritza? Langileak? Lantokia? Akzioen erosleak?... Galdera ugari egin daiteke eta horietako ugari ateratzen ari dira kanpainen zehar. Ez dirudi, ordea, erantzun fidagarririk dagoenik; ez egunkari berriari dagokionez, baina ezta beste eragile askorentzat ere, komunikazio mundukoak izan ala ez.

Motz erantzunean

Baltasar Garçon epaileak ezker abertzaleko Udalbiltzaren aurka jo du berriz ere. Oraingoan honakoak espertxeratu ditu epaileak: Loren Arkotxa erakunde honetako lehendakaria, Imanol Esnaola euskaltzale ezaguna eta Miren Josu Aranburu, hurrenez hurren orain arte lehena Ondarroako alkate izana eta beste biak zinegotziak Lezon eta Urretxun. Halaber, jadanik espertxean diren Joseba Garmendia eta Xabier Alegria auzi honengatik ere espertxeratzea agindu zuen epaileak. ETako kide edo laguntzaile izatea leporatzen zaie guztiei, Udalbiltza ETaren tresna delako. Ideia batzuen eta gizarte sektore batzuen kriminalizazioa gero eta ageriagoa da, egiten dena edozer dela ere. Gauza asko esan liteke, baina bat nabarmentzen ari da besteen gainetik: egoera hauek salatzen dituzten euskal instituzio eta alderdi nagusienak nabarmen geratzen dira motz egoera hauen aurrean.

Zer da...

MME

Munduko Merkataritza Erakundea (MME) nazioarteko erakunde bat da, eta estatuen arteko merkataritza gobernatzen duten arauak ezartzeaz eta betearazteaz arduratzen da. 1995eko urtarrilaren 1ean sortu zuten, eta egoitza nagusia Genevan du, Suitzan. Gaur egun, 140 estatuk osatzen dute, eta munduko merkataritzaren %97 baino gehiago ordezkatzeko dute. Txina dugu klub horretan sartu zen azken estatuetako bat. Erakunde horrek ezartzen ditu munduko merkataritzako legeak. MME gobernatzen duten arau nagusiak

"Uruguako Erronda" izenekoan 1986 eta 1994 bitartean egindako negoziazioen emaitzak dira. Erabakiak, eskuarki, kide guztien adostasunez hartzen dira, baina emandako botoen gehiengoak bozketara ere jo dezakete. MMEren erabakiak estatu kide guztietako parlamentuek berretsi dituzte. Erabakiak hartzen dituen organo gorena ministroen konferentzia da, eta bi urtez behin biltzen da gutxienez. MMEk merkataritza liberalizatzearan alde egiten du; hau da, merkataritzako barrerak (muga zergak, estatuetako lege protekzionistak...) indargabetzearen alde.

Daniel Udalaiz

OpenOffice.org euskaraz

EUSKO JAURLARITZAKO Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak eta EJI Eusko Jaurlaritzako Informatika Enpresak software libreko OpenOffice.org 1.0.2 bulegotika programa sorta eta sistema eragilea euskaratu dituzte. Linux eta Windows sistema eragileetan erabil daiteke OpenOffice.org eta www.euskadi.net/euskar_soft helbidetik har daitezke. Baita eskuliburua eta bi bertsiotan erabili ahal izateko egokitutako Xuxen zuzentzailea ere.

Epaiketa euskaraz ezin egin

JOAN DEN ASTEAN Gabi Basañez EHEko kideak epaiketa zuen Bilbon, Penaleko lehen salan. Bi urtetik gora darama Basañezek epaiketa euskara hutsean eta itzultzailek gabe egin dadin eskatzen, baina ez du oraino lortu. 2002ko otsailean izandako bistan epailea euskalduna zen, baina fiskala eta idazkaria ez ziren. Idazkari euskaldunak ez zegoenez, epaileak epaiketa grabatzeko aukera eskaini zion, ondoren akta egin ahal izateko eta fiskal euskalduna eskatuko zuela adierazi. Irailean berriz deitu zuten epaitegira, baina epailea aldatu zioten eta berria ez zen euskalduna, ezta fiskala eta idazkaria ere.

Alfonso
Zenon eta
Gabi
Basañezek
euren aldarri-
kapenei eutsi-
ko dietela
adierazi dute.

MONIKA DEL VALLE/ ARGAZKI PRESS

Basañezen abokatuak, Alfonso Zenonek, aretoa utzi zuen orduan eta espedientea zabaldu zioten desobedientziagatik. Basañezi hamabost egunetan beste konfiantzazko abokatu bat izendatu behar zuela adierazi zioten, baina ez zuen egin eta ofiziozkoa ezarri zioten. Pasa den astean ofiziozko abokatuarekin agertu behar zuen Basañezek, baina hark uko egin zion bere defentsari eta epaileak Zenonen defentsa onartu zuen. Epaiketa euskara hutsez egin ezin zitekeenez Zenonek aretoa utzi zuen berriro.

"Berba" berripapera sarean

LAU HILABETETIK behin plazaratuko du UZEIk lexikografia eta terminologia gaiez jardungo duen "Berba" berripapera eta posta elektroniko bidez banatuko da. Lehena atera dute jada. Informazioa zabaltzeaz gain, arlo horietan dihardutenen bilgune izan nahi du aldizkariak. Besteak beste, honakoak jasoko ditu: lexikografia eta terminologiari buruzko berriak, liburuen iruzkinak, irakurleen iradokizunak, agenda... Harpidetza egiteko, berba@uzei helbidera idatzi behar da, gaian "jaso" ipinita.

BAHEA

Joseba Goikoetxea Arandia 22 urtez espetxean daraman preso tolosarrari minbizia aurkitu diote eta aste honetan ziren ebakuntza egitekotan hesteetan dituen bi tumore txarrak kentzeko. Etxeratek salatu duenez, Goikoetxea odol jarioekin hasi zen abenduan eta orduan bertan medikuak ikusi zezan eskatu ondoren, otsailaren 26an ikusi zuen lehenbiziz eta maiatzaren 13an egin zioten lehen kolonoskopia. Gaixo larrirentzat aurreikusitako Zigor Kodearen 92. artikulua oraindik ez eman izana salatu du Etxeratek.

Iparraldeko Batera plataforma erreferendumaren aldeko kanpainarekin ari da aste honetan. Balizko erreferendum honetan lau gai jorratuko lirateke: euskal departamendua, euskararen ofizialtasun eskaera, berezko unibertsitatea eta laborantza Ganbara

Ekainaren 25ean egingo dira Nafarroako Unibertsitate Publikoko (NUP) errektorea aukeratzeko hauteskundeak. Pedro Burillo eta Patricio Hernandez dira lehian arituko diren hautagaiak; Burillo NUPeko lehen errektorea izan zen eta Hernandez irakasleriaren errektoreordea da.

Aurrera doa Mecca-cola. Bere

lehenbiziko hiru hilabeteetan Mecca-Colak 3 milioi botila saltzea lortu zituen eta berehala beste 16 milioiko eskaera asetu beharrean izan zen. Gaur egun aurrera jarraitzen du bere ekoizpenarekin, baina urte bukaerarako 500 milioi botelara iritsiko balitz ere, Coca-colak egun batean saltzen duenaren erdira ere ez litzateke iritsiko. Kola edari hau 2002ko urrian sortu zuen Tawfik Mathlouthi tunisiar-frantziarrak eta bere esanetan bi helburu nagusi ditu: "Palestinaren alde egitea eta inperialismoaren aurka-ko propaganda" garatzea. Industri gizon honen esanetan, negozioaren etekinen %10 palestinar erakunde desberdinen eskutara joango da.

«Zazpi minutu falta dira» dio erloju atomikoak

"Zazpi minutu gauerdarako". Munduaren akaberarako, alegia. Hala abisatzen du Azken Juizioaren Erlojuak, "Bulletin of Atomic Scientists" aldizkarian. Munduan ospetsua den ordulari honek ("Doomsday Clock") gerra nuklearraren arriskua hurbilago ala urrunxeago dagoen adierazten du 1947tik. Eta 2002ko otsailean ordura arte hamabiak bederatzi gutxietan zegoen orratz handia, zazpi gutxira aurreratu zioten Atomo Zientzialarien Buletina egiten dutenek.

1947AN ASMATU ZUEN Azken Juizioaren Erlojua, gai nuklearretan zebilen zientzialari baten emazte publizistak. Martyl Langsdorf-ek irudi horrekin hondamendi nuklearraren hurbiltasuna nahi zuen adierazi. Bibliako erreferentziak eta erasoen aurretik militarrek egiten zituzten kontaketak ("hamar, bederatzi, zortzi...") uztartu zituen horrela. Bi urte beranduago, buletinaren arduradunek pentsatu zuten arrisku nuklearen alorrean aldaketa nagusiren bat zegoen bakoitzean mugitu zitekeela orratza -gauerdarako falta diren minutuak kontatzen dituen- egoera larriagotzen edo baretzen ari zela grafikoki adierazteko.

Gerra Hotza 1991n bukatutzat jo zenetik, Atomo Zientzialarien elkarteak bere ordulari famatuaren orratza hirugarren aldiz aurreratu zuen 2002ko otsailaren 27an. Egun horretan, hasieran -1947an- ipini zuten minutu berean ipini baitzuten, gainean dugun arriskuaren erakusle. Eta orain, "hamabiak zazpi gutxi" adierazten du ordulariak. Baina 1991n aldiz "hamazazpi gutxian" zegoen. Zer gertatu da tartean?

"Ordularien orratza mugitzeko, nazioarteko egoeran ikusten diren aurrerapen eta atzerapenak hartzen ditugu kontutan", adierazten dute buletinaren. Eta erabaki hori -egoera kaxkartzen ari dela adierazten duena- hartzeko, zerari erreparatu zioten: desarme nuklearrean urrats gutxi ematen dela, material nuklearen segurtasun maila

urrirtzen ari dela munduan, Estatu Batuak diplomaziaren ordezkintza unilateralak ari direla lehenesten, misil antibalistikoei buruzko hitzarmenetik (ABM) atera egin direla AEBak, India eta Pakistanen arteko krisia, talde terroristak arma nuklear,

kimiko eta biologikoak eskuratzeko ahaleginetan ari direla, eta mundu osoan bakea urrutirarazten duen txiro eta aberatsen arteko gero eta leizea handiagoa dela.

Bigarren Mundu Gerra bukatu berri-tan, Hiroshima eta Nagasaki gainean bomba atomiko bana lehertuta, azkar zabaldu zen Gerra Hotzaren errainua mundu osoan zehar. Eta energia atomikoaren arriskuak bertan lan egiteagatik ondo ezagutzen zituzten zientzialariek, buletinaren eman zuten beren kezka berri 1947an era oso grafikoki batean, gizadiaren hondamendia izan zitekeen leherketa katea hurbilegi geneukala adierazi nahian.

Bi minutuz aurreratu zuten orratz handia Atomic Scientists elkarteak 1949an, Sobietar Batasunak bere lehen bomba nuklearra lehertarazi zuenean. AEBetako Truman lehen-dakariak eman zuen horren albiste, eta buruzagi sobietarrek ukatu zuten arren, zientzialariek garbi ikusi zuten egia zela. 1952an AEBek lehen bomba termonuklearra zartatu zuten Itsaso Barean, Hiroshimakoa baino chunka aldiz indartsuagoa, Elugelab uharte txikia desagerraraziz. Bederatzi hila-bete geroago, sobietarrek estreinatu zuten beste lehergailu atomiko bat, txikiagoa baina termonuklearra hau ere. 1953ko irailean, egoeraren larritasuna adierazteko, Atomo Zientzialarien Buletinak bere ordulariaren orratza minutu batez aurreratu zuen. Honela idatzi zuen Rabinowitch zuzendariak: "Berriro mugitu dira

Azken Juizioko Erlojuaren orratzak. Penduluak mugimendu batzuk gehiago egiten baditu, Moskutik Chicagora munduan gertatuko diren leherketa atomikoek ekarriko dute Mendebaldeko zibilizazioaren gauerdia".

Gertakizun larririk ez zen falta izan 50eko hamarkada hartan: Hungariako oldarketa eta Sobietar Batasunak jazartuak tankez zanpatzea, Berlin zatituaren krisia, Koreako gerra, Txinakoa, Frantziaren porrota Indotxinan, Suez kanaleko gerra... Baina guztien erdian -hala ulertu zuen bederen buletinaren zuzendari zen Rabinowitchek- potentzia handiak ohartu ziren eraso atomikoa ondo zaindu beharreko aukera zela, irrazionala zelako, eta zientzi mailako lankidetzaz ere hitz egiten hasi ziren. Horregatik mugitu zituen orratzak zazpi minutu gutxira. Eta Kubako misilen krisia pasa bezain azkar hamabi minutura mugiarazi zituen berriro, potentzia handiek arma hauen kontrol aldera zenbait urrats inportante eman zutelakoan.

1968an buletinak orratza zazpi gutxira aurreratu zuen. Horretan erabakiorra izan zen Txina eta Frantziak beren arma nuklearrak garatzea, baina baita India eta Pakistanen arteko gerra (1965), Israel eta arabiarren artekoa (1967), Europan errusiarrek Txekoslovakia inbadituta bizi zen tentsioa, AEB Vietnam eta inguruetan gerra betean sartzea, eta abar. Baina hori bezain garrantzizkoa izan zen Rabinowitch zuzendariaren etsipena, AEBek arma lasterketa geldiarazteko lidergoa bere gain hartu nahi ez zutela ikusita. 1969an Estatu Batuetako Senatuak arma nuklearen ugalketa

saihesteko ituna sinatu zuenean, orratza hamar gutxira atzeratu zuen. Eta 1972an AEBek eta Sobietar Batasunak SALT I eta ABM itunak sinatu eta SALT II itunean aurrerapenak egin zituztela ikusita, orratza hamabi gutxira atzeratu zuen berriro.

Bateratsu gertatu ziren buletinaren zuzendari zaharra, Rabinowitch, hiltzea eta desarme elkarrizketak izoztea. Zuzendari berriak aurreko eraba-

kiaren autokritika eginez berriro orratza bederatzi gutxira eraman zuen, eta azal kezkarri batez hornitu buletina: ordularia bomba bati lotuta.

Ordularia berriro pixkanaka gauerdia hurbilduz joango zen, 1984an hiru minutu gutxira iritsi arte. Arma nuklearen aldeko politikari eta militar sutsuak "nucleoholics" izenez bataiatu zituen buletinak, alkoholikoekin erkatuz: "Mozkor horiek beti diote edaten ari diren basoa dela 'azkenekoa', baina beti aurkitzen dute

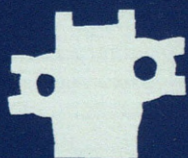
aitzakiaren bat 'beste erronda' eskatzeko". Hala ere, Sobietar Batasunaren -eta beraz, bi blokeen- azken orduak ziren. Eta Ekialdeko blokearen hondoratzea eta Gerra Hotzaren bukaerarekin batera etorri zen Washington eta Moskutik START akordioa sinatzea. 1991n Atomo Zientzialarien buletinak lehenbizikoz erlojuaren orratz nagusia azken ordu laurdenetik haratago eraman zuen, hamazazpi minutu gutxiraino. Ez luzarako, ordea.

1995ean hamalau gutxira aurreratu zuen orratza. Blokeen arteko tirabirak bukatzeak ekarritako itxaropenak suntsituz, potentzia handiek segitzen zuten armagintzan Gerra Hotzean adina gastatuz. Gainera, Sobietar Batasunaren hondoratzeak kontrolak ahuldu zituen hainbat arma eta material arriskugarri edonoren esku jarritz. Eta 1998an bederatzi gutxitara aurreratu zuten berriro ordularia, Pakistan eta Indiak egindako saio nuklearen eta AEB eta Errusiaren alor honetako konponezinaren ondorioz.

Orain, hondamendi nuklearrerako 7 minutu falta direla iragartzen du Amerikako Atomo Zientzialarien erlojuak. Munduko zortzi potentzia nuklear ezagunek 31.000 lehergailu atomiko dauzkate, eta 1998tik kopurua ez da 3.000 baino gehiagotan jaitsi. Eta gehiago egin nahi izanez gero, Errusia eta AEBen artean 1.700 tona uranio eta 225 tona plutonio dauzkate prest. Ordulari atomikoak ez du atzera egiteko itxura handirik. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Bernardo Atxaga

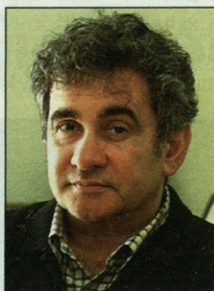
Nire udaletxetik

Esan behar dut aurrena gure herrian izugarri igo dela elizaz ezkontzen direnen kopurua, eta horren arrazoia, ez oso metafisikoa, txerriak izan direla. Kontua da udaletxearen beheko solairuan ukuilu bat dagoela, eta ez dagoela mundu honetan ez legerik ez erregurik *park* horren jabea iriziz aldaraziko duenik. "Ez jauna", dio berak. "Txerri horiek hemen egon dira beti, eta hemen jarraituko dute ni bizi naizen artean". Ez du gizonak amore ematen, eta hor ibiltzen gara denok nahastuta, hiritarrak eta txerriak.

Igandea dugu gaur, eta hementxe nago ni gure udaletxeko ezkaratzean eserita. Koaderno bat daukat magalean, arkatza eskuan, kronika bat egiteko gogoia bihotzean. Kronika bat? Ezkontza bati buruzkoa? Ez jaunak! Esan dut lehenago ere maitasunak, herri honetan, ihes egin duela udaletxetik. Nire gaurko gaia, kronikarena, demokrazia da, hain zuzen ere 2003ko maiatzaren 25ean gaudelako, hauteskunde egunean. Galde egiten diot nire buruari nolakoa ote den une erabakigarri honetan parte hartzen dutenen nortasuna; zein mamirekin eginga ote dagoen gure sistema politikoa, denik eta hoberena.

Badator lehen boto emailea, zeharkatu du txerritegiaren esparrua. "Aurrenekoa zara, Felix", esaten diot. "Lehenago etorriko nintzen. Esna nago goizeko hirurak ezker". Ez dio gezurrik. Insomnioa dauka gure Felixek. Horregatik etorri zen gure herri ttiki eta lasaira. Eta hor ibiltzen da, hor sentitzen dugu, belarra moztzen, mendiko motoarekin saltoak ematen. Jatorra da, noski, baina errelajatzeko modu zaratzatsu xamarra dauka. "Ezin al zara motoan geroxeago ibili, jendea siestatik aterarazi gabe? Eta belarra? Igande arratsaldean moztu beharra al dago nahi-taez?", esaten diote. Baina alferrik da. Txerrien jabea bezalakoa da horretan, ez daki amore ematen.

Felix korrika jaitsi da urnaren aretotik, eta ia egin zuen talka Carlosekin. Carlos ere azkar baitzihoan, azkarregi. Txerriengatik, txerriek inori baino nazka gehiago ematen diotelako. Izan ere, bera belarjale amorratua da, ez du ezer jakin nahi haragiarekin. Duela hilabete batzuk, hurbildu zen saltxitxoi ogi-

JOSEBA OLALDE

tartekoa jaten ari zen mutil koskor batengana eta garrasika hasi zitzaion: "Hildako animaliak jaten ari zara!". Harrezkero ez dio beste ekarpenik egin komunitateari.

Beatriz dator orain, herriko liburutegia. Zabaldut ahoa galdera *ad hoc* bat egiteko

"Zenbat liburu eskatu dizkizute aurtengo demokraziari buruz? Ba al dugu herrian Tocquevillen irakurlerik?"... baina berak aurrea hartu dit: *Chist!* Hain zorrotz eman du ixiltzeko agindua non txerrien kurrinkak ere kolpetik geratu diren. Baina ez naiz harritu. Entrenatuta dago, liburutegian ere chist! egiten du etengabe. Horregatik gelditu da liburutegi hori hutsik, irakurle gai guztiak -chist! chist!- uxatu dituelako. Baina hor doa Beatriz pozik. Irabazten duenak irabazten duela, berak beti chist. Eta lan gutxiago.

Talde handi bat dator orain, boto emaileen tropela. Aurrenekoa Antonio da, alias "Bizkarroi", bere zorrak sekula pagatzen ez dituen gizona; bigarrena, Julian, etxola bat egiten duen aldiro herri-terrenoari bospasei metro karratu osten dizkiona; hirugarrena, Luisa, zeinen esku ezkerak, paroa kobratzen duenak, eskubiaren lanaz berririk ez duen; laugarrena, Josu, soldada ederreko funtzionarioa, goizero egunkari guzti guztiak -salbu errusiarrak, ça va de soi- irakurtzen dituen...

Izerdi hotz batek hartu nau. Zer lagina, jauna! Eta hurrengoak ez dira hobeak izango. Eta ni neroni? Ba ni ere Felix eta abarren tankerakoa naiz, horixe baietz. Beldur naiz, beldur diot nire azterketa xumeak nabarmen utziko duen egari. Nolakoak den gure sistema politikoaren mamia? Nolakoak garen gugeu? Chist! Ixo! Ez dezadan ezer esan.

Udaletxeko atean nago orain, begira dauzkatz txerri guztiak. Taldeko buru egiten duenak keinu mespreziati bat egiten dit. "Tocqueville!", dio barrez. "Demokrazia!", gaineratzen du beste txerri guztiak algara batean jarriz. Oihu batekin erreakzionatzen dut: "Gora San Martin!". Ixildu egiten dira denak. Beste modu batera begiratzen didate bat batean. Taldeko buruak pauso bat ematen du aurrera. Barkatu, jaunak, c'est la guerre, eten egin beharra daukat nire kronika hau. ■

Udaletxeko atean

nago orain, begira

dauzkatz txerri

guztiak. Taldeko

buru egiten

duenak keinu

mespreziati bat

egin dit.

"Tocqueville!",

dio barrez.

"Demokrazia!",

gaineratzen du

beste txerri

guztiak algara

batean jarriz

15 urtez komunikazioa errazten

Argitalpenak **Banaketa** Internet Zerbitzua
Inprimaketa Multimedia **Diseinua** Irudi Tratamendua
Filmazioa Publizitatea Maketazioa **Edizio Digitala**

antza

komunikazioa & grafikagintza

943 37 07 38

antzagraf@antza.com

www.antza.com

ARABA EUSKARAZ 03 OION

Ekainaren 8an

urrezkiaAuto
mobilaOsasu
naDendaBizia
Etxealstripua
kAurrezkiaAu
tomobilaOsasu

Zaindu ingurune hau euskara bezainbeste. |

Har ezazu atsedeen itzalean. |

Babes ezazu burua eguzkitatik txano bat jantzita. |

Erabil itzazu arropa zabalak eta oinetako erosoak. |

LAGUN ARO
SEGUROS - ASEGURUAK

www.seguros-lagunaro.com

Beti zugaraz gaituzten